ଧାତ୍ରୀ ପନ୍ନା

ମହେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

୧୪୩୫

ସାଗର ସଙ୍ଗମେ

— ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର

ଉତ୍କଳ ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ. 0/434
ତା. ....
ରାଉରକେଲା

ସୁରଭି ପ୍ରକାଶନୀ
କଟକ

ପ୍ରକାଶକ:
ସୁରଭି ପ୍ରକାଶନୀ
କଟକ

ମୁଦ୍ରାକର:
ଶ୍ରୀ ମଦନ ମୋହନ ଦାସ
ମୁକୁର ପ୍ରେସ
କଟକ—୨

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ,
ମେ, ୧୯୭୦

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟ:
ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଆର୍ଟ ଏନ ଗ୍ରେଭିଂ କୋ: ପ୍ରା: ଲି:
କଲିକତା—୯

ପ୍ରଧାନ ପରିବେଷକ:
ସାହିତ୍ୟ ସଂସାର
ବାଙ୍କା ବଜାର
କଟକ—୨

ଏକଟଙ୍କା ପଶ୍

ସାଗର ସଙ୍ଗମେ

ବରଣୀୟ ଲେଖକଙ୍କ ସ୍ମରଣୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ !

ଉପନ୍ୟାସ		ମଳୟ ସରଙ୍ଗର ଉପନ୍ୟାସ	
ମାନସୀ	ଟ ୨୮	ଚିତ୍ତଚୋର	ଟ ୧୫
ଜନରବ	ଟ ୧୪	କାନ୍ତା	ଟ ୧୪
ଜୀବନଜଳେ	ଟ ୧।	ବନ୍ଧୁ	ଟ ୧୪
ପ୍ରେମପଥେ	ଟ ୨୮	ମୃତ୍ୟୁପୁରୀର ସ୍ୱପ୍ନ	ଟ ୧୫
ଭାଇ ଭାଉଜ	ଟ ୧।	ଅନୁରାଧା	ଟ ୧୪
ଫାଶୀ	ଟ ୧।	ରହସ୍ୟମୟୀ	ଟ ୧୪
ଅସିଥିଲା ଅଭିମାନିନୀ	ଟ ୨୮	ତମିର ତନୟା	ଟ ୧୫

ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ ଉପନ୍ୟାସ		ଗଳ୍ପ	
କଙ୍କାଳର ଅଭିଯାନ	ଟ ୨୮	ହେ ପୃଥିବୀର ନାଗରିକ	ଟ ୧୮
ସାଗର ତଳର ଦସ୍ୟୁ	ଟ ୨୮	କପୋତ କପୋତୀ	ଟ୦୪୭
କାଳରାତ୍ରୀର ବିଭୀଷିକା	ଟ ୧।	ସୃଷ୍ଟିର ସ୍ୱପ୍ନ	ଟ.୦୫
କଳା ଗାଡ଼ିର ସଇତାନୀ	ଟ ୧।	ଶିଖା	ଟ ୧୮
ମିଡ୍‌ନାଇଟ୍ ହୋଟେଲ୍	ଟ ୧୪	ଚୁଠପଥର୍ (ନାଟକ)	ଟ ୨।
ଅଶରୀରୀର କାରସାଦି ୧ ସେଟ୍	ଟ ୨୪୭	ଯଥା ନଳସ୍ୟ ଦମୟନ୍ତୀ	ଟ ୧୫

—ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—

ସାହିତ୍ୟ ସଂସାର

ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ—୨

ପୂଜ୍ୟପଦ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସଙ୍କ

ଆଇ: ଏ: ଏସ୍‌ଙ୍କ କରକମଳରେ

—ଗଣେଶ୍ୱର

ନଂ ....
ତା ....

କହିବାର କଥା

ଖାଣ୍ଡେ
ବହି ଲେଖିଲା
ବେଳେ କେତେ ଉତ୍ସାହ,
କେତେ ଆଶାର ବାଣୀ—ଲେଖନ୍ତୁ
ଭଲ ହେଉଚି । ଲେଖି ପକାନ୍ତୁ । ଲେଖକ
ବହିଟିଏ ଲେଖି ପକାଏ । ଲେଖିସାରି ଛପା
ଅକ୍ଷରରେ ବହିଟିକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ
ଉଠେ । ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରକୁ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଧରି ଦଉଡ଼େ ।
ପ୍ରକାଶକମାନେ ମନା କରନ୍ତି—ବହିଟି ଭଲ ହୋଇନି ।
ଆହୁରି ଭଲ ବହି ଲେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ । ଲେଖକ ବିଚରା
'ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରେ । ଭାବେ, ନ ଲେଖିଥିଲେ ହୁଏତ ଭଲ
ହୋଇଥାନ୍ତା ! ଲେଖିବାରୁ ସିନା ଏତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ! କିନ୍ତୁ
ଯାହା ବାହାରିବାକୁ ଉନ୍ମୁଖ, ତାକୁ ଆଉ କେତେଦିନ
ଲୁଚି ରଖାଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା ! ନାନାପ୍ରକାର ସୁଖ ଦୁଃଖ
ଦେଇ ବହିଟି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ଏଇଟି ମୋର
ପ୍ରଥମ ଲେଖା । ପାଠକମାନଙ୍କୁ
ସେଥିପାଇଁ ଆଗରୁ କହି
ରଖୁଛି ।

—ଲେଖକ

0/434

ପରୀକ୍ଷା ଥାଏ ଆଉ ମୋଟେ ତିନି ଦିନ । ଡାଣ୍ଡେର ପାଂ ଗ୍ଳେଟ କୋଠରୀରେ ବସି ବହି ଖଣ୍ଡିଏ ଧରି ଢୁଳାଉଥାଏ ରାତି ଅନିଦ୍ରା ଯୋଗୁ । ହଠାତ୍ ନିଦଟା ଗୁଞ୍ଜିକିନା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଖରାପ କରିଛି । ପୁଣି ପୂର୍ବ ଅଭ୍ୟାସରେ ଲାଉଡ୍ ସ୍ପିକରଟା ଲଗାଇ ଦେଲି — ରାମଃ, ରାମୌ, ରାମାଃ······ପୁଣି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବ ଓ ତନ୍ଦ୍ରା ଏକାବେଳକେ ଚାପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାଧ୍ୟହୋଇ ବହିଟି ବନ୍ଦକରି ଥୋଇଦେଲି । ନଜର ପଡ଼ିଲା ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ଉପରେ । ଓଲଟାଇଲି —

ରାତିର ଜହ୍ନ ନଗା ମଧ୍ୟରେ ଟିକ୍‌ସା ଗୁଳୁଛି । ଦେହକୁ ଦେହ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ବସିଛନ୍ତି । କାହାରି ମୁହଁରେ କଥାନାହିଁ । କେବଳ ପରସ୍ପରର ପରଶ ଖେଳାଇ ଦେଉଛି ଦେହରେ ଶିହରଣ । ହଠାତ୍ ଟିକ୍‌ସାଟି ଗୋଟିଏ ବାଙ୍କରେ ବୁଲିଲା ବେଳେ ପ୍ରେମିକଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ଢଳି ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରେମିକା । ଚମକି ଉଠିଲେ ସେ । ତାପରେ ଟିକ୍‌ସାଟି ଅଟକିଗଲା ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଗଛଅ କୋଠା ଆଗରେ ।······

ହେଉ, ରିକ୍ସାଟି ଅଫିସର ଲମ୍ବାରାସ୍ତା ଦେଇ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଯାଇଥାନ୍ତା କି ! ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ପ୍ରେମର ଧକ୍କା ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇ ଚାରିଥର ହେଲେ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ମନଟା ଖରାପ ଲାଗିଲା । କିଛି ସମୟ ଏପଟ ସେପଟ ହେବାପରେ ପଢ଼ା ଅଡ଼େ ପୁଣି ମନକୁ ମୁହାଁଇଲି ।

"ପଢ଼ା ସମୟରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ !"

ଚମକିପଡ଼ି ଅନାଇଲି । ସେ—ଗାର୍ଲ୍ସ ସ୍କୁଲର ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରୀ ଲିଲି । ମୋ ଭଉଣୀର ସଙ୍ଗିନୀ । ପ୍ରଥମେ ସାମାନ୍ୟ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲି ।

—କିଲୋ ତୁ କୁଆଡ଼େ ?

ବୁଲି

—ଏଇଟା କଣ ବୁଲିବା ବେଳ ?

—ହଁ ।

—ହଉ ଯା । ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ବୁଲିବାକୁ ଆସିବୁ । ପଢ଼ା ସମୟରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କଲେ ବୋଉକୁ ଡାକିଦେବି ।

—ତମେ କଣ କହିବ ? ମୁଁ ଯାଉଛି କହିବି; ତମେ କପାଳି ବାଣ୍ଡରେ ପବନ ଖାଉଛ ।

—ତୁ କଣ ମୋ ମାଷ୍ଟ୍ରଣୀ, ପଢ଼ା ଦେଖିବାକୁ ଆସିଛୁ ? ଭଲଦଶା ଅଛିତ ଯା ଭାଇ ।

—ମୁଁ ଯିବିନାହିଁ ।

—ଯିବୁନାହିଁ ?

—ନା ।

—ଅଚ୍ଛା ଦେଖିବା କପର ନ ଯିବୁ । କହି ତା ବେଣୀକୁ ଧରି ଜୋରରେ ଟାଣି ଦେଲି । ତଥାପି ସେ ନଯାଇ ମତେ

ଝଡେଇ ହେଲା । ତାପରେ ତା କାନକୁ ଧରିନେଲ— ଢିବୁ ନା ନାହିଁ ?

—ଭାରି ବଜାରୀ ତମେ ।

ମୁହଁ କଳା ଦେହଟା ହୋଇଗଲା । ତା ଅଣ୍ଡେ ଟୁହିଁଲ । ସେ ମୁହଁକୁ ହସି ଚଳାଇଲେ । ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହେଲନାହିଁ । ଭାବିଗଲି ଆକାଶ ପାତାଳ ।

ଟେଷ୍ଟ ପରୀକ୍ଷା ସରିଗଲା । କୌଣସି ମତେ ସେଣ୍ଟଅପ ହୋଇଗଲି । ଆଗରେ ମାଟ୍ରିକ ପରୀକ୍ଷା । ସବୁବେଳେ ଲାଗିପଡ଼ି ପଢ଼ା ପଢ଼ି କରୁଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ଦିନେ ମତେ ଜର ହେଲା । ବୋଧହୁଏ ଅତିରିକ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଓ ରାତି ଅନିଦ୍ରା ଯୋଗୁଁ । ମୁଣ୍ଡଟା ଭାରି ବିନ୍ଧୁଥାଏ । ସତେ ଯେମିତି ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ପିଟାପିଟି ହେଉଛନ୍ତି । ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁନଥାଏ । ପରୀକ୍ଷା ଆଗରେ । ଏ ସମୟରେ ଏମିତି ଶୋଇ ରହିଲେ କଣ ହେବ ? 'କବିତା ପ୍ରବେଶ' ଟି ଓଲଟାଉ ଓଲଟାଉ ନିଦ ଆସିଗଲା ।

ଗୁଁଉଁକର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଦେଖିଲି ଲିଲି ମୋ ପାଖରେ ବସିଛି । ମୁଣ୍ଡଟା ଟିକିଏ ଚିପି ଦେବାକୁ ତାକୁ କହିଲି । ସେ ବୋଧହୁଏ ମତେ ଜର ହେବା କଥା ଜାଣି ନଥିଲା । କହିଲା, ମୁଁ କଣ ତମର ଗୃହଦାସୀ ? ତା ଠାରୁ ଏପରି ଉତ୍ତର ମୁଁ ଆଶା କରିନଥିଲି । ଅଉ କିଛି ନକହି କଡ଼ ନେଉଟାଇ ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ସେ କଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି, ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଚିପି

ଦେବାକୁ ଅନିଚ୍ଛୁକ ହେଲା । ମୁଁ ମନାକଲି— ତମେ ତ ଆମ ଚାକରାଣୀ ନୁହଁ; ଦୟାକରି ଏଠୁ ଚାଲିଯାଅ । ଯେବେ ଭଲ ହେଲେ ଆସିବ । ତା ଆଖି ଦୁଇଟି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମୁଁ ଆଉ ତାକୁ ବାଧା ଦେଲିନାହିଁ; । କେତେବେଳେ ମତେ ନିଦ ଆସିଗଲା, ମୁଁ ଜାଣେନା ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଫାଇନାଲ ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ସରିଗଲାଣି । ଦୁହେଁ ଖୁବ୍ ଖୁସି । ସବୁବେଳେ ତାସ ଖେଳର ବହୁଳ ଆୟୋଜନ ।... ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ମନଟା କାହିଁକି ରୁଟେଇ ଦେବା ଅନେ ଆପେ ଆପେ ଠାଣି ହୋଇଗଲା । ବୋଉକୁ ଖୁବ୍ ଖୋସାମତ କରି ଦୁଇଟି ଟଙ୍କା ପାଇଲି । ସେତକ ପୁଣି ଖାଲି ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ସାଥିରେ ଭଗ୍ନୀ ମଧ୍ୟ ଯାତ୍ରା କରିବେ । ମନଟା ଦବିଗଲା । କାଳେ ସିଗାରେଟ୍ ଖାଇଲେ ଏଇଟା ଘରେ କହିଦେବ । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବ ବୋଲି ଏକା ଜିଦ୍ ଧରିଲା । ଲିଲିର ବୋଉ ଆମେ ଦୁହେଁ ସିନେମା ଯାଉଛୁ ଜାଣି ଲିଲିକୁ ଆମ ସଙ୍ଗେ ପଠେଇଲେ । ମନଟା କେଉଁ ଏକ ଅଜଣା ଆନନ୍ଦରେ ପୂରି ଉଠିଲା ।

ସିନେମା ସାତଟା ଶୋ'ରେ । ଆମେ ସାତଟାବେଳୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲୁ । ବାଟରେ କେତେଜଣ ସାଙ୍ଗଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେଲା । ସେମାନେ ଜାଣି ଜାଣି ପଚାରିଲେ, କିରେ କୁଆଡ଼େ ଆଜି ଥାଟରେ ବାହାରିଛୁ ? ଆଉ ଜଣେ କିଏ ମ ? ମୁଁ କହିଦେଲି ଜାଣିନ ? ସେ ଇ—ମ ।

ସିନେମା ହଲରେ ଯାଇ ବସିଲୁ । ବସିବା ପରେ ସେ ମତେ ପଚାରିଲା; ଡେସଡ଼ିମ ଅର୍ଥ କଣ ? ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି; ମୁଁ ଜାଣେନି ।

ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ ଆସିଛୁ ନା ଏଠାରେ ମୋ ସହିତ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କରିବାକୁ ଆସିଛୁ ? ମୋ କଥା ନସରଣୁ ଆମ ପେଟି ମୋ ଠାରୁ କଥା ଛଡ଼େଇ ନେଇ କହିଲା— ସେଇମ ଅର୍ଥ ଅଜାଯାକେ ଜାଣିନୁ ? ସେଇମ ଅର୍ଥ ଭିଡ଼ିଜ ପରା ।

ସେ ରାଗରେ ଓ ଲଜରେ ମୋ ସହିତ ଆଉ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲାନାହିଁ । କିଛି ସମୟ ପରେ ତାର ମୁହଁର ଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ଓଠରେ ସାମାନ୍ୟ ହସ ଦେଖାଦେଲା । ସିନେମା ସେତେବେଳକୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି । ମୁଁ ଜାଣି ଜାଣି କହୁଣୀରେ ତାକୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ବାଡ଼େଇ ଦେଉଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ମତେ ଚୁଟିକି ଦେଉଥାଏ । ବୈଜୁବାଓରାର ମିଳନ ବିରହ ତାକୁ ଖୁବ୍ ବିଚଳିତ କଲାପରି ଜଣା ପଡୁଥାଏ । ସେଦିନ ମୁଁ ଭାବି ପାରୁ ନଥାଏ ମୁଁ ସିନେମା ହଲରେ ଅଛି ନା ଇନ୍ଦ୍ର ଭୁବନରେ ଅଛି । ଶେଷକୁ ଆମ କହୁଣୀମରା ଖେଳ ଧରା ପଡ଼ିଗଲା । ଭଉଣୀ ଆଗରେ ମୁଁ କେତେ-କଥା ଭାବିଗଲି । ଭାରି ଲଜ ଲାଗିଲା । ଏଇଠା ହେଲେ ଆସି ନଥାନ୍ତା-କି ସାଙ୍ଗରେ ।

ତାପର ଦିନ ସକାଳୁ ଗାଁକୁ ଫେରିବାକୁ ପଡିଲା । ଫେରୁ ଫେରୁ ଗୁରି । ଭୋକରେ ପେଟ ଜଳୁଥାଏ । ବୋଉକୁ ଗଣ୍ଡେ ଖାଇବାକୁ ମାଗିଲି । ସେ ଘରୁ ବାହାରକୁ ଯାଉ ଯାଉ ଆମ ଭଗ୍ନୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଗଲା । ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ । ସେ ଯେ କୁଆଡ଼େ ତରବରରେ ବାହାରିଛି କିଛି ଜାଣି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତାପରେ ଭୋକ ମତେ ବାଧ କଲା ଭଉଣୀଙ୍କୁ ଗଣ୍ଡିଏ ଖାଇବାକୁ ଦବାକୁ । ସେ ମନାକଲା— ମୁଁ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । ଖୋସାମତ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲି— ଶୁକରୀ କଲି ତୋ ପାଇଁ କେତେ କଥା କିଣି ଦେବି । ତୁ ପରା ମୋ ସୁନା ଭଉଣୀ ।

କେତେ ସମୟପରେ ସେ ମତେ ଗଣ୍ଡେ ଉଖୁଡ଼ା ଓ ଦୁଇଟା କଦଳୀ ଆଣିଦେଇ କହିଲା—ଆଗ ଯୀଶୁକୁ ଖାଇଦିଅ । ମୁଁ ଖାଉଖାଉ ଭାବିଲି, ଯୀଶୁକୁ ପୁଣି କିଏ ଦେଇଛି । ତାକୁ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲା, 'ଭାଉଜଘର ପଠାଇଛନ୍ତି'' । ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । କିଛି ସମୟପରେ ଆମ ପଡ଼ିଶା ରାଧୁବୋଉ ମୋ ବୋଉକୁ ପଚାରିଲେ, "କାଲି କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ଥିଲକି ?"—ଉତ୍ତରରେ ସେ କହିଲା, "ନାଇଁମ, ଏହି ଲିଲି ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି—ସେ ପରା ଆଜି ଘରେ ରହିଲା ।" କଥାଟା ଶୁଣି ଚାହିଁ ରହିଲି ଉପରକୁ । ଭୋକ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇଗଲା ।

ତା ପରଦିନ କାହିଁକି କେଜାଣି ସବୁଦିନ ପରି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଲାଜ ଲାଗିଲା । ତଥାପି ମନକୁ ଦୃଢ଼ କରି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ପଶିଗଲି । ଏ କଣ, କେହି କୁଆଡ଼େ ଦିଶୁ ନାହାନ୍ତି । ଦୁଇଦିନ ତଳେ ଯେଉଁ ଘରେ ଆନନ୍ଦ ଓ କୋଳାହଳ ଲାଗିରହିଥିଲା, ଆଜି କାହିଁକି ଏପରି ହତଶ୍ରୀ ଦିଶୁଛି ? କିଛି ଭାବି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଚୁପ୍‌କରି ଫେରି ଆସିବାକୁ ବସିଛି, ଆଗରେ ତାର ସାନ ଭାଇକୁ ଦେଖିଲି । ଦାଣ୍ଡରୁ ଆସୁଥିଲା । ପଚାରିଲି, କିରେ, ନାନୀ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? ସେ ଖିନେଇ ଖିନେଇ କହିଲା, ସେଇ ଘରେ । ସେ ଘର ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲି । କିନ୍ତୁ ଯିବାକୁ ମନ ମୋତେ ବାରଣ କଲା । କିଏ କଅଣ ଭାବିବ ?

ତମ ଘରର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମୋର ମନରେ ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂଚନା ମିଳୁଛି; ଭାବି ପାରୁନାହିଁ ତାହା ମୋତେ ତମ ଠାରୁ ଦୂରେଇଦେବ କି ନାହିଁ । ତଥାପି ପବିତ୍ର ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ; ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ପୂର୍ବଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ଫେରିଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି ।'

ଏତକ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜରେ ଲେଖି ତା ସାନ ଭାଇ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ଲିଲିକୁ ଦେବାକୁ କହିଦେଇ ଫେରି ଆସିଲି । କାହିଁକି କେଜାଣି ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଭୟରେ ଦେହ ଥରଉଠୁଥାଏ ।

ସେହିଦିନଠାରୁ ମନର ଫୁର୍ତ୍ତି ଦିନକୁଦିନ କମିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଘର ଭିତରେ ବସି ଭାବନାରେ ରତ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି ସତ କିନ୍ତୁ କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଲିନାହିଁ । ପୁଣି ମନ ମଧ୍ୟରେ ବାରମ୍ବାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଖେଳିଲା — ସେ କିଏ ? ତା' ସହିତ ମୋର କି ସମ୍ପର୍କ ? ପ୍ରକୃତରେ ସେ କିଏ, କାହିଁକି ତା ଯୋଗୁ ମୋର ଏତେ ଭାବନା ? ତାର ମୋର ତ ସେପରି କୌଣସି ଘନିଷ୍ଠତା ନାହିଁ । ପୁଣି, ସେତ ମୋର ସାଥି ନୁହେଁ । କାହିଁକି ତାହା ହେଲେ ତାପାଇଁ ମୋ ମନରେ ଏତେ ବ୍ୟାକୁଳତା ? କାହିଁକି ତା'ର ଅନୁପସ୍ଥିତି ମୋ ମନରେ ଭରି ଦେଉଛି ଏତେ ବ୍ୟାକୁଳତା ? କାହିଁକି ଅଜବ ତାର ଅଭାବ ମୋ ଭିତରେ ଥାପି ଦେଉଛି ବୁକୁ ଫଟା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ? ·· ଅନେକ ଭାବିଲି; ପ୍ରଶ୍ନ ପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଧରି ମୋ ମନ ଆନ୍ଦୋଳି ଉଠିଲା । ତଥାପି ସମାଧାନ ନାହିଁ ।

ପାଖ ମନ୍ଦିରରେ ଆରତି ଘଣ୍ଟା ଶୁଭୁଛି । ମୁଁ ବସିଛି ଛୋଟ ପୋଖରୀର ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଉପରେ । ପାଖ ବଗିଚାରୁ ବଉଳର ଗନ୍ଧ ଧରି ପବନ ଛୁଟିଛି । ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳର ଥଣ୍ଡା ପବନ । ବେଶ୍ ଆରାମ ଲାଗୁଥାଏ ଦେହକୁ । ନୀରବରେ ବସି ରହି ଭାବି ଚାଲିଥାଏ ଧୂସର ଅତୀତର କେତେ ଅସରା କାହାଣୀ ।

ଠାକୁର ମନ୍ଦିରର ଘଣ୍ଟା ଶବ୍ଦ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯିବାରୁ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲି । ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ଧାର । ତାର ଭିତରେ ଛପି ଛପି ବାହାର କଣ୍ଠ ସ୍ୱର ଗୁମୁରି ଉଠୁଛି । ଅତି ଆପଣାର ରାଗିଣୀ । ଅତି ପରିଚିତ ଗୁଞ୍ଜରଣ । ଲେଉଟି ଚାହିଁଲି । ସେ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରୁଛନ୍ତି । ତାର କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯୌବନ ସୁଢ଼ୋଳ ପୂରିଲା ପୂରିଲା ଦେହ—ଧୀର ଓ ଗମ୍ଭୀର । ସତେ ଯେପରି ପୂର୍ବର ଚପଳତା ଶୋଇଯାଇ ତାର ବୁକୁ ଉପରେ ଚେଇଁ ଉଠିଚି ଏକ ନବୀନ ଚପଳତା। ମନ୍ଥର ଗମନ ଓ ମୁକୁଳିତ କେଶ ବେଶ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ପୁଣି ହାତରେ ପୂଜାର ସାମଗ୍ରୀ । ସତେ ଯିମିତି ଶାପ ଜର୍ଜ୍ଜରିତ ବିରହୀ ଯକ୍ଷର ବନ୍ଦାପନାପାଇଁ ଯକ୍ଷବଧୂ ଛୁଟିଆସିଛି ଏ ଧୂଳିର ଧରଣୀ ଉପରକୁ । ଖୁବ୍ ଦମ୍ଭରେ ପଚାରିଦେଲି, "ଚିହ୍ନିଏ ଭେଟଦେବ ?"

ତଥାପି ନିରୁତ୍ତର ! ଏ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ! ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବକୁ ଗୋପନ ରଖି ପୁଣି ଥରେ ଉଦାତ୍ତ ସ୍ୱରରେ କହିଲି, "ହଁ କାହିଁକି ପଚାରିବ ? ଆଉ କ'ଣ-ହଜିଲା ଦିନର ମନ ଅଛି ? ପଥର······

ଏଥର ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲା ଲିଲି—'ବୋଉ ପଛରେ ଅଛି ।' 'ବୋଉ ସବୁଦିନେ ଥାଆନ୍ତି ନା ଅଜ ନୂଆ ଅଛନ୍ତି ?' କହି ଗଲା ଦିନର ଅଭ୍ୟାସରୁ ତା ବାଳକୁ ଧରି ଟାଣିଦେଲି ।

'ବଜାରୀ'

ସତେଯେପରି କିଏ ଚାପୁଡ଼ାଟେ ମାରିଦେଲା । ମୁହଁଟି ତଳକୁ କରି ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲି ।

× × ×

ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ବାହାରିବାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଚାରି ଦିନ ରହିଲା । ମନଟା ସବୁବେଳେ ଆଶଙ୍କାରେ ଭରପୂର୍ଣ୍ଣ । ପୁଣି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଖରାପ ଭାବନା ମୁଣ୍ଡରେ ପଶି ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଗୋଳମାଳ କରାଇ ଦେଉଥାଏ । କୌଣସି ଦିନ ରାତିରେ ମଧ୍ୟ ନିଦ ହେଉନାହିଁ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଘରେ ମଧ୍ୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଖୁବ୍ କମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଯେତେବେଳେ ମନେ ସେତେବେଳେ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ଘରେ ସମସ୍ତେ ମୋ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଦ୍ୱିପ୍ରହର ସମୟ । ବିଛଣାରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଛି । ଭଉଣୀ ଆସି ପଚାରିଲା "ଭାଇନା କଅଣ ହୋଇଛି ମତେ କହିବ ନାହିଁ ? "ନାହିଁ ରେ କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ," କହି ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ ସେ ଉପରେ ଚାଲିଗଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ପଛକୁ ଚାହିଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି, ସେ । ତାର ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାହିଁ ଘୃଣାରେ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଆଣି ଚାଲି ଯିବାକୁ ବସୁଛି, ସେ ଚଟକିନି ମୋ ହାତଟାକୁ ଧରି ପକାଇ କହିଲା, "ରାଗିଛ କି ?" ସତେ ଯେପରି ଏହି ଗୋଟାଏ ପଦରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡଟା ଖାଲି ହୋଇଗଲା । ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା ଏଇ କଥା ପଦକ । ତା ଉପରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ରାଗ ଅଭିମାନ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । କିନ୍ତୁ ତାକୁ କିପରି ବା ସଠିକ ଉତ୍ତର ଦେବି ? ଚୁପ୍ ରହି ତାକୁ ମୋର ଅଭିମାନ ଓ ରାଗ ଜଣାଇ ବାରେ ଲାଗିଗଲି ।

ଘଣ୍ଟାକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ଚାରିଟା ବାଜିଛି । ଟ୍ରେନ ବେଳ ଆହୁରି ଏକଘଣ୍ଟା ବାକି । ପରୀକ୍ଷାଫଳ କଟକରେ ଶୀଘ୍ର ଜଣାପଡିବ ।

ସୁଧା ମଧ୍ୟ କହୁଛି ତା ଭଉଣୀ କଟକରେ ଅଛନ୍ତି । ପରୀକ୍ଷାଫଳ ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ଜରିଆରେ ଜାଣି ହେବ । ଅନ୍ତୁର ମଧ୍ୟ ଶୁଣା ଯାଉଛି ଏ ବର୍ଷ ବହୁତ ପିଲା ଫେଲ୍ ହେବେ । ମୋ ମନରେ ଭୟ ଆସୁଥାଏ । ଫେଲ୍ ହୋଇ ଯିବାକି ?—ନା । ଆଜି ସୁଧା ସାଙ୍ଗରେ କଟକ ଯାଇ ପରୀକ୍ଷା ଫଳଟା ଜାଣି ଚାଲି ଆସିବା ନିହାତି ଦରକାର । ଆଚ୍ଛା, ଯଦି ଖରାପ ହୋଇଥାଏ ? ମହା ଅପମାନ । ସମସ୍ତେ କହିବେ—ଏଟା ମୂର୍ଖ, ଭଲ ପଢ଼େନାହିଁ । ଫେଲ୍ ହେଲା । ନା ଏ ପ୍ରକାର କଥାତ ଆଦୌ ସହ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଯଦି ଖରାପ ହେଇଥାଏ ଘରକୁ ନଫେରି ବରଂ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଟିକେଟ କାଟିବା ଉଚିତ ହେବ । ସୁଧା ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ରାଜି ଅଛି । ଟଙ୍କା ପୁଣି କୁଆଡ଼ୁ ଆସିବ ?

ନନା ଆସି ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ଲୁଗା ପଟା ପାଲଟି ଅର-ପାଖ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଚଟ୍ କରି ତାଙ୍କ ପକେଟ୍‌ରେ ହାତ ପୂରାଇ ଦେଖିଲି ପଇସାପତ୍ର ଅଛି । ଗଣିବାକୁ ସମୟ ନାହିଁ । ଅଗରୁ ଲୁଗା ଚଦରିଆ ସୁଧା ବ୍ୟାଗରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଇ ଆସିଥିଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଚାହିଁ ବସିଥିଲା । ଦୁହେଁ ବାଡ଼ି ପଟେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲୁ ଷ୍ଟେସନ୍‌କୁ — କଟକ ଅଭିମୁଖେ । କଟକରେ ଗାଡ଼ି ପହଞ୍ଚିଲା ରାତି ନଅଟାରେ । ଏତେ ରାତିରେ ସୁଧା ତା ଭଉଣୀ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ମନାକଲା । କଅଣ କରିବୁ, ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଗଣ୍ଡାଏ ଲେଖାଏଁ ଖାଇ ଦେଇ ୱେଟିଂରୁମ୍‌ରେ ଆସି ବସିଲୁ । କେତେଆଡ଼ୁ କେତେ କଥା ବାଣ୍ଟିା ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଲିଲି ବିଷୟରେ ତାକୁ ଅନେକ କଥା-କହିବାକୁ ଭୁଲିଲି ନାହିଁ । ଗପି ଗପି-ରାତି ପୁହାଇଦେଲୁ ।

ସକାଳ ହେଲା ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରିଦେଲୁ ଷ୍ଟେସନ୍‌ରେ । ଓଦାଲୁଗା ଓ ଚଦରିଆ ବ୍ୟାଗରେ ପୂରାଇ ସହର ଭିତରକୁ ଚାଲିଲୁ

କୁଆଡେ ଯିବୁ ? ସୁଧା କୁ ପଚାରିଲି, 'କିରେ ତୋ ଭାଇନା ଘର କୁଆଡେ ?" ସେ ଏଇଠି, ସେଇଠି କହି ଦିନ ଦୁଇଟା ବଜାଇ-ଦେଲା । ସେତେବେଳକୁ ମୋତେ ଭୀଷଣ କଷ୍ଟ ଲାଗିଲାଣି ଚାଲି ଚାଲି । ସୁଧାକୁ ଯେ ନ ଲାଗୁଥିବ ତା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସେ କହୁ ନଥାଏ । କାରଣ ତା କଥାରେ ମୁଁ ଆସିଛି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଏ ମନ୍ଦିରେ ମନ୍ଦିରେ । ନନା ବୋଉଙ୍କ କଥା କାହିଁକି ମନେ ପଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କୁ କିଛି କହି କରି ଆସି ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ, ବୋଉତ ମୁଁ ଟିକିଏ ରାଗିଲେ ଖାଏ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯୁଆଡେ ଆସିଛି, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋତେ ଖୋଜି ଖୋଜି ନଖାଇ ଶୋଇ ରହିଥିବ । ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲା । ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା ପାଖ ପୋଲ ଉପରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲୁ । ମୋତେ ଟିକିଏ ଘୁମ ଲାଗିଲା ଗତ ରାତିର ଅନିଦ୍ରା ହେତୁ । ପୁଣି ଗଛ ଛାଇ ଓ ଥଣ୍ଡା ପବନ ବେଶ ଆରାମ ଦେଉଥାଏ । ସୁଧାକୁ କିଛି ନକହି ବ୍ୟାଗ୍‌ଟି ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ରଖି ଦେଇ ଟିକିଏ ଶୋଉ ଶୋଉ ନିଦ ଆସିଗଲା । କେତେବେଳେକେ କାହାର ପାଟିରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା, "କିରେ ଏଠାରେ କାହିଁକି ଶୋଇଛୁ ?" ଆଗରେ ମଉସା, ପାଖରେ ସୁଧା ନାହିଁ । ଗଲା କୁଆଡେ ? ହଠାତ୍ କାହିଁକି କେଜାଣି କାନ୍ଦ ଲାଗିଲା ପିଲାଟି ଭଳି କାନ୍ଦି ପକାଇଲି । ମଉସା ଗୋଟିଏ ରିକ୍‌ସା ଡକାଇ ମୋତେ ତାଙ୍କ ବସାକୁ ନେଇଗଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ମାଉସୀ ର ଖୁସି କହିଲେ ନସରେ । ସେ ପ୍ରଥମକରି ମୋତେ ଏଡ଼ୁଟିଏ ହେବାର ଦେଖୁଛନ୍ତି । ପିଲାଦିନେ ୪।୫ ବର୍ଷ ବେଳେ ଯାହା ଦେଖିଥିଲେ ସେତିକି । ତାପରେ ତାର କିମ୍ବା ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ ଘଟି ନଥିଲା ଦେଖା ଦେଖି ହେବାକୁ । ମୋ ମନରେ ମଧ ଖୁସି କହିଲେ ନସରେ ଯାହା ହେଉ ବୋଉ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇ ଆଉ ମନ କଷ୍ଟ କରୁ ନଥିବ,

ଖାଇବଣି ମଧ୍ୟ । ପରୀକ୍ଷା ଫଳ କାଲି ବାହାରିବ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ମାଉସୀ ଓ ମୁଁ ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲୁ । ସିନେମାଘର ପାଖରେ ସୁଧାକୁ ଦେଖି ବୁଝିଲି ସେ ତା ଭାଇନାଘର ପାଇଲା ଓ ସେଠାରେ ଅଛି । ସୁଧା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଜଣାଇ ଦେଲା, "ତୁ ପାସ୍ କରି ଯାଇଛୁ । ଭାଇନା ଫୋନ୍ କରି ବୁଝିଛନ୍ତି ।" ତା କଥା ପଚାରି ବାରୁ ସେ କହିଲା ଯେ, ତା କଥା ବିଚାରାଧୀନ ଅଛି, କାଲି ସକାଳୁ ଜଣାପଡ଼ିବ । ତା କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ମନଟା ଗୋଟାଏ ଖୁସିରେ ପୂରିଗଲା ।

ତା ପରଦିନ ସକାଳୁ ମୁଁ ତା ଭାଇନା ଘରକୁ ଗଲି । ସେ ସୁଧା ବିଷୟରେ ଯେତେ ଫୋନ୍‌କରି ପଚାରିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଉତ୍ତର ଆସିଲାନି । ମୋ ପାଶ୍‌କଥା ଯେ ସତ ଏହା କିନ୍ତୁ ଜଣାପଡ଼ିଗଲା । ଶେଷକୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ସୁଧା ଫେଲ୍ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଖୁସି ଖବରଟା ଘରେ ଦେବାକୁ ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଖଣ୍ଡ ଖବର କାଗଜ କିଣି ରାତି ଟ୍ରେନ୍‌ବେଳରେ ମଉସା ମାଉସୀଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଘରକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ନନା ମୋତେ ଷ୍ଟେସନଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ମହା ଆନନ୍ଦରେ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ । ଏପରି ଆଦର ନନାଙ୍କଠାରୁ ପାଇବା ବୋଧହୁଏ ସେହିଦିନ ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ । ମୋର ମନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଖିଜବିଜ ହେଉଥାଏ କିପରି "ତାଙ୍କୁ" ଏ ଖବରଟା ଦେଇ ଅତି ଖୁସି କରାଇ ଦେବି । ସେ କେତେ ଖୁସି ହେବେନି । ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ଯେ ଆମ ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ଗୋଟିଏ ସଭା ବସିଛି । ସମସ୍ତେ ମୋ ବିଷୟରେ କଥା ବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥାନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ସମସ୍ତେ ଭାବିଥିଲେ—ମୁଁ ଫେଲ୍ ଯାଇଛି ଆଉ ମିଳିବି ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ମଧ୍ୟ

ବସିଥାଏ । ତା ଅଡ଼େ ଗୃହିଁ ଟିକିଏ ହସିଦେଲି ସେ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ହସି ମୁହଁ ତଳକୁ କରିଦେଲେ ।

ଖାଇପିଇ ଶୋଉ ଶୋଉ ରାତ ଅନେକ ହୋଇଗଲା । ମନଖୁସିରେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସହଜେ ନିଦ ହେଉନଥାଏ ।

ତା ପରଦିନ ସକାଳ । ରାତି ଝୁଁଠଝୁଁଠ ପାହୁ ଯାଉଛି । ସତେ ଯେପରି ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ପୂର୍ବଦିଗରୁ ଅନାଉଛି ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି ମୋତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବାକୁ । ସକାଳ ହୋଇଯିବ ଏଥର । ବିଛଣାରୁ ଉଠି ବାଡ଼ିକୁ ଗଲି । ଦେଖିଲି ଫୁଲ ଗଛ ବୁଦିଙ୍କ ମତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବାକୁ ଫୁଲରେ ମଣ୍ଡି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ସୁବାସରେ ଚାରିଆଡ଼େ ମହକି ଯାଉଛି । ପବନମଧ୍ୟ ମତେ ସତେବା ଖୁସି କରାଇବାପାଇଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦେହରେ ଘଷି ହେଉଛି । ପବନ ବେଗକୁ ମୋ ଦୁଇ ଆଖିକୁ ନିଦ୍ରାରେ ଭରି ଦେଲା, ବୋଧେହୁଏ ଗଲା ରାତିରେ ଅନିଦ୍ରା ଯୋଗୁଁ । ଘଣ୍ଟାକୁ ଦେଖିଲି ପାଞ୍ଚଟା ଚରିଶ ବାଜୁଛି । ଛଅଟା-ଚରିଶ କୁ ଆଲାରମ ଦେଇ ପୁଣି ଆସି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । କେତେବେଳକେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଦେଖିଲି ଘଣ୍ଟାରେ ଆଠଟା ବାଜୁଛି । ଚାରିଆଡ଼େ ଖରା ବର୍ଷିହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଆଲାରମ କେତେବେଳେ ବାଜିଲା କେଜାଣି ? ତାପରେ ବ.ର.ବ.ର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ହରିହରଙ୍କର ଦାସ, ମାଟ୍ରିକୁଲେଟ୍, ଖୁବ୍ ଅଡ଼ା ସହିତ, ରାଜାଙ୍କପରି ଛାତିରେ ଗର୍ବ ଭର୍ତ୍ତିକରି ବାହାରିଲେ ନିତ୍ୟକର୍ମ କରିବାକୁ । ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ଆଦେଶ ହେଲା— ପାଣି ଦାନ୍ତକାଠି ହାଜର୍ କର । କିନ୍ତୁ ଏ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଅବମାନନା । ପୁଣି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟକୁ ଅପମାନ । ଛିଃ ଭାରି ଦମ୍ଭ । ପାଖରେ ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସହଚରୀଙ୍କୁ ପୁଣି ଆଦେଶ ହେଲା— ଶୀଘ୍ର ହାଜରକର

ନୋହିଲେ ଶାସ୍ତି ଦିଆଯିବ । ରାଜାଙ୍କ ରାଗ ବିଷୟରେ ସହଚରୀଙ୍କୁ ବେଶି ଜଣା । ତେଣୁ ସେ ସାମାନ୍ୟ ସଙ୍କୋଚରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଉପକରଣ ବାଢ଼ି ଦେଲେ । 'ମହାରାଜ । ଶୀଘ୍ର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିବାକୁ ରାଜମାତାଙ୍କର ଆଦେଶ'—ଏଥର ମାଷ୍ଟ୍ରିକ୍ ବାବୁ ହସି ଉଠିଲେ । ତା ପରେପରେ ଚାରିଆଡ଼ୁ ହସ ଚହଲ ଆସିଲା । ଠିକ୍ ଏ ସମୟ ଗଳ୍ପପରେ ପୁଣି ସେ ପଚାରିଲା କାହିଁ ? ପଚାରିଲା, 'କିପ୍ରକାର ଭେଜ ଦରକାର ?' ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହାନ୍ତି । ଦାନ୍ତକାଠି ଟିକୁ ହାତରେ ଧରି କୃଷ୍ଣଠାଣୀରେ ତାକୁ ପଚାରିଲି, 'ସେଦିନ କାହିଁକି ଏପରି ଖରାପ ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲ ?' —ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଥିପାଇଁ ତଳକୁ ମୁହଁ କରି କ୍ଷମା ମାଗିନେଲା । ତାପରେ ଖୁବ୍ ଖୁସିରେ ତ ଗାଲରେ ଚୋଟିଏ ଦେଇ ବୁଢ଼ା ଦେଖାଇ ଦେଲି । ସେ କିପରି ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇଗଲା । ଲଜ୍ୟାରେ ମୁହଁ ଉପରକୁ ଟେକି ନ ପାରି ହସି ହସି ଧାଇଁ ପଳାଇ ଗଲା । ମନମଧ୍ୟରେ ମୋର ଯେ ସେଦିନ କି ଖୁସି କିଏ କହିବ ? ସତେ ଯେପରି ନନ୍ଦନ କାନନର ଅପ୍ସରୀକୁ ମୁଁ ଆଗରେ ଦେଖୁଛି ।

ଦିନକର କଥା । ଦ୍ୱିପ୍ରହର ସମୟ । ନନା—ବୋଉଙ୍କର କମିଟି ବସୁଛି ମୋର ପଢ଼ା ବିଷୟରେ । କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ କେହି ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହାନ୍ତି; ଟଙ୍କା ପଇସାର ଅଭାବରୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଛି ସମୟ ଟୁପ୍ ଟୁପ୍ ଗଡ଼ିବା ପରେ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲି ଯେ ସେମାନେ କୌଣସି ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହାନ୍ତି, ଚାଲିଗଲି ମୋ ଘରକୁ । ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ବହିରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଲି । ଘଣ୍ଟାଏ ପଢ଼ିଛି କି ନାହିଁ ଏହି ସମୟରେ ସେ ଆସିଲା ।

ମନର ଖୁସି ଓ ବ୍ୟଗ୍ରତାକୁ ଚାପିରଖି ତାଙ୍କୁ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ପଚାରିଲି

—କୁଆଡ଼େ ଆସିଲ ?

—ମୋ ଇଚ୍ଛା ମୁଁ ଆସିଲି ।

—କିଛି କାମ ଅଛି ?

—କିଛି ନାହିଁ ।

—ତମ ନାଁ କଅଣ ?

—ସେଇଆ ।

—ଆଚ୍ଛା ସେଇଆ ଦେବୀ, ଦୟାକରି ଏଠାରୁ ଚାଲିଯିବେକି ?

—ମୁଁ ଯିବିନାହିଁ ।

ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ........
ତା........

ଆଉ କିଛି ନ ପଚାରି ବହି ପଢ଼ିବାର ଛଳନା କଲି । ସେ କିଛି ସମୟ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଲା । ତାପରେ କିଛି ନଜାଣିଲା ପରି ମୋତେ ଟିକିଏ ଚିମୁଟି ଦେଇ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା । ବହି ପଢ଼ିବାରେ ଆଉ ଛଳନା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ପିଠିରେ ତାର ଗୋଟିଏ ବିଧା ସୋଇଦେଲି । କାନ୍ଦିବାର ଛଳନା କରି କହିଲା—'ଯାଉଛି ମାଉସୀଙ୍କୁ କହିବି ତମେ ମତେ କିପରି ମାରିଲ ।' ମୁଁ ତା ହାତଟିକୁ ଧରିନେଲି, ସେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । କିଛି ସମୟପରେ ହଁ ତୁଅ ହାତମୁଠାରୁ ହାତଟାକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ସେ କହିଲା, 'କିଏ କଅଣ ଭାବିବ ?' ତା ଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ମନଟା କେମିତି କେମିତି ହୋଇଗଲା । ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ସତେ ଯେପରି ପୃଥିବୀର ସବୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତା ଦେହରେ ପୂରିରହିଛି । ମୁଁ ଯେପରି ତାକୁ ଆଜି ପ୍ରଥମକରି ଦେଖୁଛି ଏତେ ନିକଟରେ । ସେ ଲାଜରେ ମୁହଁକୁ ତଳକୁ କରି ବସିଲା । କଣେଇ କଣେଇ ମଝିରେ ମଝିରେ

ଚାହୁଁ ଥାଏ କିନ୍ତୁ କିଛି କଥା କହୁନଥାଏ । ମୋ ଦେହରେ ଯେପରି ବିଜୁଳି ଖେଳିଗଲା । ମୁଁ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଗଲି । ତାର ମୁହଁଟିକୁ ତୋଳି ଧରିଲି ଦୁଇହାତରେ । ମୋର ଓଠ ଥରି ଉଠିଲା । ଆଖିକୁ ଆଖି ଲାଗି ରହିଲା ଭଉଣୀର ପାଟି ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲୁ ଦୁହେଁ । ସେ ଝଡ଼ ବେଗରେ ବାହାରି ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ଚାହିଁ ରହିଲି ତାର ଯିବା ପଥକୁ ।

ସେଦିନ ରାତି । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖିଲି । ଶୀତରେ ଦେହ ଥରିଯାଉଛି । କୁହୁଡ଼ି ଯୋଗୁ କିଛି ପରିଷ୍କାର ରୂପେ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ । ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ବିଦେଶର ଗୋଟିଏ ପାର୍କରେ ଗରମ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ବୁଲୁଛୁ । ଖୁବ୍ ମଉଜରେ ଅଛୁ । ମୁଁ ବଡ଼ ଚାକିରୀ କରିଛି । ନିଦଟା ହଠାତ୍ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସତେ କଣ ଏ ସ୍ୱପ୍ନ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେବ । ବଡ଼ ଅଫିସର ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ସତେ କଅଣ ଜୀବନରେ ତାକୁ ନେଇ ଘରଦ୍ୱାର କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବି । ମନଟା ଆକାଶରେ ଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଉ ନିଦ ହେଲାନାହିଁ, ଉଠି ବସିଲି । ଲଣ୍ଠନ ଲଗାଇ ଥୋଇଲି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଆଗରେ ପ୍ୟାଡ଼ଟା ଦେଖି ଗୋଟି ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଲେଖିବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ କଅଣ ଲେଖିବି କିଛି ଠିକ୍ କରି ପାରୁନଥାଏ । କେବଳ କାଗଜ ଗୁଡ଼ାକ ଚିରିବା ଯାହା ସାର ହେଉଥାଏ । କେତେ ବେଳକେ କବିତାଟିଏ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଲେଖିଲି—

ଅଗୋ ମୋର ପ୍ରେମ ମୟୀ

ତବ ରୂପରାଶି,

ଦହିଛି ମୋ ସାନ ମନ

ସଦା ଦିବାନିଶି

କାହିଁକି ଗୋ ଦେଖାଇଲ
ତବ ରୂପରାଶି,
ଝୁରି ଝୁରି ମରୁଅଛି
ମୁହିଁ ଦିବା ନିଶି ।
ତବ ସ୍ପର୍ଶେ ଦେହେ ମୋର
ପୁଲକ ଖେଳୁଛି,
ନିଦ ନାହିଁ ଆସ ବନ୍ଧୁ,
ତୁମକୁ ଖୋଜୁଛି ।
ତୁମର କୋମଳ ସ୍ପର୍ଶ
ଲଗାଇ ଦେଇଛ,
ଦହେ ଦେହ ମନ ମୋର
ସବୁଲାଗେ ତୁଚ୍ଛ ।
ଏତିକି ମାଗୁଣି ଖାଲି
ନ ଭାବିବ ପର,
ପର କରିଦେବ ଯେବେ
ଦହିବ ଅନ୍ତର ।

ପ୍ରଥମ କରି କବିତା ଲେଖିଥିବା ହେତୁ ଆନନ୍ଦ ମନରେ ତାକୁ ଯେ କେତେଥର ପଢ଼ିଲି ମନେ ନାହିଁ । ତଥାପି ଅନେକ ଥର । କେତେବେଳକେ ନିଦ ଆସିଗଲା—ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି ବିଛଣାରେ ।

ସକାଳୁ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆଖି ମଳି ମଳି ଉଠୁ ଉଠୁ ଦେଖିଲି ଆଗରେ ସେ ମୋ କବିତାଟି ବସି ପଢ଼ୁଛି । ତା ଠାରୁ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଗଲି, କିନ୍ତୁ ସେ ମେଖଣ୍ଡିକ ଧରି ପଳାଇଗଲା । ଠିକ୍ ଏ

ଲାଜ ଲାଗିଲା । ତଥାପି ଭଲ ଲାଗିଲା । କାରଣ ଯାହା ପାଇଁ ଲେଖା ହୋଇଛୁ ସେଇତ ନେଇଛୁ ! ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ବଜାରକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଛୁ, ନନା ଡାକିଲେ । ମନରେ ଟିକିଏ ସନ୍ଦେହ ହେଲା— ନନା କଅଣ ସବୁ ଜାଣିଗଲେଣି କି ? ତଥାପି ମନରେ ଡରକୁ ଲୁଚାଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ସେ କିଛି ସମୟ କଅଣ ଭାବି କହିଲେ, "ଅଚ୍ଛା ହରଣ୍, ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ତୁ ସର୍ଟହ୍ୟାଣ୍ଡ ପଢ଼ିବାକୁ । ତୋର ଏଥିରେ ମତ କଅଣ ?—କେତେ ତ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ବେକାର ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି । କଲେଜରେ ପଢ଼ି ଲାଭ କଅଣ ? ପୁଣି ମୋର ତ ଆଉ ବର୍ଷେ କି ଦୁଇବର୍ଷ ଚାକିରି ଅଛି । ତାପରେ ତୋତେ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଟଙ୍କା କିଏ ଦେବ ?" ନନାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମନଟା ମୋର ଟିକିଏ ଦବି ଗଲା । କାରଣ ଭାବିଥିଲି କଲେଜ୍‌ରେ ପଢ଼ିଥିଲେ ଭାରି ମଜା ହୋଇଥାନ୍ତା । ନାଁ ପଛକୁ ଗୋଟାଏ ଡିଗ୍ରୀ ଲାଗି ରହିଥାନ୍ତା ଚିରଦିନ ପାଇଁ । କହିଲି, "ତମର ଯାହା ଇଚ୍ଛା, ମୁଁ କଅଣ କହିବି ?"

ଖରାବେଳ । ଝାଞ୍ଜି ଜୋରରେ ପିଟୁଛି । ପଦାକୁ ବାହାରିବା ତ ଦୂରର କଥା—ଘରଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଦେହରୁ ଗମ୍ ଗମ୍ ଝାଳ ବାହାରୁଛି । ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧୂଳିର "ଖଣ୍ଡିଆଭୂତ" ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ଚୁଅାଡ଼ ନିଶୁନ୍ କହିଲେ ଚଳେ । କେବଳ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ହଡ଼ା ବଳଦ ଓ ଗାଈ ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ବାଡ଼ିପାଖ ପିଜୁଳି ଗଛଠାରୁ ଶୁଖିଲପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଖଡ଼ ଖଡ଼ ହୋଇ ଖସିପଡ଼ୁଛି । କୁଅ ମୂଳ ଗୁହ୍ଳଗାଡ଼ିଆରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣ ପଡ଼ି ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି । ଘରପୋକଙ୍କୁ ନିପାତ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ଭାବି କାଛଣା ପତ୍ର ସବୁ ନେଇ କୁଅ ଗୁହ୍ଳଗାଡ଼ିଆରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆସିଲି ।

ଖଟଠା ପକାଇଦେବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ଏକୁଟିଆ ପାରିଲି ନାହିଁ । ସାନଭାଇକୁ ଖୋଜିଲି—ସେ କିନ୍ତୁ କାହା ଘରକୁ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଯାଇଥାଏ । ବୋଉ ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ କାହା ଘରକୁ ବୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଘରଟାଯାକ ଶୁନ୍ ଶାନ୍ । ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ବସିଲି । ମନେ ମନେ ଖୋଜି ବୁଲିଲି ତାକୁ । ସେ ହେଲେ ଏଇଲେ ଟିକିଏ ଆସନ୍ତା କି ? ଏହିପରି ବସି ଭାବୁଛି—ମୋ ଆଖିକୁ କିଏ ପଛଆଡ଼ୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଠଉରାଇ ନେଇ ପଛଆଡ଼କୁ ହାତକରି ଟିକିଏ କୁତୁ କୁତୁ କରିଦେଲି । ସେ ଛାଡିଦେଲା । ତାକୁ ଖଟଉପରେ ବସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ନାହିଁ ନ କରି ଭଲପିଲାଟି ଭଳି ବସିପଡ଼ିଲା । ପଚାରିଲି, "ତମେ କାହିଁକି ମୋ କବିତାଟି ଚୋରାଇ ନେଲ ?" ସେ ଟିକିଏ ହସିଦେଇ ମୁହଁ ତଳକୁ କରି କହିଲା, "ମୋ ଇଚ୍ଛା ।" ତାପରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଥରଟିଏ ଚାହିଁନେଇ ତାର ମୁହଁକୁ ଦୁଇହାତରେ ଟେକିଧରିଲି । କି ସୁନ୍ଦର ! ସ୍ନୋ ପାଉଡ଼ର ଉପରେ ଟୋପି ଟୋପି ଝାଳ ମୋତେ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା । କହିଲି—"କି ସୁନ୍ଦର ତମେ ! କାହା ଘରକୁ ବୋହୂହୋଇ ଯିବ ! ଯାହା ଘରକୁ ଯିବ ତା ଘର କି ସୁନ୍ଦର ନ ଦିଶିବ ! ସେ ମଧ୍ୟ ତମକୁ ପାଇ ଭାଗ୍ୟବାନ ମନେ କରିବ ।"

ସେ କିଛି ନ କହି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ତାପରେ ତା' ହାତକୁ ଧରିନେଲି । ଅନୁଭବକଲି କି ଏକ ସ୍ପନ୍ଦନରେ ଦେହ ମୋର ଭରିଯାଇଛି । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଭୁଲିଗଲି । ତାକୁ ଛାତିଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେଇ ଗୋଟିଏ ଚୁମା ତାର ଅଧରରେ ଆଙ୍କିଦେଲି । ସେ ଲଜ୍ଜ୍ୟାରେ ଢଳିପଡ଼ିଲା ମୋ ଉପରେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସାରା ଜଗତକୁ ଭୁଲିଗଲି ।

ଠିକ୍ କିଛି ସମୟ ପରେ ବୋଉର ପାଟି ଶୁଭିଲା । ଚମକି ପଡ଼ିଲୁ ଦୁହେଁ । ସେ ବେଶି ବ୍ୟଗ୍ର ହେଲାପରି ଜଣାଗଲା । କହିଲା, "ମାଉସୀ ଆସିଲେଣି, କଅଣ କରିବା ?" ମୁଁ ତାକୁ ବାଡ଼ିପଟେ ଚାଲିଯିବାକୁ କହିଦେଇ ବହିଖଣ୍ଡେ ଧରି ବସିପଡ଼ିଲି । ବୋଉ ଆସି ପଚାରିଲା, "କିରେ କଣ କରୁଛୁ ?" ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲି, "ନାହିଁ କିଛି ନାହିଁ—ବହି ପଢୁଛି ।" ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲି, ବୋଉ କିଛି ଜାଣି ପାରି ନାହିଁ ।

ଦିନପରେ ଦିନ ବିତିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା, ହର୍ଷ, ବିଷାଦ ଓ ଅଭିମାନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ । ତାର ମୋର ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନେ ଦେଖାହୁଏ ଆମ ଘରେ ଖେଳିବେଳେ । କଟକକୁ ପଢିବା ପାଇଁ ଯିବା ସମୟ ଆସିଗଲା । ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲି । ତାଠାରୁ ବିଦାୟ ଅଣିବାକୁ ଗଲି । ପେଟଭିତରେ ଯେପରି କିଏ ମତେ କଟକ ଯିବାକୁ ମନା କରୁଥାଏ । ତାକୁ ଦେଖିଲି । ସେ ଖୁବ୍ ମନ ଦୁଃଖରେ ଥିଲା ପରି ମନେ ହେଲା । ତାଠାରୁ ବିଦାୟ ଅଣିଲି ସତ, କିନ୍ତୁ ତାର ଛଳ ଛଳ ଆଖି ମୋତେ ଯେପରି ନାହିଁ କରୁଥାଏ କଟକ ଯିବାକୁ । ସେ କଅଣ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ମୋ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଇ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କଲା କଟକରେ ଫିଟାଇବାକୁ । ଚିଠି ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାରମ୍ବାର ଶ୍ରୋନିଦ୍ଧମ ଦେଇ ଅନୁରୋଧ କଲା । କଟକ ଆସିଲାବେଳେ ମୋ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଲୁହ ଆସିଗଲା । ତା ହାତ ଧରି ପକାଇଲି ସତ, କିନ୍ତୁ କିଛି କହି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ନନା ଆସି ଷ୍ଟେସନରେ ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼ାଇ ଦେଇ ଫେରିଗଲେ । ଟ୍ରେନ୍‌ରେ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ପଢିବା ପାଇଁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ତା'ର ଶେଷ କଥା ଗୁଡାକ କାନରେ ଶୁଣାଗଲା । ତା'ର

ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଆଖି ଆଗରେ ଦିଶିଗଲା । କାଗଜଟି ଫିଟାଇ ଦେଲି । ଏ କଣ ? ସେ ଯାଇଭିତରେ ଯେ କବି ପାଲଟି ଗଲାଣି ମୋତେ ଜଣା ନାହିଁ । ପଢ଼ିଲି—

ଦୂର ବିଦେଶକୁ ଯାଉଛତ ଚାଲି ବାବୁ,
ସାଥିରେ ନେଉଛ ସ୍ନେହ ଓ ସରାଗ ସବୁ ।
ଭୁଲିଯିବ ନାହିଁ ସହରରେ ରହି ମତେ,
ମନେ ରଖିଥିବ ? ଏକଥା ନହୁଏ ପ୍ରତେ ।

କବିତାଟି ପଢ଼ି ସାର ପକେଟରେ ରଖିଦେଇ କାଚ ଝରକାକୁ ଟେକିଦେଇ ଚାହିଁଲି ଦୂରକୁ, ଯେଉଁଠି ଆକାଶ ମାଟିରେ ମିଶିଛି । ଟ୍ରେନ୍ ତାର ଗର୍ଜନ କରି ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯାଉଛି, ପଛରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ । ସତେ ଯେପରି ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, କେବଳ ଇଞ୍ଜିନ ଯୋଗୁଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାର ଆପଣାର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଉଛି । ଟ୍ରେନ୍ ଯେତିକି ଯେତିକି ଆଗକୁ ଧାଉଁଥାଏ, ମୋର ମନ ପଛକୁ ପଛକୁ ଧାଉଁଥିବା ଗଛଲତା ମାଟି ସଙ୍ଗରେ, ସେତିକି ସେତିକି ପଛକୁ ଯାଉଥାଏ ।

ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଆଗରୁ ଠିକ୍ ହୋଇଥିବା ବଖରାଟିରେ ବେଡ଼ିଙ୍ଗ୍ ପତ୍ର ସଜାଇ ଦେଇ କେତେ କଅଣ ଭାବିଗଲି । କିଛି ସମୟ ପରେ ତାର ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି—

ଆସିଅଛି ସିନା ମୁହିଁ ସହରକୁ ପଢ଼ିବାର ପାଇଁ,
ହୃଦୟ ମୋହର ଶୂନ୍ୟ, ତମଲାଗି ସଦାହାଇଁ ପାଇଁ ।
ଜଗତର ଯେତେ ଯେତେ ସୁନ୍ଦର ଜିନିଷ,
ତମ ଭୁଲେ ସରହେବ କିଏ ? ମନେ ନଆସେ ବିଶ୍ୱାସ ।
ତମର ମଧୁର ଡାକ ଧୀର ସ୍ୱରେ "ହେ ହର ଭାଇନା",

ମନେ ପଡ଼େ ସଦା, ମନେହୁଏ ତମେବୋଧେ ଆସିବ ଏଇନା ।
ଭିତରର ଏହି ପ୍ରେମ ସତେ କ'ଣ ହୋଇଚି ନିର୍ମଳ ?
ଯେସନେ ଗୋ କଳା-ଧଳା ଗଙ୍ଗା-ଯମୁନାର ଜଳ—
ମିଶିଛନ୍ତି ହ୍ରଦ ଖୋଲି ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ
ସମୁଦ୍ର ଯେ ପରିଣତ ପବିତ୍ର ଧାମରେ ।
ମଜ୍ଜନ ଦେବତା ଠାରେ ବର ମାଗୁଅଛି
"ତମ" ଛଡ଼ା ଆଉ ବର ମାଗିବ କି କଛି ?

ଭଲହେଉ ବା ମନ୍ଦହେଉ କବିତାରେ ଉତ୍ତରଟି ଲେଖିବାକୁ ଦୁଇଟି ଘଣ୍ଟା ଲାଗିଗଲା । ପୂଜାଙ୍କୁ ଡାକଘରେ ଖୋଇବାକୁ ଗଲି ।

ଦିନପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଚାଲିଲା । ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ଆଦୌ କେତେ ବେଳେ ମନ ରହୁ ନଥାଏ । ଖାଲି ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ । ଏହିପରି ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଯାଇ ପୂଜାଛୁଟି ପାଖେଇଲା । ଯେତିକି ଛୁଟି ଦିନ ପାଖେଇ ଆସୁଥାଏ, ସେତିକି ମନ ମଧ୍ୟରେ ଖେଳିଯାଉ ଥାଏ ଆନନ୍ଦର ଢେଉ । ସାଇତି ସାଇତି ଟଙ୍କା ଶହେଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଖିଥାଏ । ପୂଜାଛୁଟି ପାଖେଇଥିବାରୁ ଅନେକ ଜିନିଷ ଘର ପାଇଁ କିଣିଥାଏ । ତା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କେତୋଟି ଛୋଟିଆ ଜିନିଷ କିଣିବାକୁ ଭୁଲିନଥାଏ ।

× × × × ×

ପୂଜାଛୁଟି । ସେଦିନ ସକାଳୁ ଘରଯାକ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମୋତେ ଉଠାଇବାକୁ, ମୁଁ ସେତିକି ଗାଲେଇ କରି ଶୋଇଥାଏ ମଉଜ୍ କରିବା ପାଇଁ । ସମସ୍ତେ ଶେଷକୁ ଥକିଗଲେ । ନନା ଏହି ସମୟରେ ଡାକଟାଏ ଛାଡ଼ିଦେଲେ—"ସେଠାରେ କଅଣ ନବରଙ୍ଗ

ଲାଗୁଛୁ ?" ହଠାତ୍ କୌତୁକ କୁଆଡେ ଉଭାଇ ଗଲା । ସମସ୍ତେ ଯେ ଯୁଆଡେ ପଳାଇଗଲେ । ମୁଁ ତରବରହୋଇ ଦାନ୍ତକାଠିଟାଏ ଧରି ପଳାଇ ଆସୁଛୁ, ଠିକ୍ କବାଟ ପାଖେ ତା'ର ମୋ ସହିତ ଜୋରରେ ଧକ୍କା ହୋଇଗଲା । ମୁଁ କହିଲି, "ତମକୁ କଅଣ ମଣିଷ ଦିଶୁ-ନାହାନ୍ତିକି ?"

ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, "ଆଉ କ'ଣ, ତମେ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଚାଲିବ, ମୋର ହେବ ଦୋଷ ?"

ମୁଁ କହିଲି, "ହଉ ଯାହାତ ହେବାର ହେଲାଣି, ସକାଳୁ ଆଉ ମିଛଟାରେ ମୋ ସହିତ କଳି କର ନାହିଁ"

"ଦୋଷ ଦୁହିଙ୍କର । କାରଣ ମୁଁ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଧାଉଁଥିଲି ଓ ତମେ କବାଟ ଏକଡେ ଜାଣି ଜାଣି ଛିଡା ହୋଇଥିଲ ।"—ସେ ହସି ହସି ଚାଲିଗଲା ।

ସେଦିନ ଖିଆ ପିଆ ସରୁ ସରୁ ଦୁଇଟା ହୋଇଗଲା, ଠାକୁର ପୂଜା ଯୋଗୁ । ମୁଁ ଖାଇସାରି ଚଉକାଠ ଉପରେ ବସିଛୁ, ସେ ପୁଣି ଆସି ହାଜର । "କଟକରୁ ମୋ ପାଇଁ କଅଣ ଆଣିଛ ?" ତା ପାଇଁ ଆଣିଥିବା ଜିନିଷତକ ତାକୁ ଯେତେ ଦେଲି, ସେ ନେଲା ନାହିଁ । କହିଲା, "ମୁଁ ସେମିତି ଥଟ୍ଟାରେ କହୁଥିଲି ନା ! ଆମ ଘରେ ଖରାପ ଭାବିବେ ।" ତା ପରେ ତାସ ଖେଳ ଆରମ୍ଭହେଲା—ହଡ଼ାବକରି । ସେ ଶେଷକୁ ହାରିଗଲା । ତାର ସବୁ ହଡ଼ା ସରିଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣି ଜାଣି ଅନେକ ଚୋରି କାମ କରିଥିଲି ଜିତିବା ଲାଗି । ତାପରେ ତାର ଖେଳରେ ଅନ୍ୟ ମନସ୍କତା ମୁଁ ବେଶ୍ ଠଉରାଇ ନେଲି । ସେ ମୋତେ ଚିମୁଟି ଦେଉଥାଏ ମଝିରେ ମଝିରେ । ତାପରେ ସେ ଆଉ ଖେଳିବାକୁ ମନା କଲା ।

ମୁଁ ଗୁରଅଡ଼କୁ ଗୃହିଁ ତା ମୁହଁରେ ଗାଢ଼ଡ଼ର ମେଞ୍ଚାଏ ଢାଳଦେଲି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ପୋଛୁଛି, ମୁଁ ତାକୁ ପଛଅଡ଼ୁ ଟିକିଏ ଧରି ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ପଛଅଡ଼ୁ ବୋଉର ଗର୍ଜ୍ଜନ ଶୁଣାଗଲା, "କିରେ ହଦଶ୍, ଏ କଅଣ ହେଉଛି ? ପରଝିଅଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏପରି ଅଛା ଲାଗନ୍ତି ? ଲିଲି କଅଣ ଆଉ ପିଲା ହୋଇ ଅଛି ?" ଚୁପ୍ ଗୃପ୍ ଉଠିଗଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ଗୃଲିଗଲା । ସେ ଦିନଯାକ ଆଉ ତା'ର ମୋର ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ ।

ତହିଁ ଅରଦିନ ସକାଳୁ ବାଁ ଆଖିପତା କାହିଁକି ଦୁଇ ତିନି ଥର ଥରିଗଲା । ମନଟା ଟିକିଏ କେମିତି କେମିତି ଲାଗିଲା । ସେଦିନ ପୁଣି ମହାଷ୍ଟମୀ ଦୁର୍ଗପୂଜା । ଘରେ ସମସ୍ତେ ବଡ଼ିଭୋରରୁ ଉଠି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ । ମୁଁ ମୋର କାମଦାମ ସାରି ତାଙ୍କ ଘର ଆଡ଼େ ବୁଲି ବାହାରୁ ବାହାରୁ ସକାଳ ଆଠଟା ବାଜିଗଲା । ତାଙ୍କ ଘରେ ଦେଖିଲି 'ସେ' ଅଗଣା ପଟ ବାରଣ୍ଡାରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଛି । ପଛଅଡ଼ୁ ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ଯାଇ ତା ଆଖି ବନ୍ଦ କରିଦେଲି । ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେପରି ଧରିଥାଏ ସେ କଅଣ ପଦେ କହିବ ବୋଲି । ସେ ମୋ ହାତ ଛଡ଼ାଉ ଛଡ଼ାଉ କହିଲା, "କିଏ ଦେଖିବ, ଏ କଅଣ ହେଉଛି ?" ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୋଟେ ଛାଡ଼ିଲି ନାହିଁ । ସେ ରାଗିଗଲା, କହିଲା "ଏଡ଼ିକ ବଳାସି ତମେ ?" ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । ସେ ଆସି ମୋ ହାତ ଧରିନେଲା, "ରାଗିଲ କି ?" ମୁଁ ତ ରାଗି ଯାଇଥାଏ, ତା କଥା ନଶୁଣି ସେଠାରୁ ବାହାରି ଆସିଲି । ଦିନଯାକ କୌଣସିଥିରେ ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ତା ପ୍ରତି କିପରି ଗୋଟାଏ ଖରାପ ଭାବ ମନ ଭିତରେ ଉଙ୍କି

ମାରୁଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଦିନଟା ଯାକ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଆସି ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ତା ଭାଇ ଆସି ମୋତେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଦେଇଗଲା ।

"... ... ...

ଏପରି ତମେ ରାଗିଯିବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବି ନଥିଲି ସେଦିନ—ସେମିତି ବୋଲି ଦେଇଥିଲେ । କ'ଣ ଭାବିଥିବେ କହିଲ ? ମୋର ଯଦି ଭୁଲ ଥାଏ, କ୍ଷମା ଦେବ । ମୁଁ ତମ ଅପେକ୍ଷାରେ ଅଛି, ଆସିଲେ ମନ୍ଦିର ଆଡ଼େ ଯିବା । ଇତି ।

.........."

ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ମନେ ମନେ ତାକୁ କ୍ଷମାଦେଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ମନ୍ଦିର ଅଭିମୁଖେ । କେତେବେଳକେ ସେ ଆସିଲା ହାତରେ ଫୁଲ ଡାଲିଟିଏ ଧରି । ଦୁହେଁ ଯାଇ ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରିଦେଇ ଆସିଲୁ । ମୁଁ ମନେ ମନେ ତାକୁ ଜୀବନ ସଙ୍ଗିନୀ ରୂପେ ପାଇବାକୁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଗୁହାରି କଲି । ସେ କଅଣ ବର ମାଗିଲା କେଜାଣି । ତାପରେ ମୁଁ ତାକୁ ପୋଖରୀ ଆରପଟ ବନ୍ଧ ଆଡ଼େ ଯାଇ ବସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ନାହିଁ କଲା ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ସେ କଡକୁ ଗଲୁ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ କ୍ଷୀଣ ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକ ଦ୍ୱାରା ଆଲୋକିତ ହୋଇଥାଏ । ପୋଖରୀଟିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣରେ ବଢ଼ି ଯାଇଥାଏ ଦୁଇଗୁଣ । ଦୂର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଲୁଚି ଯାଇଥାଏ ସାମାନ୍ୟ କୁହୁଡ଼ି ଦ୍ୱାରା । ପାଖ ବରଗଛଟା ପାଣିର ଅଧା ତା ଛାଇରେ ଲୁଚାଇଦେଇ ଢଳି ପଡ଼ିଥାଏ ପାଣି ଉପରକୁ । ସତେ ଅବା ଖସି ପଡ଼ିବ ତା ଉପରେ ! ଗଛରେ ଥିବା ପକ୍ଷୀ ଗୁଡ଼ିକ

ଫଉ ଫାଜ ହେଉଥାନ୍ତି । ଦୂରରୁ ବାଲିଆ ଗୁଡ଼ାଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଚିତ୍କାର କାନ୍‌ରେ ଅଡଡ଼ା ପକାଇ ଦେଉଥାଏ । ଆମେ ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ବସିଥାଉ । କଅଣ କହି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କରିବି ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଚୁପ୍ ରହିଥାଏ । ବାମରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଥର ଦେଖି ତାକୁ କହିଲି, "ଆସ ଏଇଠି ବସିବା ।" ଏତିକି ବେଳେ ବାଲୁଆଠାଏ ଗସ୍ତକର ସେକଡ଼ ବୁଢ଼ାରୁ ଚାଲିଗଲା । ସେ ଡ଼ରିଗଲା—କହିଲା, "ନାହିଁ ଚାଲ ଚାଲିଯିବା । ମୋତେ ଏଠି କାହିଁକି ଡର ଲାଗୁଛି ।" ମୁଁ କହିଲି, "ଭୟ କଣ ? ମୁଁ ପରା ପାଖରେ ଅଛି ।" ପୁଣି ସେ କଅଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି କହିଲା, "ନାହିଁ ଚାଲ ଚାଲିଯିବା । କିଏ ଯଦି ଆସିବ ? ପୁଣି ଘରେ ଖୋଜିବେଣି ।" ମୁଁ ତାକୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ବସି ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ କହିଲି । ଦୁହେଁ ସେହି ପଥର ଉପରେ ବସିଲୁ, ତାପରେ ମୁଁ ତାକୁ ପଚାରିଲି, "ଅଚ୍ଛା ଲିଲି, ତମେ କଅଣ ସତରେ ଭଲ ପାଅ ?"—ସେ ହସି ହସି କହିଲା, "ନାଁ, ମୋଟେ ନୁହେଁ ।" ମୁଁ ତା ହାତଟିକୁ ଧରିନେଲି । ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ଦୂରରୁ କାହାର ପାଟି ଶୁଣାଗଲା । ସେ କହିଲା, "କିଏ ଆସିଲାଣି ଚାଲ ପଳାଇବା ।" ମୁଁ ତାକୁ ଧରିନେଲି ଜୋରରେ—"କେହି ନାହିଁ ।" ସେ ମଧ୍ୟ ଢଳି ପଡ଼ିଲା ମୋ ଉପରକୁ । ତାର ନିଶ୍ୱାସ ମୋ ଦେହରେ ବାଜି ଖେଳାଇ ଦେଲା ଏକ ସ୍ପନ୍ଦନ·····

"କିରେ ବଜାଶ୍ରୀ ?— ଅଲୋ ତୁ ପୁଣି ଏଠାରେ ? ଟେରେମ୍ ଲାଗିଛି ନାଁ ?"—ଗର୍ଜି ଉଠିଲା ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର ରଥ, ମାମଲତକାରଙ୍କର । ଲଜ୍ଜା ଓ ଡ଼ରରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲି ମୁଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ମୁହିଁ ତଳକୁ କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ ।

"ହଉରେ ପୁଏ, ପାଠ ପଢ଼ିଲ, ବୁଝି ହେଲା, ଆଉ ଏଇଆ କରିବନି, କରିବ କଅଣ ?"—ପୁଣି—"ଆରେ—ରେ, ବଜାରି ! ରହ ଆଜ ତୁମ ବୋପାଙ୍କ ଆଗରେ ସବୁକଥା କହି ତାଙ୍କ ବାପ ପଣିଆଁ ଛଡ଼ାଉଛୁ—ପୁଏ ପେଟରେମ କରୁଛନ୍ତି । କହୋ; ତମର ଯଦି ଏପରି କରିବା କଥା — ଧରି ପଳାଉନାହିଁ କୁଆଡ଼େ ? ଯଦି ବଜାରି ଗିରି କରିବା କଥା, ଘରେ କରୁନାହିଁ ବାପ ମାଆଙ୍କ ଆଗରେ ? ଏଇ ଦାଣ୍ଡରେ ଘାଟରେ, ପୋଖରି କୂଳରେ ଏପରି କାହିଁକି ହେଉଛ ?"

ମୋର ରାଗ ଚଢ଼ିଗଲା । ଗୋଟାଏ ଟେକା ରାଗରେ ତା ମୁଣ୍ଡଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲି । ଝରି ଝରି ରକ୍ତ ବୋହି ପଡ଼ିଲା—"ମରି ଗଲିଲୋ ମୋତେ ମାରି ପକାଇଲା ଲେ ।" ମୁଁ ତାକୁ ଧରି ଧାଇଁ ଧାଇଁ ପଳାଇ ଆସିଲି ।

ଘରେ ରାତି ସାକ ଖାଲି ଭାବି ଯାଉଥାଏ, କାଲେ ସତକୁ ସତ ରଥ ଶୁଣିଆଡ଼େ ଏକଥା କହି ଦେବ । କି ଲଜ୍ଜା ! ରାତିସାକ ଭାବନାରେ ଆଉ ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । କି ଅଶୁଭ ଦିନଟାଏ ଥିଲା ! ଗୋଟାଏ ଦିନରେ କେତେଦିନର ରଙ୍ଗୀନ ସ୍ୱପ୍ନ ସତେ ଅବା ଭାଜି ଚୂରମାର ହୋଇଗଲା । କିପରି ଏ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ମୁହଁ ସକାଳୁ ଉଠି ସମସ୍ତିଙ୍କୁ ଦେଖାଇବି ? ମୋ ଅବସ୍ଥା ଯାହା ହେବ ହେବ, କିନ୍ତୁ ତା ଦଶା କଅଣ ହେବ ? ଗୁମ୍‌ମାରି ବସିଥାଏ । ରାତି ବାରଟା । ଠାକୁର ପୂଜା ସରିଯିବାରୁ ମୋତେ ବୋଉ ଖାଇବାକୁ ଡାକି ଆସିଲା । ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ଭଲ ପିଲା ପରି ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଦେଇ ଆସିଲି ।

ପୁଣି ବସି ଭାବିଗଲି ଆକାଶ ପାତାଳ । ନା, ଏଠି ରହିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ରାତାରାତି ବେଡିଙ୍ଗ୍ ପତ୍ର ବାନ୍ଧି ଦେଇ କଟକକୁ ଲୋକାଲରେ ପଳାଇ ଆସିଲି ।

କଟକରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ସିନା ପଳାଇ ଆସିଲି, ତା ଦଶା କଅଣ ହେବ ? ମନେ ମନେ ନିଜର ଦୁର୍ବଳତା ନିଜକୁ ବାଡ଼େଇଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଚୁପ୍ ଚାପ ଘରଟି ଭିତରେ ବସିଥାଏ । କଅଣ ସତେ କ ହେଲା ! ଦୀର୍ଘଦିନରୁ ସ୍ୱପ୍ନସୌଧ ଚୁରମାର ହୋଇଗଲା ସିନା ! ପୁଣି ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଲୋକଟା ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ—"ଲୋକାପବାଦଃ ଦୁର୍ନିବାରଃ ।" ଦିନ ଦଶଟା ବେଳକୁ ଉଠି ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ କରିବାକୁ ବାହାରିଛି ଟେଲିଗ୍ରାମଟାଏ ପାଇଲି । ବୋଉ ଦେହ ଖରାପ, ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଯିବା ଦରକାର । କଅଣ କରିବି ? ଯିବି ନା ନାହିଁ ?—ଫନ୍ଦି ମିଛରେ ଡକାଇଥିବେ ? ଯିବି କି ନାହିଁ ଭାବି ଭାବି ଗଲିନାହିଁ ।

ଯାଭିତରେ କେତେଦିନ କଟିଗଲାଣି । ପାଠ ପଢ଼ା ସରିବା ଉପରେ । କେତେ ଚିଠି ଘରୁ ପାଇଛି ଘରକୁ ଯିବାକୁ । କେତେ ଚିଠି ମଧ୍ୟ ତା ପାଖକୁ ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ତାଠାରୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଇନାହିଁ । ତାକୁ ଯେତେ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ପାରି ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ତାକୁ ଭୁଲି ଯିବାକୁ ନିଜକୁ ପାଠ ପଢ଼ାରେ ହଜାଇ ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ତାର ସରଳ ମୁହଁ, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କଥା ମୋ ଆଗରେ ଧାସିଯାଏ । ପାଠ ପଢ଼ିପାରେ ନାହିଁ ।—

ସେଦିନ କାହିଁକି କେଜାଣି ତା' ପାଖକୁ ଶେଷଥର ପାଇଁ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଦେବାକୁ ମନହେଲା । କେତେ କଅଣ ଲେଖିଗଲି,

କିନ୍ତୁ ପଠାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲାନାହିଁ । ଡ଼ର ଲାଗିଲା, କାଳେ ଅନ୍ୟ କିଏ ପାଇବ ? ପୁଣି ମନକୁ ମନ ଭାବିଗଲି, ଏତେ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଯିଏ ନଦେଇ ଚୁପ୍‌ ରହୁଛି, ତା ପାଖକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦେଇ ବା ଲାଭ କଅଣ ? ଚିଠିଟାକୁ ଚିରିଦେଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି । ସ୍ୱପ୍ନରେ— ସେ ଆସି ମୋ ଆଗରେ ଛିଡ଼ାହେଲା । ଆଖିରେ ତାର ଲୁହ । ଚୁଁଉଁକିନା ନିଦଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆଉ ଶୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଭାବନାରେ ମନ ମୋର ହଜିଗଲା । ଭାବିଗଲି ଆକାଶ-ପାତାଳ । କ୍ରମେ ରାତି ପାହି ସକାଳ ହେଲା ।

ପରୀକ୍ଷା ପାଖ ହେଲା । ପଢ଼ା ପଢ଼ି ଭଲ ରୂପେ କରି ହେଉନଥାଏ । ତଥାପି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କିଛିଦିନ ନନାଙ୍କ ଗଞ୍ଜଣାରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବାପାଇଁ ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ଲାଗିଗଲି । ପରୀକ୍ଷା ସରିଗଲା ପାଶର କ୍ଷୀଣ ଆଶା ମନରେ ଜଗାଇ ଦେଇ । ତାପରେ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୋ ଉପରେ ଥିବା ପୂର୍ବଦିନର ସ୍ନେହ ଯେପରି ବହୁତ ପରିମାଣରେ କମି ଯାଇଛି । କେହି ମୋ ସହିତ ବେଶି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁ ନଥାନ୍ତି । ଖରାପ ଲାଗୁଥାଏ । କାହାକୁ ବା କଅଣ ପଚାରିବ ? ବାହାରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାଲିବାର ଶକ୍ତି ନଥାଏ । ସମସ୍ତେ ମୋ ଆଡେ କାଲ୍ପନିକ "ନାକହିଅଁ" ଚାହାଣୀ ପକାଉଥାନ୍ତି । ମାଇପୀ ମହଲରେ ମୋ ବିଷୟରେ ବଳେ ବଳେ ମୋତେ ଦେଖେଇ ଦେଖେଇ କେତେ ବ୍ୟଙ୍ଗ ସଭା ବସିଯାଏ । ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁଥାଏ । ଚୁପ୍‌କରି ଘର ଭିତରେ ବସିଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଘରକୁ ମୋଟେ ଆସୁନଥାଏ । ବୋଧହୁଏ ତା ଉପରେ ୧୪୪ ଧାରା ଜାରି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।

ତା' ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥା ଭାବୁଥାଏ ବେଳେ ବେଳେ । ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ ତା ସହିତ ଟିକିଏ ଦେଖା କରି ଚାଲି ଆସିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସାହାସ ହେଉ ନଥାଏ । ମନରେ ତୁହାକୁ ତୁହା ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଥାଏ, ସତେ କଅଣ ସେ ମୋତେ ଭୁଲି ଯାଇଛି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ? ଘରେ ଆଉ ରହିବାକୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଅନେକ ଆଡେ ଚାକିରି ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଲି । ମାସ ପରେ ମାସ ବିତିଗଲା, କିନ୍ତୁ ଚାକିରି କାହିଁ ?

ଦୀର୍ଘ ଛଅ ମାସ ପରେ ସେଦିନ ହଠାତ୍ ଖଣ୍ଡିଏ ଚାକିରିର ଅର୍ଡର ପାଇଲି । ଚାକିରିଟି ସେଇ ଘରପାଖରେ—ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗରେ କିରାଣୀ ଚାକିରି । ଯାହା ହେଉ ଘର ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିବା ଅପେକ୍ଷା ଏଥର ଗୋଟାଏ କାମ ମିଳିଗଲା । ମନ ଟିକିଏ ଖୁସି ହେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ଯେତେଦୂର ଖୁସି ହେବାର କଥା ହୋଇ-ପାରିଲା ନାହିଁ; କାରଣ ମୋ ବିଷୟରେ କେହି ସେପରି କିଛି ବୁଝୁ ନଥାନ୍ତି । କେବଳ ନନାଙ୍କ ଖୁସି ମୋତେ ଟିକିଏ ଜଣାଗଲା । ଚାକିରିରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ ଦେଲି ।

ଚାକିରି-ଜୀବନଟା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ପଶିଥିବାରୁ କି କଅଣ, ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥାଏ । ଘରେ କିଛି କାମ ନଥିବାରୁ ଅଫିସ୍‌ଟାରେ ସକାଳୁ ସନ୍ଧ୍ୟାଯାଏ ବସି କାମ କରୁଥାଏ । ମଝିରେ ଯାହା ଘଣ୍ଟାଏ ଖାଇବାକୁ ଘରକୁ ଯାଉଥାଏ ବସତକ ।

କେତେଦିନ ପରେ । ସେଦିନ ମୁଁ ଅଫିସ୍‌ରୁ ଫେରୁଥାଏ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ । ଘରର ଅନତି ଦୂରରେ ଥିବା ମନ୍ଦିରର ଆରତୀ ଘଣ୍ଟା ଶୁଭିଲା । ମୁଁ ଟିକିଏ ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲି । ଠିକ୍ ଠାକୁରଙ୍କର ଗର୍ଭଗୃହ ଭିତରକୁ

ପଶିଯାଉଛି, ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଆଗରେ ସେ ଓ ତା'ର ବୋଉ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସୁଛନ୍ତି । ତା ଆଖି ମୋ ଆଖିରେ ମିଶିଗଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ । ତାପରେ ସେ ମୁହଁ ତଳକୁ କରିଦେଲା । ଦେହରେ ମୋର ଖେଳିଗଲା ଚମକ । ହଠାତ୍ ଚମକ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ତା ବୋଉର ଗୁହାଁଣୀରେ, ସତେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ନିଆଁ ବାହାରୁଛି । ଆଗରେ ଯେପରି ମୋର କାଳମୂର୍ତ୍ତି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଓ ମୋତେ ହାଣିଦେଇ ତାଙ୍କର ଖପରରେ ପକାଇ ଦେବେ । ପଛକୁ ହଟି ଆସିଲି ମନରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଖରାପ—ଭଲ—ମିଶା ଭାବନା ନେଇ । ତାପରେ ଅନେକ ଥର ତାକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଆଉ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇ ନାହିଁ ।

ଦିନକର ଘଟଣା । ସେ ଦିନ ତାଙ୍କ ଘର ଆମଘରକୁ ନିବନ୍ଧ କରି ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇଥାନ୍ତି । ବୋଉର ଇଚ୍ଛା ନିବନ୍ଧ କରିଦେଇ ଭାଇନା ବାହାଘର ପରେ ବାହାଘର କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ନନା ମଧ୍ୟସ୍ଥିଙ୍କୁ ନାହିଁ କରି ଦେଲେ । ବଡଭାଇର ବିଭାଘର ନହେବା ଯାଏ ମୋ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠି ନପାରେ । ନିରାଶ ହୋଇ ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଫେରିଗଲେ । ମୋ ମନରେ ଦୀର୍ଘଦିନରୁ ଜଳୁଥିବା ସାମାନ୍ୟ ଦୀପଶିଖାଟିକୁ ଲିଭାଇ ଦେଇ । ମୋ ମନଟା ସବୁବେଳେ ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟି ହେଲା । କାହିଁରେ ମନ ଲାଗିଲାନାହିଁ କି ଖାଇବାକୁ ରୁଚିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ସବୁବେଳେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ଦେଲା । ତା ପରେ—କ୍ରମେ ଦେହରୁ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଖସିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା ଓ ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ ପଡ଼ିଗଲି । ବିଛଣାଟାରେ ପଡ଼ିଥାଏ । କେତେ-ପ୍ରକାର ଔଷଧ ମୋତେ ଦିଆଯାଉଥାଏ, କିନ୍ତୁ ମୋର ଚିନ୍ତା ମୋତେ ବାଧ୍ୟକରି ଶୁଆଇ ରଖିଥାଏ । ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିବାର

ପ୍ରାୟ ଦଶଟି ଦିନ ପରେ—ଦେହରେ ଜର ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜୋର ନଥାଏ ଉଠି ବସିବାକୁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବିଛଣାଟିରେ ପଡ଼ିରହିଥାଏ । ବୋଉ ଆସି ଔଷଧ ଖୋଇଦେଇ ଚାଲି-ଯାଇଥାଏ । କେତେବେଳକେ ଭିତରପଟୁ ପରିଚିତ ସ୍ୱର ଶୁଭିଲା "ଭାଇନାଙ୍କୁ କେତେ ଦିନ ହେଲା ଜର ହେଲାଣି ?" "ଦଶଦିନ ହେଲା"—ସାନ ଭଉଣୀ ଓ ସେ ଘରର ଭିତରପଟେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ । ଯେତେଶକ୍ତି ଦେହରେ ଥିଲା ସମସ୍ତ ଖଟାଇ ଉଠିବସିଲି । ସାନ ଭଉଣୀକୁ ଡାକି ପାଣି ଟିକିଏ ଆଣିବାକୁ କହିଲି । ଭଉଣୀ ମୋର ତାକୁ ମୋ ପାଖରେ ବସାଇ ଦେଇ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ତା ସହିତ ଟିକିଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି, କିନ୍ତୁ ପାରିଲିନାହିଁ । ଜୋର ପାଇଲା ନାହିଁ । ପେଟ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ କଅଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲି । ଆଖି ମୋର ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । କାନ୍ଦି ପକାଇଲି । ତକିଆଟାକୁ ମୁହଁରେ ଜାକି ବିଛଣାଟାରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି । ସ୍ୱଭାବତଃରେ ଭଉଣୀଟି ମୋର ପାଣି ଧରି ଆସି ମୋତେ ଉଠାଇଲା । ତାପରେ ସେ ମୋର ହାତଧରି ଉଠାଇଦେଲା ଓ ମୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ମୋତେ କହିଲା, "ଭାଇନା, କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛ ?" ତାକୁ କି ଉତ୍ତର ଦେବି ? ତାର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ପୁଣି ଲୁହ ବୋହି-ପଡ଼ିଲା । ଶକ୍ତିବା କାହିଁ ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ? ସେ ବି ତାକୁ ଡାକିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ମୋର ନଜର ଏହି ସମୟରେ ଲିଲି ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ତା ଆଖିରେ ବି ଅଶ୍ରୁ । ଚାରୋଟି ଅଶ୍ରୁଳ ନୟନ ମିଳିଗଲା କ୍ଷଣକାଳ ପାଇଁ । ଦୁହିଁଙ୍କ ଓଠ କିଛି କହିବାପାଇଁ ଖୋଲି ଥିଲୁ ଥାନ୍ତି । ବୋଉ ଆସିଯିବାରୁ ସେ ତା'ର ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ପକାଇଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପୋଛି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ବୋଉ କେତେ କଅଣ ପଗ୍ଭରିଗଲା । ସମସ୍ତେ ଗ୍ଭଲିଗଲେ । ବୋଉ ମୋ ପାଖରେ ବସିଥାଏ । ତାର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଶକ୍ତି ଖଟାଇଲି । କେତେ କଷ୍ଟରେ କହିଦେଲି, "ମୁଁ ଆଉ ବଞ୍ଚିବିନାହିଁ ।" ବୋଉ ଭେ ଭେ ହୋଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । ଯେତେ ହେଲେ ମା'ର ହୃଦୟ !

ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଦୀର୍ଘ ଦୁଇଟି ମାସ ରହିଲାପରେ ଦେହ କ୍ରମଶଃ ଭଲ ଆଡ଼କୁ ଗତି କଲା । ତାପରେ ମୁଁ ଘରକୁ ଗ୍ଭଲି ଆସିଲି । କ୍ରମେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଭଲ ହୋଇଯାଇ ଅଫିସରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କ ଘର ପାଖ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଯାଉ ଯାଉ ଦେଖିଲି ତାଙ୍କ ଦାଣ୍ଡରେ ବେଦୀ ହୋଇଛି । ବେଦୀ ଉପରେ ଗ୍ଭମୁଡ଼ିଆ । ଏ କଣ ? ତାର କଣ ବାହାଘର ହେଉଛି କି ? ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ଦେଲା । ହିଁ, କାହିଁକି ନ ହେବ ? ଝିଅ ସେ । ଆଉ କେତେଦିନ ତା ବାପ ମା ଏପରି ନିନ୍ଦା ଅପବାଦ ଶୁଣି ରହିଥିବେ ? ଜଣେ ଛୋଟ ପିଲାକୁ ଡାକି ପଗ୍ଭରିଲି, "ଘଟଣା କଣ ?" ସେ ହସି ହସି କହିଲା, "ସେ କଣ ତୋ ମନେ ମନେ ଏଇଠି ସବୁଦିନେ ଥାଆନ୍ତା ଆଉ ତୁ ମଉଜ କରୁଥାନ୍ତୁ ?"

ମୁଁ ପଗ୍ଭରିଲି—ନାହିଁ, ମୁଁ ସେ କଥା ପଗ୍ଭରୁନାହିଁ । କେଉଁଠି ବାହାଘର ହେଉଛି ?

—ହେଉଛି କଣ ? ହୋଇ ସାରିଲାଣି, ମାସେ ହେଲା ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ।

—କୋଉ ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ?

—କଣ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବୁ ନା କଣ ?......

ଆଉ କିଛି ତାକୁ ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡଟା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଘୂରାଇ ଦେଲା । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଗଲା । କୌଣସି ମତେ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲି ।

ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି କୌଣସି ମତେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି । ବହୁତ ସମୟ ଏପଟ ସେପଟ ହେବାପରେ କେତେବେଳେ ନିଦ ଆସିଗଲା ଜାଣେନା ।

ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖିଲି—ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ଘର ।

ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ କେତେ ପ୍ରକାର ନୂଆ ଜିନିଷ କିଣି ଲିଲିକୁ ସଜାଇ ଦେଇଛନ୍ତି—ସେ ଦିଶୁଛି ସତେ ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଗର ଅପ୍ସରା ! ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ସଂସାରକୁ । ଟାଣି ଆଣୁଛନ୍ତି ତାକୁ ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରକୁ । ··· ନିଦଟା ମୋର ଚମକିନା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ବିଲିବିଲେଇ ଉଠିଲି, ନା, ଯାହା କଦାପି ହୋଇନପାରେ । ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଉଠିଲି—କେହି କୁଆଡେ ନାହିଁ । ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି । ପୁଣି ସ୍ୱପ୍ନ ··· ଲିଲି କାନ୍ଦୁଛି, କହୁଛି—ହରିଶ ଭାଇନା, ତମେ ମତେ ଏପରି ଠକିଦେଲ ? ତମ ପୁରୁଷ ଜାତି ଏପରି ଧପ୍ପାବାଜ ? ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ଭୁଲାଇ, ତା'ର ସର୍ବସ୍ୱ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ତମକୁ କିପରି ଶାନ୍ତି ଲାଗିଲା ? ତମେ ଏପରି କାହିଁକି କଲ ? ଜାଣ, ସ୍ତ୍ରୀ ନିରୀହା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ଲୁହ ତମକୁ ଅଭିଶାପ ଦେବ । ସେଇ ଅଭିଶାପ ତମ ଜୀବନରେ ଅଶାନ୍ତି ବୋଳି ଦେବ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଏଥିରେ ଦୋଷ କଅଣ ଲିଲି ? ମୁଁ କଅଣ ଜାଣି ଜାଣି ଏପରି ତମକୁ ପରଘରକୁ ଠେଲି ଦେଲି ? ତମେ ଯଦି ତାହା ଭାବୁଥାଅ ତାହେଲେ ଏଇଟା ତୁମର ଭୁଲ ଧାରଣା । ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ସମାଜ, ପିତାମାତା ଓ ତମେ ନିଜେ । ମୋ କଥା ଶୁଣି କାନ୍ଦି

ଉଠିଲା ସେ । କହିଲା—ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ଦୋଷ ମୋର, କାରଣ ମୁଁ ଅବଳା । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସେ ଦୂରରୁ ଦୂରକୁ ଧାଇଁଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲି, ଲିଲି, ଲିଲି ଡାକି ଡାକି । ତାକୁ ଆଉ ପାଇଲି ନାହିଁ । ସେ କେଉଁଆଡେ ଚାଲିଗଲା । ଦୁଇଟୋପା ଲୁହ ମୋ ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା— ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଦେଖିଲି ପାଖରେ ବୋଉ ଓ ସାନଭାଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ମୋତେ ଉଠାଉଛନ୍ତି—କରେ କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି— ଲିଲି ନାହିଁ, ମୁଁ ଆମ ଘରେ; ଆଗରେ ବୋଉ । ଆଖିରେ ହାତ ମାରିଲି । ଏ କଅଣ ? ମୋ ଆଖିରେ ଲୁହ କାହିଁକି ?

× × × × ×

ଦିନ ପରେ ଦିନ, ମାସ ପରେ ମାସ ବିତିଯାଇ ଦୁଇଟି ବରଷ ଚାଲିଯାଇଛି ଯୁଆଭିତରେ । ତଥାପି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାକୁ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ । ଯୁଆଭିତରେ ଭାଇନାଙ୍କ ବିଭାଘର ହୋଇ ଯାଇଛି । ଘରେ ଆମର 'ଭାଉଜ' ଡାକ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଡାକ ହିସାବରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଜୀବ ବସ୍ତୁପରି ମୋର ସମସ୍ତ କାମ ଦାମ କରିଯାଉଛି । କୌଣସିଥିରେ ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ । ସତେ ଯେପରି ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଖ ଲୁଚି ଯାଇଛି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ! ଘରଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଧାନ ବିଷୟ ଭଉଣୀର ବିଭାଘର । ସାନ ଭଉଣୀର ବିଭାଘର ପାଇଁ କେତେଆଡୁ ବରଘର ଠିକ୍ ହୋଇ ପୁଣି ପ୍ରସ୍ତାବ ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଛି । କେତେବେଳେ ଆମ ଆଡୁ ତ କେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଡୁ । ଘରର ସମସ୍ତେ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ । ଏ ବର୍ଷ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଭାଘର ହେବ ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ଭଉଣୀଟି ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବ ଭାବି ମୋ ମନରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଦୁଃଖ

ହେଉଛି । ମୋର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ ତାରି ଉପରେ । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋର କୌଣସି କଥା ବୁଝିବାରେ ହେଲାକରେ ନାହିଁ । ସେ ଚାଲିଗଲେ ମୁଁ କଅଣ କରିବି ଭାବି ପାରୁ ନଥାଏ ।

ଭାବନା ରାଜ୍ୟକୁ ସମୁଦ୍ରରେ ଭସାଇ ଦେଇ ଶେଷରେ ଭଉଣୀର ବାହାଘର ସରିଗଲା । ଭଉଣୀଟି ତା'ର ସଂସାର ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାଲିଗଲା ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ।

ଘର ଆଉ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ଲିଲି ଚାଲିଗଲା । ଭଉଣୀ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଗଲା । ଘରଟା ସତେ ଯେପରି ଅନ୍ଧକାର ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସମସ୍ତ ସୁଖଶାନ୍ତି ଚିରଦିନ ସକାଶେ ମୋ ପାଇଁ ଲୁଚିଗଲା । ବେଳେ ବେଳେ ଘର ଭିତରୁ ସାନ ଭଉଣୀର ଡାକ ଶୁଭିଯାଏ । କେତେବେଳେ ପୂର୍ବ ଅଭ୍ୟାସ ଏଡ଼ି ନପାରି ଭୁଲ୍‌ରେ ବାଡ଼ପାହିରେ ଭଉଣୀର ନାଁ ଧରି ଡାକି ଦିଏ । ଭାଉଜ ହସନ୍ତି, ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ସେ, ତାଙ୍କ ଘରେ ତାଙ୍କ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ହେଉଥିବ । ଭାଉଜ ମୋ ସହିତ ଅନେକ ଥଟ୍ଟା ଲଗାନ୍ତି ମନକୁ ଖୁସି କରାଇବାପାଇଁ । ଖୁସି ହେବାତ ଦୂରର କଥା ବରଂ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ମନେ ମନେ ରାଗେ, ବିଶେଷତଃ ତାଙ୍କ ଜାତି ଉପରେ । ବୋଉ ମଧ୍ୟ ଏବେ ତା'ର ଖର ଖର ସ୍ୱଭାବ ଛାଡ଼ି ଦେଲାଣି ଝିଅକୁ ଛାଡ଼ିଦେବା ପରେ । ଯେଉଁଠି ବସୁଛି ସେଇଠି, ଉଠୁନାହିଁ କି କାହାରିକୁ ବେଶି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁନାହିଁ । ଘରର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଆଉ ମୋତେ ଭଲ **ଲାଗିଲା** ନାହିଁ । —କଅଣ କରିବି ? କିପରି ସବୁ ଭୁଲିବି ? ଶେଷରେ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । କେତେ ଦିନକେ ଭଗବାନ ଡାକ ଶୁଣିଲେ । କଟକରେ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେନୋ ଚାକିରି ମିଳିଗଲା ।

ଚାକିରୀରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ କଟକ ବାହାରିଲି । ସେଦିନ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ନନାଙ୍କୁ ଯାଇ ନମସ୍କାର ହେଲି । ନନାଙ୍କଠାରୁ ଆଶୀର୍ବାଦଟିଏ ପାଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ସେଦିନ ଗର୍ବିତ ମନେ କଲି । ତାପରେ ବୋଉ ପାଖକୁ ଗଲି । ବୋଉ ମତେ ଦେଖି କାନ୍ଦି ପକାଇଲା—କହିଲା—ଯାଅ, ସମସ୍ତେ ଯାଅ—ଘରେ କେହି ରୁହ ନାହିଁ । ଝିଅ ଗଲା ତା ଶାଶୁ ଘରକୁ, ତୁ ବି ଯିବୁ ବିଦେଶରେ ଚାକିରୀ କରିବୁ । ଆଉ ଆମେ ପୁଅ ଝିଅ ଜନମ କରିଥିଲୁ ଶେଷ ଜୀବନରେ ଆମକୁ ସହାୟ ହେବ ବୋଲି ଯେ ସବୁ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଛ । ଯାଅ, କାହାକୁ ମନା କରିବାର ଅଧିକାର ଆମର ନାହିଁ ।—ବୋଉର କଥାଗୁଡ଼ାକ ମୋର ଅନ୍ତରରେ ଭରିଦେଲା ଅମୃତ । କିନ୍ତୁ ଚାକିରୀ କଥା । ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ବୋଉର ସ୍ନେହ, ଜନ୍ମମାଟିର ଡାକ ପଛକୁ ପକାଇ ଦେଇ ସାମାନ୍ୟ ଚାକିରୀ ଖଣ୍ଡକର ମାୟାକୁ ଏଡ଼ି ନପାରି କଟକକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ।

× × × × ×

ରାତି ପ୍ରାୟ ଦଶଟା ହେବ । ମୁଁ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇନେଇ ଖବର କାଗଜଟାରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ । ପଦାରେ ଅବିରାମ ଗତିରେ ବର୍ଷା ଚାଲିଥାଏ । ହଠାତ୍ ବାହାରୁ ରିକ୍ସାର ଘଣ୍ଟି ଶୁଭିଲା । ଏତେ ରାତିରେ ପୁଣି ବର୍ଷାରେ କାହାର ରିକ୍ସା ? କବାଟଟା ଫିଟାଇ ପଦାକୁ ଚାହିଁଲି, କେହି କେଉଁଠି ନାହିଁ । ଏତେ ସହରଟା ନିଶୁନ୍ ହୋଇଯାଇଛି । ରିକ୍ସା ଗୁଡ଼ିକ ଗଛତଳେ ରଖିଦେଇ କେତେକ ରିକ୍ସାବାଲା ଆଉଜି ଯାଇଛନ୍ତି ଓଳିତଳେ । ପୁଣି କିଛି ଦୂରରୁ ରିକ୍ସାଟିଏ ଟିଣ୍ ଟିଣ୍ କରି ପାଖକୁ ପାଖକୁ ଆସୁଥିବାର ଜଣାଗଲା । ପକେଟ୍‌ରୁ ସିଗାରେଟ୍‌ଟାଏ କାଢ଼ି ମୁହଁରେ ଧରାଉଛି, ଠିକ୍ ଏହି

ସମୟରେ ବିଜୁଳି ମାରିଦେଲା । ଚମକି ପଡ଼ିଲି—ରିକ୍ସା ଭିତରେ କିଏ ? ଲିଲି । ପାଟିରୁ ସିଗାରେଟ୍‌ଟା ତଳେ ଖସିପଡ଼ି ଓଲା ପାଣିରେ ଭାସିଗଲା । କେତେଟା ସେକେଣ୍ଡ ପାଇଁ ଚାରିଟା ଆଖି ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖିନେଲା । ପୁଣି ତା ପାଖରେ କିଏ ବସିଛି ? କଅଣ ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ, ତାର ସ୍ୱାମୀ ? ବୋଧହୁଏ ହୋଇଥିବ । ମନଟା ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟି ହେଲା । କେତେଯୁଗ ପରେ ଦେଖା—ପୁଣି ଏତେ କମ୍ ସମୟ ପାଇଁ !

ତା ପରଦିନ ସକାଳ ଛଅଟା । ଆକାଶରେ ମେଘର ସତ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ । ଉପର ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲେ ମନେହୁଏ ଯେପରି କାଲି ଆଦୌ ବର୍ଷା ହୋଇନଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଭୂମିକୁ ଚାହିଁଲେ ଯେ କେହି ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣି ପାରିବ ଗତକାଲି ପ୍ରଳୟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ବର୍ଷା ପାଣି ଦାଣ୍ଡରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଚାଲୁଛି । ବର୍ଷା ପାଣିରେ ଗଛ ପତ୍ର ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି । ମୁହଁରେ ଦାନ୍ତ ଘଷା ବ୍ରସ୍‌ଟାକୁ ଗସର ଖସର କରି ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛି, ଏହି ସମୟରେ 'ଷ୍ଟେଟ ଚାକର ପିଲାଟି ଆସି ଖବର ଦେଲା—ସୁକାନ୍ତବାବୁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଆସିଲା, ପିଲାଟିକୁ ପଚାରି ଦେଲି, କୋଉ ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ? ସେ କହିଲା, ଆଜ୍ଞା ସେ ଅଞ୍ଚଳ ଅଫିସରେ କିରାଣୀ କାମ କରନ୍ତି । ତାକୁ ଯାଉଛି କହି, ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସି ଭାବିଗଲି—

ଏ କଅଣ ସେହି ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ? ଲିଲିର ସ୍ୱାମୀ ? କାହିଁକି ଡକାଇଛନ୍ତି ? ଯିବି ନା ନାହିଁ ? ଏହିପରି କେତେ କଅଣ ଭାବି ଭାବି ଶେଷରେ ମନର ଆଶଙ୍କାକୁ ମନରେ ମାରି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲି ।

—ଅଜ୍ଞା, ନମସ୍କାର ।

ନମସ୍କାରଟାଏ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମନ ମଧ୍ୟରେ କିନ୍ତୁ ଶଙ୍କା ପୂରି ରହିଥାଏ । ଆଖି ମୋର ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ କାହାକୁ ଅରଷିଏ ଦେଖିବା ପାଇଁ ।

ସେ ଆରମ୍ଭ କଲେ—ମୁଁ ଜାଣିନଥିଲି ଆପଣ ଆମ୍ଭର ବନ୍ଧୁ ହେବେ ବୋଲି, ଯଦ୍ୟପି ଏଠାରେ ଅନେକ ଦିନୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖୁଛୁ ।

କହିଲି, ଅଜ୍ଞା କ୍ଷମା କରିବେ । ଆପଣ ମୋତେ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ଗୃ—ଜଳଖିଆ ଆଣି ଲିଲି ଆସିଲା, ହରଣ୍ ଭାଇନା ନମସ୍କାର ।

—କ୍ଷମା କରିବେ ଅଜ୍ଞା, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୃ—ଜଳଖିଆ କରି ଆସିଛୁ ।

—ଲିଲି ଆଡ଼େ ଗୃହିଁଲି—ଘୃଣାରେ ମୋ ମନ ପୂରି ଉଠିଲା । ମନେ ମନେ ତାକୁ ପିଶାଚୀ ଭାବି ନମସ୍କାର, ପରେ ଆସିବି, କହି ପଳାଇ ଆସିଲି । ଯେତେଦୂର ଅନୁମାନ, ଦୁହେଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଭାବରେ ମୋ ଆଡ଼େ ଗୃହିଁ ରହିଥିଲେ ।

ଦିନଟା ଯାକ ଅଫିସ୍‌ରେ କାମ କରିବାକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ତୁହାକୁ ତୁହା ମନ ଭିତରେ ପ୍ରଶ୍ନଉଠିଲା—ମୁଁ ଯାହା କଲି, କଅଣ ଠିକ୍ କଲି ? ତାଙ୍କ ମନରେ ତ ନିଶ୍ଚୟ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ ?

ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ସାଇକେଲରେ ଟିକିଏ ବୁଲା ବୁଲି କରି ଫେରୁ ଫେରୁ ରାତି ନଅଟା ହୋଇଗଲା । ପ୍ୟାଣ୍ଟଟା ବଦଳାଇ ଦେଇ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଗଲାବେଳେ ମୋର ନଜର ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ପଢ଼ିଗଲି—

"ଦୁନିଆରେ ସବୁ କିଛି ମାୟା ଓ ମମତା,
ଦିନେତ ଆସିବ ଦିନେ ଜଳିଯିବ ଚିତା ॥
ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷରେ ଜନ୍ମ ନିଅନ୍ତି ନରବେ,
ଭୁଲିଯାନ୍ତି ସୁଖ ଦୁଃଖ ଧନର ଗରବେ ॥
ଅପମାନ ଦେଇଯାନ୍ତି ପରର ହିଆରେ,
ଏହିକି ତାଁ ସମ୍ଭବ ସ୍ଥାନ ଏ ସଂସାରେ ?
ଅପମାନୀ ଅପମାନ ପାଇ ଚହେ ରହି,
କିଛି କରି ନପାରଇ, ସେ ପରା ବନ୍ଦିନୀ ॥
ବାଳିକାର ଶାନ୍ତି, ପ୍ରେମ ପରାଧୀନ ପରା,
ଏହା କେ ନ ଜାଣେ ଜନମିଛି ଏହି ଧରା ?

× × ×

ଭୁଲିଯିବ ଗଳ୍ପକଥା ନଥିବ ବି ଯେବେ,
ନୋହିଲେ ହେଁ ନଦେଖିବ "ପ୍ରେମିକା" ଏ ଠାବେ ॥
ପ୍ରେମିକା ତା' ପ୍ରେମ କେବେ ଏ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶେ,
ଦେଇତ ନପାରେ, ତାକୁ ଏ ସଂସାର ନାଶେ ॥
ଭାବିନେବ ତମର ସେ ପ୍ରେମ ବୁଡ଼ିଗଲା,
ପ୍ରେମିକା ତମର ଚିରଦିନ ଲୁଚିଗଲା ॥
ଏହି ଯେଉଁ ଛବି ମୋର ଦେହରେ ଦିଶୁଛି,
ନୁହେଁ ତା ତମର "ଲିଲି" ସେ ଯେ ଆଗରୁ ମରିଛି ॥
ମନରୁ ତମର ପ୍ରେମ ତା ପାଇଁ ଯା ଅଛି,
ଲିଭାଇବ, ମିନତି ମୁଁ ଏତିକି କରୁଛି ॥
ଗଲେ ଲଗାଇବ ତମ ଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଉଣୀ,
ନକରି ପାରିବ ଯେବେ (ନିଶ୍ଚେ) ଆସିବ ମେଲାଣି ॥"

କବିତାଟି ଫର୍ଦ୍ଦି ସାରି ଆକାଶ ପାତାଳ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି । କେଉଁଠି କିଛି ଭୁଲ୍ ରହିଗଲା କି ?—ନାହିଁ ତ । ଏକ ଅସମ୍ଭବ କଥା ! ଝରକା ପାଖକୁ ଯାଇ ଝରକାଟା ଖୋଲିଦେଲି । ଦେହରେ ଥଣ୍ଡାପବନ ତା ମନଖୁସିରେ ଘସି ହୋଇଗଲା । ଦୂରରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ତାରକା ମୋ ମନକୁ ନଚାଇଦେଲେ କ୍ଷଣିକ ଖୁସିରେ । ଏ କଅଣ, ଏତେ ସୁନ୍ଦର ତାରକାମାନଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ଏ କଳା ବଉଦ ଖଣ୍ଡିକ ଗ୍ରାସିଯାଉଛନ୍ତି, ଏମାନେ କିଛି କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ? କି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲା ତାରକାମାନଙ୍କ ଛୋଟ ଛୋଟ ଓଠର ହସ ?— ଏହାତ ଭଗବାନଙ୍କ ଲୀଳା ! ମେସ୍ ପଛପାଖ ବଡ଼ ଆମ୍ବଗଛଟାରୁ ପେଚାଟାଏ ଛାଡ଼ିଦେଲା ଦୁଇ ତିନିଟା ବିକଟ ରାବ । ଇସ୍ କି ଭୟଙ୍କର ସେ ରାବ ! ସତେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଯମଦୂତ । ଲଞ୍ଜା ତାରାଟାଏ ଖସିଗଲା ଆକାଶରୁ ତଳକୁ । ଏପରି ଗୋଟାଏ ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ?—ଛାତି ମୋର ଥରିଉଠିଲା । ଝରକାକୁ କିଳିଦେଲି । ମେସ୍‌ରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ଗଲେଣି । ମୋ ରୁମ୍‌ରେ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ । ଡ଼ର ଲାଗିଲା । ମୁଣ୍ଡକୁ ମୋର ଖରାପ ଭାବନା ଆସିଲା । ତାହେଲେ କଅଣ ଲିଲି ଯାହା ଲେଖିଛି, ମେଲାଣି ଆସିବ × × × × ନା, ମୁଁ କଦାପି ତାକୁ ମରିବାକୁ ଦେବିନାହିଁ । ସେ ମୋର ପ୍ରେୟସୀ । ପ୍ରେ—ୟ—ସୀ— ହାଃ—ହାଃ—ହାଃ··· କମ୍ପିଉଠିଲା ସତେ ଯେପରି ଘରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ପରମାଣୁ । ଏ କଅଣ, ଚାଳଟା କାହିଁକି ତଳକୁ ତଳକୁ ଖସି ଆସୁଛି ? ମୋତେ କଅଣ ଚାପି ମାରିଦେବ ?—ମାରୁ, ସେଥିରେ କଅଣ ଯାଏ ଆସେ ? କିନ୍ତୁ ସେ ବଞ୍ଚିଥାଉ ।

ନା ନା ସେ କାହିଁକି ବଞ୍ଚିଥିବ ? ସେ ବଞ୍ଚିଲେ ମୋର ପ୍ରେତାତ୍ମା ତା'ର ଚାରିପାଖେ ପୃଥିବୀରେ ରହିଯିବ । ଉପରକୁ

ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ମୁଣ୍ଡଟା ଘୂରିଗଲା । ଛିଃ, କି ଖରାପ ଭାବନା ? ଭାବିବସିଲି—ପୁଣି ତା ଯୋଗୁଁ ତ ମୋର ଏ ଦଶା । ନା, ତାକୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଭୁଲିବି କିପରି ? ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲି ହେଉନାହିଁ । କଅଣ "ଭଉଣୀ" ଆକାରରେ ? ହାଃ—ହାଃ—ହାଃ, ଏ କଅଣ ? ପୁଣି ଏକ ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜ୍ଜନ ? ମୁଣ୍ଡଟା ଯେପରି ଫାଟିଯିବ ଭିତରର ଗର୍ଜ୍ଜନରେ । ପୁଣି ମୁଣ୍ଡଭିତରୁ ଶବ୍ଦଟା ଶୁଣାଗଲା—ପ୍ରେମିକା କଦାପି ଭଉଣୀ ହୋଇ ନପାରେ । ନା, ନା, କଦାପି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଅସମ୍ଭବ । ମୁଣ୍ଡ ମୋର ଘୂରିଗଲା, ସତେ ଯେପରି ପୃଥିବୀର ମାଟି ଖସି ଯାଉଛି ତଳକୁ ତଳକୁ । ଖଟ ଉପରେ ଖସି ପଡ଼ିଲି, ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଚାପିଧରି । ଲ୍ୟାମ୍ପଟା ତାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକରେ ମୋତେ ଉପହାସ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ତା ପରଦିନ ସକାଳ । ଦେହଟା ଖରାପ ଲାଗୁଥାଏ । ମୁଣ୍ଡଟା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଓଜନିଆ ଲାଗୁଥାଏ । ତଥାପି ଉଠିପଡ଼ି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିଦେଲି । ମୁଣ୍ଡଟା ବଥାଉଥାଏ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ । ଅଫିସକୁ ନଯାଇ ଛୁଟି ଦରଖାସ୍ତ ପଠାଇ ଦେଲି । ମେସ୍‌ର ସବୁ ସାଥିମାନେ ଯେ ଯାହାର ଅଫିସକୁ ଚାଲିଗଲେ । ପିଅନ-ପୂଜାରୀଟି ମଧ୍ୟ ଚାଲିଗଲା ତା'ର ଅଫିସକୁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଖାଇ ଶୋଇ ରହିଲି । ଭୋକ ହେଉ ନଥାଏ । ଦିନପ୍ରାୟ ଦୁଇଟା—ନିଦଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଚାରିଆଡ଼େ ଜାଲି ଜାଲିଆ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଦୁର୍ବଳତା ଯୋଗୁଁ ଉଠିବାକୁ ସାହସ ହେଲାନି । ଚାହିଁ ଶୋଇଥାଏ । ମନେ ମନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପାଇଁ ଗାଳି ଦେଉଥାଏ ।

କବାଟରେ କାଏ ବାଡ଼େଇବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଖୁବ୍ କଷ୍ଟରେ ଚଦରଟି ଘୋଡ଼ହୋଇ କବାଟଟି ଫିଟାଇଲି । ତାକୁ ଦେଖି ମୁଣ୍ଡଟା ପୁଣି ଘୂରିଗଲା । ଆଉ ଟିକଏ ହୋଇଥିଲେ ତଳେ ପଡ଼ ଯାଇଥାନ୍ତି । କବାଟଟାକୁ ଧରିନେଲି ।

ତମେ ଏକ୍ଲାଟିଆ ? ସୁକାନ୍ତବାବୁ ?

—ସେ ଅଫିସକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଶୁଣିଲି ତମେ ଅଫିସକୁ ଯାଇନ, ଭାବିଲି ଟିକିଏ ବୁଲି ଆସେ ।

କିଛି ନକହି ଖଟ ପାଖକୁ ଆସି ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ସେ କଅଣ ଭାବି ମୋ ଦେହରେ ହାତ ମାରିଦେଇ ଚମକି ପଡ଼ିଲା —ଏତେ ଜର ?

—ନା, ସେ କିଛି ନୁହେଁ ।

—କିଛି ନୁହେଁ ?

ସେ ମୋର ଗୋଡ ଆଉଁସି ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ତା'ର ହାତ ବାଜି ମୋର ଦେହରେ ପୂର୍ବଦିନର ଅନୁଭୂତି ଜାଗି ଉଠିଲା । ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦୁଇଟି ବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇଦେଲି । କେତେ ବେଳେକେ ମୋର ଦେହ ଝାଳରେ ବୁଡ଼ିଗଲା । ନିର୍ଜନରେ ତାକୁ ଏକାକୀ ପାଇ ଭୁଲିଗଲି ମୁଁ, ସେ ପରର ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି । ତା ଆଡ଼େ ଏକ ଲୟରେ ଚାହିଁ ରହିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋର ମୁହଁକୁ ଚାହୁଁ ନଥାଏ । କିଛି ସମୟ ନୀରବତା ମଧ୍ୟରେ କଟିଗଲା । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ତାକୁ ପ୍ରଶ୍ନକଲି, ଅଚ୍ଛା ଲିଲି, ତମେ ମତେ କଅଣ ସତରେ ଭଲ ପାଅ ?—ସେ ନିରୁତ୍ତର । ପୁଣି ପଚାରିଲି, ମୋ କଥା କଅଣ କେବେ ତମର ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ ଲିଲି ?

ତା ଆଖି ଦୁଇଟି ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଲା । ସେ ଗଦ ଗଦ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ସେ କଥା ମୋତେ ଅଉ ପଚ୍ଚରନାହିଁ ଭାଇନା । ଉଗୁର ଫୁଲ ଅଉ ଠାକୁର ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ ।

କଥା ପଦକ ଶୁଣି ମୋ ମନରେ କେତେ କଅଣ ଭାବନା ଉଙ୍କିମାରିଲା । ତାର ମୁହଁଟିକୁ ଟେକିଲା ଧରିଲି । ସେହି ମୁହଁ, ସେହି ଆଖି, ସେହି ଓଠ, କୌଣସିଠି ଟିକିଏ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଛାୟା ନାହିଁ । ତାକୁ ଦେଖି, ପୁଣି ତା ଆଖିର ଲୁହ ଦେଖି, ନିଜକୁ ଶତ ଧିକ୍କାର ଦେବାକୁ ଲାଗିଲି । ତାକୁ ଧରିନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି । ସେ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା—ଭାଇନା ମୁଁ ପରା ତମର ଭଉଣୀ ? ପୁଣି ପରର ସହଧର୍ମିଣୀ ?

ଚାଲିଗଲା ସେ ଆଖିରେ ଆଖିଏ ଲୁହନେଇ । ମୁଁ କେବଳ ତା'ର ଏପ୍ରକାର ଗତିବିଧି ଓ କଥା ବାର୍ତ୍ତାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁରହିଲି ତା'ର ଗଲାବାଟକୁ ।

× × × ×

ଚାରିଟା ବେଳେ ଗାଁରୁ ଚିଠିଟାଏ ଆଇଲା, ନନାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ । ବସିଲା ଜାଗାରୁ ଉଠି ଯିବାକୁ ପଡିବ । ନନାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ଶୁଣି ମନଟା ଗାଁ ଆଡ଼େ ଟାଣି ହୋଇଗଲା । ଜର ମୋର କୁଆଡ଼େ ଉଭାଇଗଲା । ଲିଲିକୁ ଓ କଟକକୁ ପଛରେ ପକାଇଦେଇ ଗାଁକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । କିନ୍ତୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି ଯେ ମୋତେ ମିଛରେ ଡକାହୋଇଛି ।

ତା ପରଦିନ ନନା, ବୋଉ ଓ ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଜଣାଗଲା ଯେ ମୋର ବାହାଘର ପାଇଁ ଆୟୋଜନ ଚାଲିଛି କନ୍ୟାଘର ଆଜି ଆସିବେ ।

ସେଦିନ ଦିପହରରେ ମୁଁ ମୋ ଷ୍ଟେଟ କୋଠରୀଟିରେ ଖଣ୍ଡେ ଉପନ୍ୟାସ ପଢୁଛି, ଘରଭିତରେ ଟିକିଏ ଗହଳ ଶୁଭିଲା । ଜାଣିନେଲି ଯେ ଏଥର ଆମର ମୃଣ୍ମୟୀର ସଙ୍ଗିନୀ ଆସିଗଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ମୋ ଭଉଣୀ ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଚାହିଁଲି—ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦର । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଢଙ୍ଗ ଢାଙ୍ଗରୁ ଜଣାଯାଉଥାଏ ଯେପରି ସେ କୌଣସି ଧନୀର ଝିଅ କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତା । ସିନେମା ଅଭିନେତ୍ରୀ ପରି ଦେହକୁ ସଜାଇବାରେ ସେ ଯେପରି ସିଦ୍ଧହସ୍ତା । ତା'ର ସାଜ ସଜ୍ଜା ଯେ ତାକୁ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦରୀ କରିଦେଇଛି ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତା ଆଡ଼େ ଚାହିଁରହିଲି କିଛି ସମୟ । ସାମାନ୍ୟ ଲଜ୍ଜା ଓ ଚପଲ ହସରେ ମୋତେ ସେ ଭୁଲାଇ ଦେଲା ଯେପରି ! ତା'ର ରୂପର ଚାଣି ଓ ଯୌବନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମୋର ମନରେ ଗାରଟିଏ ଟାଣିଦେଲା । ଭାବନା ମୋର ହଠାତ୍ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ଭୁଲିଗଲି ମୁଁ ଆମଘରେ ଏମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଅଛି । ଗତଦିନର କଥା ମନେପଡ଼ିଗଲା । ସେଦିନ ସେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ତାର ଲଜ୍ଜା-ସଙ୍କୁଳ ମୁଖରେ ମୋତେ ପାଗଳ କରିଦେଇଥିଲା । ସେ ହସିଲେ ଶତପଦ୍ମ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା, ସେ କାନ୍ଦିଲେ ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ପୁଣି ସେଦିନର କଥା ମନେପଡ଼ିଲା ଯେଉଁଦିନ ତାକୁ ପଚାରିଥିଲି, ଲିଲି, ପ୍ରକୃତରେ ତମେ କି ସୁନ୍ଦର ! ଯାହା ଘରକୁ ଯିବ ତା ଘର କି ସୁନ୍ଦର ନ ଦିଶିବ ? ଉତ୍ତର ସେ ଦେଇଥିଲା ଦୁଇଟି ବିନ୍ଦୁ ଲୁହରେ । ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଥିଲି । ତୋଳି ଧରିଥିଲି ତାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ । ସେ ତାର ମୁହଁ ମୋର ଛାତିରେ ଲୁଚାଇଦେଇ ଥିଲା । ପୁଣି ସେହି ଲିଲିର କଣ୍ଠକର ଡାକ, "ହଉଛି ଭାଇନା, ମୁଁ ଯିବି ତମର ଭଉଣୀ ?" କି ନୀଚ, ହୀନ, ରାକ୍ଷସୀ ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିଟା !

ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ପୁରୁଷ ସମାଜକୁ ଧ୍ୱଂସକରି ଗର୍ବରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିବା ପାଇଁ ।

× × × ×

"ଭାଇନା କଅଣ ଭାବୁଛ ?" ସାନଭଉଣୀର ଡାକରେ ମୋର ଭାବନା ଚୁନା ହୋଇଗଲା । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାପରି ଲାଗିଲା । ପଚାରିଲି,—ଏ ଅପରିଚିତା ଜଣକ କିଏସେ ?

—ସେଟି ଆମର ଝିଲିକା ଏ। ହସିଦେଇ କହିଲା, ଭାଉଜ ।

—ଚୁପ୍, ଚାପୁଡାଟେ ଦେବ ଯେ, ବେଶି ପୁଣି ଫାଜିଲାମି ଦେଖାଉଛୁ । ତାପରେ ତାକୁ ପଚାରିଲି, ତମ ନାମଟି କଅଣ ଜାଣି ପାରେ କି ?

—ମିନା ।

—ମିନା ? ମାନେ, ତମେ ମାଛର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ?

ହସି ଦେଇ ସେ ମୁହଁଟିକୁ ଲଜ୍ଜାରେ ତଳକୁ କରିଦେଲା । ଭାଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ହସ କିନ୍ତୁ ବେଶି ସମୟ ରହିଲା । ତାପରେ ସେ ଦୁହେଁ ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ ସେ ମୋ ଆଡେ ଟିକିଏ କଣେଇଁ କରି ଚାହିଁଦେଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ ତା ଆଖିରେ ଆଖି ଯେପରି ନିଶ୍ଚୟ ମିଶିବ ସେପରି ଚାହିଁଥିଲି । କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଚାରି ଚକ୍ଷୁର ମିଳନ ହୋଇଗଲା ।—ବହିଟାକୁ ଛାତିରେ ଜାକିଧରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି, ।

× × × ସେଦିନ ରାତିରେ ବୋଉ ପଚାରିଲା —ଅରେ, ତୋ ମନକୁ କିପରି ଆସିଲା ? ବୋଉର କଥାକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଭଉଣୀ

ମୋର କହିଦେଲ, ତାଙ୍କ ମନକୁ ଠିକ୍ ଅସନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ପଚାରୁଛ କାହିଁକି ? ମୋ ମନକୁ ବ ଠିକ୍ ପାଇଛନ୍ତି । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ତ ଦୁହେଁ ସମାନ, ବାକି ଖର୍ଚ୍ଚର ମାତ୍ରା ଟିକିଏ ବେଶି ହୋଇଯିବ । ଶେଷରେ ବଳେ କମିଯିବ ଯେ !

ମୁଁ କହିଲି, ତୋ ମନକୁ ଯଦି ଠିକ୍ ପାଇଛନ୍ତି ତାହେଲେ ତୁ ତାକୁ ବାହା ହୋଇପଡ଼ । ଥଟ୍ଟାରେ ଗୋଟାଏ ଠୋଲି ଗୁମ୍ପୁଡ଼ା କସିଦେଲି । ସେ ମିଛରେ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଭାରି ହସ ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ ।

× × × ×

କାହାରିକୁ ମନା କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ବାହା ଘର ଗୋଟାଏ ମାସପରେ ଖୁବ୍ ଧୁମ୍ ଧାମରେ ହୋଇଗଲା । ସବୁ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ମାନେ ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ କିମ୍ବା ସୁକାନ୍ତବାବୁ କେହି ଆସିଲେ ନାହିଁ—ଯଦିଓ ସେମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଆମର ପଇସାଟିଏ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲନାହିଁ । ସବୁ ମିନାଘର ଖର୍ଚ୍ଚକଲେ । ନନା ବୋଉ କନ୍ୟାପକ୍ଷକୁ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥାନ୍ତି ତାଙ୍କର ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ । ବାହାଘରର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନରେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀରୂପେ ମିନା ଆମ ଘରକୁ ଖୁବ୍ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ବହୁତ କିଛି ଜିନିଷପତ୍ର ଆଣି ଆସିଲା । ଘଣ୍ଟା, ସାଇକେଲ, ଦୁଇ ତିନି ଗଣ୍ଡା ସୁନାମୁଦି ସାଙ୍ଗକୁ ଦୁଇହଜାର ବାଟଖର୍ଚ୍ଚ । ପୁଣି ଷ୍ଟୋଭଠାରୁ ବଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁପ୍ରକାର ଜିନିଷରେ ଆମଘର ପୂରିଯାଇଥାଏ । ନନା ବୋଉ ଜିନିଷର ତାଲିକା କରିବାରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବି—ଯାଉଥାଏସାମାନ୍ୟ ମୋପରି ଗୋଟାଏ ଅଳ୍ପ ଶିକ୍ଷିତ କିରାଣୀ ପାଇଁ କାହିଁକି ମିନାର ବାପା ରାଜିହେଲେ ?

କାହାକୁ ବା ଏ ବିଷୟରେ କଅଣ ପଗ୍ଡରିବ ? ଘରଯାକ ଧୋ— ଘା, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଭିଡ଼ । ଯିଏ ଆମ ଘରକୁ ବୋହୂ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଥାଏ ମିନାକୁ ଓ ମିନାର ବାପାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ପ୍ରଶଂସା ଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣିଲାବେଳେ ସତେ ଯେପରି ମୋର ଛାତି ପୋଡି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ ।

ଚତୁର୍ଥୀ ଦିନ । ସେଦିନ ମଧୁଶଯ୍ୟାର ବିପୁଳ ଆୟୋଜନ । ଭୋଜିଭାତର ଧୋସରା ଧୋସରି । ମୋର କିନ୍ତୁ ମନରେ ସରସତା ନ ଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ରାଗ ଆସୁଥାଏ । ବୋଉକୁ ପଗ୍ଡରିଲି, ବୋଉ ଏ କଅଣ ହେଉଛି ? କାହିଁକି ତୁ ଧନର ଲୋଭ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ମୋତେ ବିକିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲୁ ଜାଣି ଶୁଣି ? ବୋଉ କହିଲା— କାହିଁକିମ, ତୁ କଅଣ ଆମର ଅଯୋଗ୍ୟ କି ? ସେ ପରା ହେଲେ କନ୍ୟାଘର, ପୁଣି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତି । ତାଙ୍କୁ କିଏସେ କଅଣ ମାଗୁଥିଲା କି ? ତାଙ୍କର ତ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଝିଅ । ସେ ଯାହା ଦେବାର ଦେଉଛନ୍ତି । ସେତ ବଳେବଳେ କହିଲେ, ଆମକୁ ଦେବୁ ସମକୁ ଦେବୁ, ନୋହିଲେ ତୋତେ କଅଣ କନ୍ୟା ମିଳିନଥାନ୍ତେ କି ?—ବୋଉ ଗରଗର ହେଲା, ତୁ ପିଲାଲୋକ ସେଥିରୁ କଅଣ ଜାଣିବୁ ?—ଗ୍ଡଲିଗଲା ସେ ।

× × × ×

ରାତି ପ୍ରାୟ ଏଗାରଟା ହେବ । ଭାଉଜ ଓ ଅଣି ଲେଖା ଦୁଇଜଣ ମୋତେ ଟାଣିନେଇ ଗୋଟିଏ ଘରେ ପୂରାଇ ଦେଇ ପଦାରୁ ଶିକୁଳା ଦେଇଦେଲେ । ସେହି ଘରେ ଆଗରୁ ମିନା ଥିଲା । ମନରେ ମୋର ସରସତା ନଥାଏ ବୋଉଠାରୁ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣି । ତଥାପି ଭାବିଲି, ଆଜ ଚଉଠି ରାତି—ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷର

ପ୍ରଥମ ମିଳନ ରାତ୍ର, ଯାହାକି ଜୀବନରେ ଥରେ ଆସେ । ମିନାର ତ କୌଣସି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଘରର ଚାରିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଇ ନେଲି । ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ସାଜସଜା—ଦାମିକା ଅସ୍ବାବ୍ପତ୍ର । ଘରଟାକୁ ଦେଖି ବିଶ୍ବାସ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଏହା ଆମ୍ଭର ଘର କି କେଉଁ ରାଜାଙ୍କ ନଅର ! ଗୋଟିଏ ଚଉକୀ ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲି । ଭାରି କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗୁଥାଏ । ଦିନଟାଯାକ ଉପାସ । ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । ସେ ଗୋଟିଏ କଣକୁ ଓଢ଼ଣା ଟାଣି ବସିଛି । ହସ ଲାଗିଲା ତାକୁ ଦେଖି । ଯେଉଁ ଦିବ୍ୟଠାଣି ଦେଖାଇ ଏହି ଶାନ୍ତମୂର୍ତ୍ତିଧାରୀ ଦିନେ ଚଟି ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି କେତେ ଭଙ୍ଗିରେ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲୁଥିଲେ, ଆଜି ସେ ଲଜ୍ଜାରେ କମ୍ବା କାହାଠୁଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ଏପରି ଘୋଡ଼ି ଘାଡ଼ି ହୋଇ ବସିବାଟା ବାସ୍ତବିକ୍ ମୋତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ତାକୁ କିଛି ସମୟ ନୀରବରେ ନୀରିକ୍ଷଣ କରିବା ପରେ ପଚାରିଲି, "ମିନି କଅଣ ଭାବୁଛ ?"

ଉତ୍ତର ନାହିଁ ।

"କଅଣ କଥା କହିବ ନାହିଁ ? ଅଚ୍ଛା ନକୁହ ; ମୁଁ ଯାଉଛି ଶୋଇବି । ମୋତେ ନିଦ ଲାଗିଲାଣି ।" ଏହାକହି ଯାଇ ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ରାଜନିଦ୍ରା । କି ସୁନ୍ଦର ଗଦି ! ଶୋଇବାକ୍ଷଣି ପଶିଗଲି ଫୁଟେ ଭିତରକୁ । କି ସୁନ୍ଦର ଆରାମ ! ପୁଣି ମୋର ବକ୍ତବ୍ୟ ଆରମ୍ଭକଲି—ମିନି ତମେ କଅଣ ଆଗତ "ଭବିଷ୍ୟତ ସବୁ ଭାବି, ମୋ ବିଷୟରେ ସମସ୍ତ ଜାଣି ମୋତେ ବିବାହ କରିଛ ? ବୋଧହୁଏ ନୁହେଁ । ତମେ ବାଧ ହୋଇଛ ମୋତେ ବିବାହ କରିବାକୁ ପିତାମାତାଙ୍କ କଥାକୁ ଅବଜ୍ଞା ନ କରି । ନୋହିଲେ ତମ ପରି ଶିକ୍ଷିତା ପୁଣି ଆଧୁନିକା, ଧନୀର ଏକମାତ୍ର ଝିଅ ମୋ ପରି

ଗୋଟାଏ ଗରବ କରଣୀକୁ ବିବାହ କରି ଥାଆନ୍ତା କାହିଁକି ?"
ତାପରେ ଅନୁମାନ କଲି, ସେ ହସୁଛି । ଏ କ'ଣ ଯାଦୁ ନାଁ
କଅଣ ? ପାଖକୁ ଗଲି । ଦେଖିଲି ସେ ସୁଁ ସୁଁ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ
ମୁଁ ତ ତାକୁ କିଛି କହିନାହିଁ ! ମହା ବିପଦରେ ପଡ଼ିଲି । ଧୀରେ
ତା'ର ଓଢ଼ଣାଟି ଟେକିଦେଲି—ତା ଆଖିରେ ଲୁହ । କି ଅଦ୍ଭୁତ !
କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି ? ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ତାପରେ ତାକୁ ଟେକି ଆଣିଲି
ଖଟ ଉପରକୁ । ହଠାତ୍ ସେ ଦୀପଟିକୁ ଲିଭାଇଦେଲା । ଘୁରିଅନ୍ଧ
ଅନ୍ଧାର । କି ମୁସ୍କିଲ ! ଦୀଆସିଲି କାହିଁ ?—ତାପରେ ପୁଣି
କେତେଅନ୍ଧ କେତେ ଗପ ଗପିଗଲି । ସେ କେବଳ, ଉଁ, ଉଁ, ହୁଁ, ହୁଁ
ଏହି ତିନୋଟି ଢଙ୍ଗରେ ମୋ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଉଥାଏ । ବହୁତ
ଗପ ଗପି ରାତି ପ୍ରାୟ ଦୁଇଟା ବାଜିଗଲା—ନିଦ ଆସିଲା ନାହିଁ ।
ତାପରେ ସେ ମୋର ଗୋଡ଼ ଆଉଁସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା ।
ରହସ୍ୟ ଲାଗିଲା, ସେ ସାବିତ୍ରୀ ହେବା ହୋଇଥାଏ,
ମୁଁ ତ ସତ୍ୟବାନ ନୁହେଁ । ମୁଁ ବରଂ ତା'ର ଗୋଡ଼ ଘଷିବାର
କଥା । କାରଣ ମୁଁ ତାର କ୍ରୀତଦାସ । ତା ବାପା ତା ପାଇଁ
ଟଙ୍କା ଅଜସ୍ର ଖର୍ଚ୍ଚକରି ମୋତେ କିଣି ନେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ତ ତାର
ଖେଳନା—କଣ୍ଢେଇ । ଗୋଡ଼ ଦୂରେଇ ନେଲି ଅବାସ୍ତବ
ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଉତ୍ସାହିତ ନ କରି । ପୁନର୍ବାର ସୁଁ ସୁଁ କ୍ରନ୍ଦନ । ଏଥର
ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ? ଝରକା ଆରପାଖରୁ ଝଲକାଏ ହସ ଶୁଭି
ମିଳାଇଗଲା । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲି । ତାପରେ ଛଳନା କରି
ଖୁସି କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି । ସେ ଢଳିପଡ଼ିଲା ମୋ ଉପରକୁ,
ବାଧ୍ୟହେଲି ତାକୁ ତୋଳି ଧରିବାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ ମଧ୍ୟରେ । ସେପରି
ମୋର ସହଧର୍ମିଣୀ ! × × × × କେତେବେଳେ ନିଦ ହୋଇ
ଯାଇଛି ଜାଣେନାହିଁ, ରାତିରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି—ମୋର ବାଭାଘର

ଲିଲି ସାଙ୍ଗରେ ହୋଇଯାଇଛି । 'ସେ ଆମ ଘରକୁ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଛି ଖୁବ୍ ସାଧାସିଧା ବେଶରେ । କିଛି ଜିନିଷପତ୍ର ବେଶି ଦେଇପାରି ନାହାନ୍ତି ତା'ର ବାପା ମା । ସେଥିପାଇଁ ଘରେ ସମସ୍ତେ ଗରଗର ହେଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଖୁସି କହିଲେ ନସରେ । ପୁଣି ମଧୁଶଯ୍ୟା ରାତି । ସେ ମୋ ପାଖରେ । ଦୁହେଁ କେତେ ଖୁସିରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛୁ । ମୁଁ ସ୍ନେହରେ ତା' ମୁହଁରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇଯାଉଛି ଅଗଣିତ ... ... ହଠାତ୍ କିଏ ଗୋଟାଏ ଛୁରୀଟାଏ ଆଣି ତା'ର ପେଟ ଭିତରେ ଭୁସିଦେଲା । ରକ୍ତର ନଦୀ ବହିଗଲା ଚାରିଆଡେ । ଘରଯାକ କୋଳାହଳ । ତା'ର ରକ୍ତାକ୍ତ ଦେହ ମୋ ଉପରେ ଢଳିପଡ଼ିଥାଏ । ତାପରେ ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଚିତ୍କାର କରୁଛି, "ଲିଲି, ଲିଲି, ଲିଲି ।" ସ୍ୱପ୍ନ ମୋର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଦେଖିଲି ମୋ ପାଖରେ ମିନା । ସେ ଏତେବେଳକେ ମୋତେ ପ ଟି ଫିଟାଇ ପଚାରୁଥିଲା, "ଲିଲି କିଏ ସେ ?"

ମୁଁ ତାକୁ ଠେକିଦେଇ ପୁଣି କୋଳ କରିନେଲି । ଯେତେ-ଦୂର ସମ୍ଭବ ସେ ଭୁଲିଗଲା ତା'ର ପ୍ରଶ୍ନ । ପୁଣି କେତେବେଳକେ ନିଦ ଆସିଗଲା ।— ମୁଁ କଟକ ଯାଇଛି ବାହାଘର ପରେ । ଲିଲି ମୋତେ ଡକାଇଛି ତା ଘରକୁ । ମୁଁ ଯାଇଛି । ସେ ମୋତେ କିଛି ନକହି, ତାର ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ଆଖିରେ ମୋତେ ଦେଖି ପକାଉଛି । ମୁଁ ମଧ ତାକୁ କିଛି କହି ପାରୁନାହିଁ, କାନ୍ଦି ପକାଉଛି ନିଜର ଭୁଲ୍ ଯୋଗୁ । × × × × × ଲୁହଗୁଡ଼ାକ ବୋହି ଶୁଖିଯାଇଛି ଆଖି ପତାରେ । ନିଦଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା ସକାଳ ୮ଟାରେ । ମୋ ଘରଟା ଶୂନ୍ୟ । ମୁଁ ଏକାକୀ । ଦର୍ପଣ ପାଖକୁ ଯାଇ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । କି କଦର୍ଯ୍ୟ ରୂପ ମୋର ହୋଇଯାଇଛି । ମୁହଁଟାକୁ ପୋଛି ପକାଇଲି । ... ...

କେତେ ଦିନପରେ ।

ଛୁଟି ସରିବାକୁ ଆଉ ଦୁଇଟା ଦିନ ଅଛି, ଲିଲିଠାରୁ ଚିଠିଟିଏ ପାଇଲି । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗ୍ରେରଙ୍କ ଭିଲା ଥରଟିଏ ଚାହିଁନେଇ ଚିଠିଟି ଖୋଲିଲି ।

ଭାଇନା,

ମୋର ବେଦନା ମିଶା ପ୍ରଣାମଟି ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଶୁଣି ଖୁସି ହେବ ଯେ ମିନି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଭାଉଜ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାକୁ ମୋର ସ୍ନେହର ଚୁମା । ଏଠାରେ ଏକପ୍ରକାର ଭଲରେ ଅଛି । କେବେ ମିନିକୁ କଟକ ଆଣିଲେ ଟିକିଏ ଦେଖନ୍ତି । ତୁମେ କେବେ କଟକ ଆସୁଛ ?— ଚିଠି ଖଣ୍ଡିଏ ଦେବ ।

ଭଗବାନ ଯାହାକୁ ଯାହାପାଇଁ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି—ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅନ୍ୟଥା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଇତି ।

ତୁମର ଲିଲି

ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ସାରି ଭାବିଗଲି, ତାହେଲେ ସେ କଅଣ ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ପାଉଥିଲା ? ହଁ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ପାଏ, ଭଲ ନପାଉଥିଲେ ଏପରି ଚିଠି କାହିଁକି ଦିଅନ୍ତା ? କିନ୍ତୁ ହରିଶ୍ଭାଇ ସମ୍ବୋଧନଟା ? ସେ କଅଣ ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ତାର ଭାଇନା ହୋଇ ନପାରେ ? ମୁଁ ପର ତାର— । ସେ ଜାଣିଛି ନିଶ୍ଚୟ, କିନ୍ତୁ ଜାଣି ଉପାୟ ? ସେ ଯେ ପର ସ୍ତ୍ରୀ, ସହ—ଧର୍ମିଣୀ, ପରର ଅଧୀନା । କେତେ କଅଣ ଭାବିଗଲି । ମୋତେ ଲାଗିଲା ମୋର ଯେପରି ସବୁଥିରେ ଭୁଲ୍ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ଜାଣିପାରୁ ନଥାଏ । —ପଛଆଡ଼୍ ସାନଭାଇର ଡ଼ାକରେ

ଭାବନା-ରାଜ୍ୟର କୋଠାଏଁ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଭାଉଜ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଭାଉଜ ? ପୁଣି ଡାକୁଛନ୍ତି ? ଶୋଇଲା ଘରକୁ ଗଲି । ସେ ସେଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । —କାହିଁକି ଡକାଇଲ ?

—କେତେଟା କଥା ଥିଲା ।

—କେତେଗୁଡ଼ାଏ କଥା ? ଆଚ୍ଛା, ଗୋଟି ଗୋଟି କରି କହ ।

—ମୋତେ ଏଠାରେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

—ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ? କେଉଁ କାରଣରୁ ? ମୁଁ ଜାଣେ ତମକୁ ଆମ ଘର ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

—ନାହିଁ, ମୋତେ କଅଣ ଭଲ ଲାଗୁନି ବୋଲି କହୁଛି ? ଅସୁବିଧା ହେଉଛି । ମୁଁ ତ ରୋଷେଇ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେନାହିଁ । ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ସିନା ସୁବିଧା ଅସୁବିଧାରେ ଚଳାଇ ଦେବା କଥା । ସବୁଦିନେ କିଏ ପାରିବ ? ପୁଣି ନିଜେ ପାଣି ଆଣିବା, ବାସନ ମାଜିବା । ଗୋଟାଏ ଚାକରାଣୀ ରଖିଲେ କଅଣ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? ମୁଁ ବୋଉଙ୍କୁ ସବୁ ବିଷୟରେ କହିଛି । ସେ କଟକ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ କହିଛନ୍ତି । ତମର ଇଚ୍ଛା କଅଣ ?

—କଟକ ? —ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ତମେ ଯିବ ? ସେଠାରେ ବା କିପରି ଭଲ ଲାଗିବ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛ ? ସେଠିଇ ପୁଣି ହାତରେ ରୋଷେଇ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?

—ମୁଁ କଅଣ ସେଠାରେ ଜଣେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଚଳାଇ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ? ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବ । ତମେ

ମୋତେ କଟକ ନେଇଯା । ନୋହିଲେ ମୁଁ ଆମ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବି ପଛକେ ଏଠାରେ ଚଳି ପାରିବି ନାହିଁ । ଦେଖୁନା କପର ଏହି କେତେଟା ଦିନରେ କେତେ ଝଡ଼ି ଗଲିଣି ? ମୋ ଦେହ ଏଠାରେ ମୋଟେ ଭଲ ରହୁନାହିଁ ।"

—ଭଲ ପ୍ରସ୍ତାବଟିଏ ତମେ ମୋ ଆଗରେ ବାଢ଼ିଲ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଏକାବେଳକେ ଗୋଳମାଳ ହୋଇଗଲା ।

—ତମେ କଅଣ ତାହେଲେ କଟକ ଯିବା ସପକ୍ଷରେ ନାହିଁ ? ମୁଁ ଆଗରୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ ଭାବୁଥିଲି ।—

ଆଖି ତା'ର ଲୁହରେ ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ମନକୁ ନାହିଁ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଘରେ ମଧ୍ୟ ତା'ର କଟକ ଯିବା ବିପକ୍ଷରେ କେହି ଅଭିଯୋଗ କଲେ ନାହିଁ ।

× × × × ×

ଝୁଲଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । କଟକର ଗଳିକନ୍ଦି ଚାରିଆଡ଼େ ଲୋକାରଣ୍ୟ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମୀର ଚାନ୍ଦ ହସି ହସି ଆକାଶରେ ଦଉଡ଼ୁଛି । ଖଣ୍ଡେ ବାଦଲଟା ଅଜା ଚାନ୍ଦର ଡରରେ ଦୂରେଇ ଦୂରେଇ ଯାଉ ଯାଉ ପର୍ବତରେ ଧକ୍କା ଖାଇଗଲା । ପାହାଡ଼ ରାଗିଗଲା ବାଦଲ ଉପରେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗିଳିନେଲା ବାଦଲକୁ । ଆକାଶ ପରିଷ୍କାର । ତାରା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଜା ଚନ୍ଦ୍ରର ଡରରେ ଘର ଭିତରେ ଲୁଚିଯାଇଛନ୍ତି । ଧୀର ପବନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମୀର ଚାନ୍ଦକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛି । ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଅଶେଷ ଭିଡ଼ । ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଭଗବାନଙ୍କ ଝୁଲଣ ଦେଖିବାକୁ ଛୁଟି ଚାଲିଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଭାଗା

ପରିବା ବ୍ୟାଗ୍‌ଟିଏ ଧରି ସାଇକେଲରେ ଚାଲିଛି । ଘରଣୀଙ୍କ ଆଦେଶ, ବଜାର ସଉଦା ଶୀଘ୍ର ସରିଲେ ସେ ଝୁଲଣ ଦେଖିବାକୁ ଯିବେ । ରିକ୍ସା ପାଇଁ ପଇସା ନଥିବାରୁ ଦୁଇଟା ଟଙ୍କା ଧାର ଆଣିଥାଏ । ଖୁଚୁରା ପଇସା; ସେଥିପାଇଁ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପକେଟଟା ଓଜନିଆ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ମୋର ସେତେବେଳର ରୂପ ବା କଅଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବି ? —ମୁଣ୍ଡବାଳ ଫୁରୁ ଫୁରୁ ଉଡ଼ୁଥାଏ । ଗାଲ ପଶିଯାଇଥାଏ ଦୁଇଟା ଗୁମ୍ଫାପରି । ଛିଣ୍ଡା ମଇଳା ହାଓ୍ୱାଇ ଶାର୍ଟ୍‌ର ଝରକା ଭିତରେ ଦେଇ ଥଣ୍ଡା ପବନ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଝାଳିଆ ଦେହକୁ ଶୀତଳ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଗେଞ୍ଜି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଫୁଲ ପ୍ୟାଣ୍ଟର ଯେଉଁ ପକେଟ୍‌ଟା କଣା, ସେଇ ପକେଟ୍‌ଟାରେ ତିନି ଅଣିକିଆ ରୁମାଲଟା ପୂରାଇ ଦେଇଥାଏ । ଫୁଲପ୍ୟାଣ୍ଟଟା ମଧ୍ୟ ଚିରା, ପୁଣି ଦୁଇଟା ଜାଗାରେ ତାଳି ପଡ଼ିଥାଏ । ସହଜେ ତ ଧୋବାଘରେ ଅନେକ ଦିନୁ ଦିଆ ହୋଇନଥାଏ, ଧୋବାର ଅନେକ ପଇସା ବାକି ଯୋଗୁଁ । ଦେହରୁ ଗନ୍ଧ ବାହାରୁ ଥାଏ ଓ ପିଠି ପାଖ ଓଦା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସତେ ଯେପରି କୁଲି କାମ୍ପା ମଟର-କ୍ଲିନର କାରଖାନାରୁ ଖଟି ଖଟି ଫେରିଛି ! କଅଣ କରିବି; ସବୁବେଳେ ତ ନିଅଣ୍ଟ । ତରବରରେ ସାଇକେଲଟା ଛୁଟାଇ ଦେଉ ଦେଉ ଛିଣ୍ଡିଆ ଚପଲରୁ ଗଣ୍ଡେ ଖସିଗଲା । ଚପଲ ପଠକର ଗୋଇଠି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଇ ଆଣିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି । ପଇସା ବା କାହିଁ ଆସିବ ନୂଆ କିଣିବାକୁ ? —ହଠାତ୍ ପଛରୁ କିଏ ସାଇକେଲଟାକୁ ଟାଣି ଓହ୍ଲାଇ ଦେଲା । ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଟ୍ରାଫିକ୍ ପୋଲିସ୍ ।

—ସାଇକେଲରେ ଲାଇଟ୍ କାହିଁ ?

—ମନେ ନାହିଁ, ଘରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି ।

—ହଁଉ, ଟିକିଏ ଥାନାକୁ ଚାଲ ।

—କଅଣ ନଗଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ?

—ତମ ନାଁ କଅଣ ?

—ହାଇଡ୍ରୋଜେନ ଗ୍ୟାସ୍ ।

—ବାପାଙ୍କ ନାମ ?

—ନାଇଟ୍ରୋଜେନ ଗ୍ୟାସ୍ ।

—ଘର ?

—ଅକ୍ସିଜେନ ପୁର ।

—ଆଉ ଦିନେ ଏପରି ବିନା ଲାଇଟ୍‌ରେ ଯିବ ନାହିଁ ।

—କଣ ତା'ହେଲେ କେସ୍‌ଟା ଦେବ ନାହିଁ ?

—ଦେବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? —ଦେବି, କିନ୍ତୁ —?

—କିନ୍ତୁ ?

—ମାନେ, କିଛି ଯାତ୍ରା ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଲେ ଛାଡ଼ିଦେବି ।

—ଯାତ୍ରା ଖର୍ଚ୍ଚ ? ମୋ ପାଖରେ ତ ପଇସା ନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ସାହେବ ସେବାଟେ ଆସିଲେ । କନଷ୍ଟେବଲଟି ସାଲ୍ୟୁଟଟିଏ ଠୁକି ଦେଲା । ସେ କଅଣ ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ, ଟ୍ରାଫିକ୍ ପୋଲିସ ଲାଇଟ୍ ନଥିବା କଥା ଦର୍ଶାଇଲା । ସେ ନାଁ ଟିପି ରଖିବାକୁ କହି ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ଚାଲି ଆସିଲି ଘରକୁ । ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ଯାଏଁ ଭିତରୁ ମିନାଙ୍କର ଧମକ ଶୁଣାଗଲା, "ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଯିବେ, ରାତି ବାରଟା ନ ବାଜିଲେ ସେ କଅଣ ଫେରିବେ ?" ମୁଁ ଭିତରକୁ ଯିବାରୁ ସେ ତୁନି ହୋଇଗଲା । ଦେଖିଲି ସେ ଆଗରୁ ଗୋଟାଏ କଡ଼ା ଡ୍ରେସିଂ ହୋଇସାରିଛି । ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବା ଯାଏଁ ଆଦେଶ ହେଲା ବାହାରି

ପଢ଼ିବାକୁ । ରିକ୍ସାଟାଏ ଡାକିଦେଲି । ମୁଁ ଦଶଟାବେଳେ ଯାହା ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଥିଲି ସେତିକି । ଖାଇବା ବିଷୟ ବୁଝୁଛନ୍ତି ବା କିଏ ?— ବୁଢ଼ିଆ ମୁହଁଟାକୁ ଅଉଁସି ଅଉଁସି ସାହେବାଣୀଙ୍କ ଅର୍ଡର୍ କଲି ପରି ରିକ୍ସାରେ ଉଠିଲି । ସାହେବାଣୀଙ୍କ ସେଣ୍ଟ ପାଉଡ଼ରର ବାସ୍ନାରେ ରିକ୍ସା ଭିତର ଓ ମୋ ଦେହ ମହକି ଉଠୁଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଯିଏ ଦେଖିବ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ସେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅନେକ ବୁଲାବୁଲି, କରି ରାତି ଦଶଟା ବେଳକୁ ବୁଲି ବୁଲି ଫେରୁଥାଉ, ତାଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହରୁ । ମୋତେ ଜଣା ଯାଉଥାଏ ଯେପରି ମୁଁ ଖସି ପଡ଼ି ମରିଯିବି । ପେଟ ଭିତର ଜଳି ଯାଉଥାଏ । ଦେହରେ ଜୋର ଟିକିଏ ନଥାଏ । ତଥାପି କୃତ୍ରିମ ହସ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଦେଖାଇ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଲୁଥାଏ ।

ହରମୋହନର ଦେଖାହେଲା ବାଟରେ । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମକୁ ଦେଖି ପାଖେଇ ଆସିଲା ଓ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ମିନାକୁ ଦେଖି । "ଆରେ ମିନା ତମେ ?" ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ସାଥି ହରମୋହନ ମିନାକୁ କିପରି ଚିହ୍ନିଲା ? ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲାପରେ ସେ ଦୂରେଇ ଗଲା ।

ତା'ପରେ ରିକ୍ସାଟାଏ ଡାକିଲି ବଜାରୀଙ୍କ ହାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ । କାରଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଭିତରେ ଦୁଇ ତିନିଟା ବଜାରୀ ଆମ ପିଚ୍ଛା ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି । ଆମେ ଠିକ୍ ରିକ୍ସାରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛୁ, ସେକଡ଼ୁ ଲିଲି ଓ ସୁକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ରିକ୍ସାଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ଲିଲି ମିନାକୁ ଦେଖି

ନମସ୍କାରଟାଏ ହେଲା ଓ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବ ବୋଲି କହିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଆମ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କଲି । ସେ ଦୁଇଜଣ କି ସାଧାସିଧା ! କିନ୍ତୁ ଆମ ଭିତରୁ ଜଣେ କାଙ୍ଗାଳତ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ରାଜରାଣୀ । ଲିଲି, ମୋର ଚେହେରା ଏମିତି କାହିଁକି ହୋଇଛି ବୋଲି ପଚାରିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଦେହ ଖରାପ ଥିବା ବିଷୟ ମିଛରେ କହିଲି । କିନ୍ତୁ ଆମର ଠାକୁରାଣୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ପଦାରେ ପକାଇଦେଇ ଗୌରବ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, "ମୁଁ ଯେତେ କହିଲି କଅଣ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ? ଟିକିଏ ଭଲ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧାପିନ୍ଧି କରିବାକୁ, ସେ କଅଣ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ? କହୁଛନ୍ତି— ପୋଷାକରୁ ମିଳିବ କଅଣ ? କଅଣଟେ ଅଭାବ ଥାଅନ୍ତା କି ! ହଁ ପଇସା ନାହିଁ ଆଉ କଅଣ କରିବା ?"

ଲିଲି କିନ୍ତୁ ସବୁ ଜାଣି ପାରିଲା ବୋଧହୁଏ । କହିଲା, "ଭାଉନା ତ ପିଲାଦିନୁ ସେମିତି ।" —ଟିକିଏ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ହସିଦେଲା । ମୁଁ ସୁକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାରଟାଏ କରି ଘର ଆଡ଼େ ଫେରିଲି । ମୋର ମିନା ଉପରେ ରାଗ ଚଢ଼ିଯାଇଥାଏ ଦୁଇଗୁଣ । ଏହାରି ଯୋଗୁ ମୋର ଏ ଦଶା, ପୁଣି ଏପରି କହୁଛି । ଯେତେ ଯାହା ଭାବିଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ କିଛି ସାହାସ କରି କହିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଘରେ ରାଗକୁ ପେଟଭିତରେ ଚାପିଧରି ମିନାକୁ ଖାଇବାକୁ ଗଣ୍ଡାଏ ମାଗିଲି । ସେ କହିଲା, "ବୋପେଇ ଆଉ ହେଲା କେତେବେଳେ ?" ବଜାରକୁ ଯାଇ ଦୁଇଟା ମିଲ କିଣିଆଣ ।

ଏକଥା ଶୁଣି ମୋ ଆଖିବାଟେ ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକ ବାହାରି-ପଡ଼ିଲା । କାନମୁଣ୍ଡ ଝାଁ ଝାଁ ହେଲା । ପେଟ ଗର୍ଜୁଥାଏ ସମୁଦ୍ର

ଗର୍ଜ୍ଜନ ପରି । ତାକୁ କିଛି ନକହି ମିଠା ପାଖକୁ ଯାଇ ବିଛଣା ପାରିଦେଇ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲି । ମୁଁ ବିଛଣା ପାଖକୁ ଯିବାରୁ ସେ ପୁଣି କହିଲା, "କି ଶୋଇଲ କଅଣ ମ ? ରାତି ପରି ଆସି ଏଗାରଟା ବାଜିଲାଣି ? ହେ ହୋଟେଲ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଶୀଘ୍ର ଯାଅ ।"—ତା'ର କଥା ଶୁଣି ଆଉ ଚୁପ୍ ରହି ପାରିଲି ନାହିଁ, କହିଦେଲି—ସେମିତି ଶୋଇ ପଡ଼ିବା—ପଇସା ନାହିଁ ।

'ପଇସା ନାହିଁ ? ଆଗରୁ କହିଲ ନାହିଁ, ମୋ ପାଖରେ ତ ଯାହା ଥିଲା ହରମୋହନବାବୁଙ୍କୁ—" ଏତିକି କହି ଅଧାକଥା ପେଟରେ ରଖିଦେଇ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲା ।

ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ହରମୋହନ ବାବୁଙ୍କୁ ?

—ନାଇଁମ, ସେ ଆଜି ଆସିଥିଲେ ଯେ ତମେ ଅଫିସ୍‌କୁ ଯାଇଥିଲ; ତାଙ୍କର କଅଣ ପରୀକ୍ଷା ଫିସ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦରକାର ଥିଲା । ମୁଁ ଭାବିଲି ଆଜି ପଚିଶି ତାରିଖ, ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ଦିନ ପରେ ଦରମା ମିଳିବ । ତେଣୁ କୋଡ଼ିଏଟା ଟଙ୍କା ଥିଲା ତାଙ୍କୁ ଧାର ଦେଇ ଦେଲି । ମନେ ନାହିଁ ଏତେବେଳଯାଏଁ କହିବାକୁ । ହଉ ଯାହି ତ ହେବାର ହେଲାଣି, ଟଙ୍କା ଯଦି ନାହିଁ ମୋ ପାଖରେ ପାଞ୍ଚଟା ଟଙ୍କା ଅଛି ନିଅ ।

—ଟଙ୍କା ତମେ ମତେ ଦେଖାଉଛ ? ପ୍ରଥମେ ଆଗ କୁହ ହରମୋହନ ପରି ଗୋଟାଏ ବଜାରୀ ଏ ଘରକୁ କାହିଁକି ଆସିଥିଲା ଓ ପୁଣି ତା'ପରି ଛତରୀକୁ ତମେ କିପରି ଧାର ଦେଲ ?

ସେ ମୋ କଥା ଶୁଣି ଚୁପ ରହିଲା । ମୋର କ୍ରୋଧ ଓ ରାଗ ଦୁହେଁ ମିଶି ଏକ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଗରମ କରିଦେଲେ । ପାଖ

ମୁଣ୍ଡକୁ ଚଢ଼ିଗଲା । ଆଖି ଆପେ ଆପେ ତରଟି ହୋଇଗଲା । ଦେହର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଖଟାଇ ଗୋଟାଏ ଚଟକଣି ତା ଗାଲରେ ବସାଇ ଦେଲି । ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ମୋର ରାଗ ଆଖିରେ ଲୁହ ପୂରାଇ-ଦେଲା । ଢ଼ଳିପଡ଼ିଲି ଭୂଇଁ ଉପରେ । ତାପରେ କଅଣ ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ ।

ତା ପରଦିନ । ଦିନ କେତେଟା ହେବ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଘରଯାକ ପରିଷ୍କାର ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ଆଲୋକିତ । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆଖି ଫିଟାଇଲି । ମୁଁ ଖଟରେ ଶୋଇରହିଛି । ଲିଲି, ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ଓ ମିନି ମୋ ଖଟ ଚାରିକଡେ ଘେରି ବସିଥିବାର ଦେଖିଲି । ଟେବୁଲ ଉପରେ କେତେ ଔଷଧ ପଥ୍ୟ ଓ ଫଳମୂଳ । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ କିଛି ଭାବି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତାପରେ ସମସ୍ତ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କି ଅନ୍ୟାୟ ନ କରିଛି ! ମିନିକୁ ମାରିଛି । ତା ଆଡକୁ ଚାହିଁଲି । ତାର ଆଖି ଲୁହରେ ଭରି ରହିଥାଏ । ମୁହଁ ଖାଲି ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼େ ଥରଟିଏ ଆଖି ବୁଲାଇନେଲି । ଲିଲି ଆଖିରେ ଆଖି ମିଶାଇ ଦେଲି; ତା ଆଖିରେ ବି ଲୁହ । କାହିଁକି ? ମୋର ନିଜର ଭୁଲ ଯୋଗୁ ଆଖି ଲୁହ ଢଳ ଢ଼ଳ ହୋଇଗଲା । ଲିଲି ପୋଛି ଦେଇ କହିଲା, "ଭାଇନା କାନ୍ଦୁଛ !—ଛି ।"—ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ଅଫିସ୍‌କୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ ଓ ମୋଠାରୁ ଦସ୍ତଖତଟାଏ କରାଇ ନେଲେ ଅଫିସରେ ଛୁଟି ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାକୁ ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯା ଭିତରେ ଦୁଇଟି ମାସ ବିତିଗଲାଣି । ମିନି ମୋ ସହିତ ସେହି ଦିନଠାରୁ ଆଉ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ମଧ୍ୟ

ସେ କିଛି କହୁନାହିଁ । × × × ସେଦିନ ରବିବାର ଥାଏ । ଦୁଇ ତାରିଖ ହୋଇଥିବାରୁ ପାଖରେ କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା ଥାଏ । ମିନାକୁ ଶାନ୍ତିରେ ରଖିବା ପାଇଁ ତା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶାଢ଼ୀ ଓ କେତେ ସଉକିନ ଜିନିଷ କିଣିଆଣି ଦେଲି, ବୁଝାଇଲି ମଧ୍ୟ ଅନେକ । ସେ ମୋଟେ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ମୋର ଭୁଲ ପାଇଁ ତାକୁ କ୍ଷମା ମାଗିଲି । ସିନେମା ଦେଖିଯିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ କେତେ କଷ୍ଟରେ କଥା କହିଲା କିନ୍ତୁ ସିନେମା ଯିବାକୁ ମନା କଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଜୋରରେ ଟିକିଏ ଚୁପିଧରିଲି । ସେ ଟିକିଏ ହସିଦେଇ ମୋତେ ଧକ୍କାରେ ପେଲିଦେଲା । ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ସବୁ କିଛି ଭୁଲିଗଲି । ଅତୀତର କଥା ସବୁ ମନରୁ ଦୂରେଇଗଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଖଟ ଉପରକୁ ଭିଡ଼ିନେଲି, ସେ ବାରଣ କଲା ନାହିଁ । କେତେବେଳକେ ସେ ଟିକିଏ କୃତ୍ରିମ ଛଳ ଦେଖାଇ ପଚାରିଲା, "ତମେ ଖାଲି ମାରିବ, କିଏ ସହିବ କହିଲ ?" ମୁଁ ତାକୁ ହଜାଇ ଦେଲି ମୋର ଛାତି ଭିତରେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ଭୁଲିଗଲା ଅତୀତର ରାଗ ।

ସିନେମାରୁ ଫେରିଲୁ ରାତି ଦଶଟାରେ । ବସାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ ତ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଶେଷରେ ବୁଝିଲି ସେ ମିନାକୁ ନେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ନାହିଁ କଲି ନାହିଁ । ତା' ପରଦିନ ସକାଳୁ ବାପ ଝିଅ ଗଣ୍ଠିଲି ବାନ୍ଧି ଗାଁକୁ ଚାଲିଲେ ।

ଦିନକର ଦ୍ୱିପ୍ରହର । କୌଣସି କାରଣରୁ ଅଫିସକୁ ଯାଇ ନଥାଏ । ଝରକାଟା ଫିଟାଇ ରାସ୍ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ରାସ୍ତାରେ

କେତେ ଲୋକ ବୁଲିଥାନ୍ତି ଯେ ଯାହା ବାଟରେ । ରିକ୍ସା ମଟର ପଛକୁ ପଛକୁ ଠେଲା ପେଲା ହେଉଥାନ୍ତି । ଟିଂ ଟାଣ—ପେଁ ପାଁ ଶବ୍ଦରେ କାନରେ ବୀଣା ବାଜୁଥାଏ । ଟୋକିଏ ରିକ୍ସା ମୋ ବସା ଆଗରେ ରହିବାର ଦେଖି ପାରିଲି କବାଟଟା ଫିଟାଇଦେଲି । ଲିଲି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା—ଭାଉଜ ନାହାନ୍ତି କି ?

"ସେ ତାଙ୍କ ବାପଘରକୁ ଆଜକୁ ଦୁଇଦିନ ହେବ ଗଲେଣି ।" ତାପରେ ତାକୁ ଚଉକୀରେ ବସିବାକୁ କହିଲି । କାହିଁକି କେଜାଣି ତାକୁ ଏକାକୀ ପୁଣି ମୋର ନିର୍ଜନ ଘରେ ପାଇ ପୂର୍ବ ଦିନର ସ୍ମୃତି ମନରେ ଗୁମରି ଉଠିଲା । ତାଙ୍କୁ ନିରୋଳାରେ ପାଇ ପ୍ରଶ୍ନ ପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲି । ସେ ସାମାନ୍ୟ ଇତସ୍ତତଃ ହେଲାପରି ଜଣାଗଲା । ଧୀରେ ଉଠି ଝରକାଟି ଦେଇଦେଲି । —ଆଚ୍ଛା, ଲିଲି ତମ ପାଖକୁ ଏତେ ଗୁଡାଏ ଚିଠି ଦେଇଥିଲି ତଥାପି କାହିଁକି ଗୋଟିଏର ସୁଦ୍ଧା ଉତ୍ତର ଦେଲ ନାହିଁ ? ତମକୁ ଦେଖି ମୋ ମନରେ କାହିଁକି କି ଭାବ ଆସେ ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ତମେ ଭାବୁଛ ମୁଁ ମିନାକୁ ବିବାହ କରି ତମକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମଲେ ମଧ୍ୟ ତମକୁ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଭାବିଥିଲି ତମକୁ ପାଇ ମୁଁ ମୋର ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ କରିବି ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ତମେ ମୋର ହୃଦୟକୁ ଜାଳି ପୋଡ଼ି ଛାରଖାର କରିଦେଲ । କଅଣ ବା ପାଇଲ ସେଥିରୁ ? ତମେ ଜାଣ ମୋର ଆଖିରେ ସବୁବେଳେ ଲୁହ ମିଶି ରହିଛି । ମୁଁ ଦିନକୁ ଦିନ ତମ କଥା ଭାବି ଭାବି କ୍ଷୀଣରୁ କ୍ଷୀଣତର ହୋଇ ଯାଉଛି । ମୁଣ୍ଡ ମୋର ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଛି । ମିନା ମୋର ଧର୍ମପତ୍ନୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ମୁଁ ଶାନ୍ତିରେ ରଖିପାରୁନାହିଁ ତମରି ଯୋଗୁଁ । ଯେତେ-ବେଳେ ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ପାଇଁ,

ସେତେବେଳେ ତମର ମୁହଁ ଦିଶିଯାଏ—ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼େ । ତମେ ଜାଣ ଜୀବନରେ ଯିଏ ପ୍ରଥମେ ଯାହାକୁ ଭଲ ପାଇଥାଏ, ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାକୁ ଭୁଲି ପାରେ ନାହିଁ ।— ଆଉ କଣ କହିବାକୁ ଓଠ ମୋର ଥରି ଉଠିଲା, କଣ୍ଠ ମଧ୍ୟ ଥରିଗଲା, ଆଖି ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ହୋଇଗଲା । କହିପାରିଲି ନାହିଁ । ତା ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲି । ତା ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ଅଜିଏ ଲୁହ । ତାପରେ ପୁଣି ଥରିଲା କଣ୍ଠରେ ତାକୁ ପଚାରିଲି, ଲିଲି ତମେ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଅ । ନୋହିଲେ ମୁଁ ମୋର ଜୀବନକୁ ଛାର ଖାର କରିଦେଇ ମାଟିରେ ମିଶାଇ ଦେବି ।

ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଥରି ଥରି କହିଲା, "ତମେ କଅଣ ଭାବଛ, ମୁଁ ତମକୁ ଭୁଲି — — ?" ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ । ତା ମୁହଁକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଟେକିକି ଧରି ତାକୁ ଚୁପି ଧରିଲି । ମୋର ଲୁହ ତାର ମଥାରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଉଥାଏ । ସେ ମୋର ଛାତିଟିକୁ ଭିଜାଇ ଦେଇ ଥାଏ ତାର ତତଲା ଲୁହରେ । ମୁଁ ଭୁଲିଗଲି ମିନି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି । ଲିଲିକୁ ଚୁପିଧରି ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲି । ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ଖୁବ୍ ଦୂରରେ ରହିଗଲେ ।

ଦିନପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ମିନାକୁ ପାଶୋରି ଦେଲି ଚିରଦିନ ପାଇଁ । ସବୁଦିନେ ଲିଲିର ମୋର ଦେଖାହୁଏ । ଅନେକ ହୃଦୟ—ଖୋଲା କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ । ସୁକାନ୍ତବାବୁ ଅଫିସ୍‌କୁ ଗଲାପରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଦିନ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଏ ଲିଲି ସହିତ ଅଭିସାର ରଚିବା ପାଇଁ । ଅଫିସ୍‌କାମ ଭୁଲିଯାଏ ମୁଁ କେତେକ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ । ଆମେ ଦୁହେଁ

ଶୁବ୍ ମନଖୋଲି ଖୋଲ୍ ହୋଇ ଯାଇଥାଉ ସ୍ତ୍ରୀ ଭିତରେ । ମୁଁ ଯେବେ ନଗଲେ ସେ ମନଦୁଃଖ କରେ । × × ×

ସେଦିନ ମୁଁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଲିଲିକୁ ନେଇ ସିନେମା ଯିବା କଥା ଭାବିଲି । ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁମତି ପାଇଲି । ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ କହିଲେ, "ଭାଇ ଭଉଣୀ ତ ସିନେମା ଯିବ, ଏଥିରେ ପଚାରିବାର ଅଛି କଅଣ ?"—କିନ୍ତୁ ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ଜାଣିନଥିଲେ ଭାଇ ଭଉଣୀ ସମ୍ବୋଧନ ଭିତରେ ଅଛି ତାଙ୍କର ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ସମାଧି ଦେବାର କାମନା । ଦୁହେଁ ସଜବାଜ ହୋଇ ଯେଉଁଠା ଘରୁ ବାହାରୁ ବାହାରୁ ଅନେକ ବେଳ ହୋଇଗଲା । ରିକ୍ସାଟାଏ ଡାକି ବାହାରି ପଡ଼ିଲୁ । ବାଟରେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଟିକିଏ ଡେରି ହୋଇଗଲା । ସିନେମା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସାତଟା ବାଜିଲାଣି—ଆଉ ବା କଅଣ ଯିବୁ ? ରିକ୍ସାକୁ କାଠଯୋଡ଼ୀ କୂଳ ଆଡ଼େ ଚଲାଇବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି ।

ବାଲିକାଗଣିରେ ଅନେକ ବାଟ ଅଗ୍ରସର ହେଲୁ, ସତେ ବା ଲେଲି ମଜନୁ ଚାଲିଛନ୍ତି ସାହାରା ମରୁଭୂମିରେ । ଅନେକ ବାଟ ଯିବା ପରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତୂପ ପାଖରେ ବସିଲୁ । ଅନେକ ଆଡ଼ୁ ଅନେକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲୁ । ନଦୀର ଦୃଶ୍ୟ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଭାବ ବିହ୍ୱଳ କରାଇଦେଲା । କେହି କୁଆଡେ ନାହିଁ । ନିର୍ଜନତା ଚାରିଆଡ଼େ ଗ୍ରାସ କରିଯାଇଥାଏ ।

କେତେବେଳକେ ସେ କହିଲା, "ଭାଇନା ଚାଲ ଯିବା, ସିଏ ସିଆଡେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବେ । ଅନେକ ବେଳ ହେଲାଣି ।" ଘଣ୍ଟାକୁ ଚାହିଁଲି । ରାତି ନଅଟା ବାଜି ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ହେଲାଣି । ଉଠିଲି "ତାକୁ କହିଲି; ଧନ୍ୟ ତମର ସିଏ, ତାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ

ଅଶିଷ ଟିକିଏ କେଉଁଠି ବସି ଉଠି ବି ପାରିବ ନାହିଁ ।— ସେ ଟିକିଏ ହସିଦେଲା ।

× × × ×

ଦଶଟା ସମୟ । ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଦେଇ ଅଫିସ୍‌କୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ଟେବୁଲ୍‌ଟା ଉପରେ ଶତାଧିକ ଫାଇଲ୍ । ପ୍ରଥମେ ମୋର ଚିଠିପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିଗଲି । ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡିକ ଘରୁ ନନା ଦେଇଥିଲେ—

ମିନୁ ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ହେଲା ଆମ ଘରକୁ ଆସିଛି । ତାର ଦେହଟା ଭଲ ନାହିଁ । ଘରେ ପଇସାପତ୍ରର ଅଭାବ । ଧାନ ସରିଯାଇଛି, ଗୁଡ଼ିଏ ଋଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଉମାକୁ କଲେଜ୍‌ରେ ପଢ଼ାଇବା ନିହାତି ଦରକାର । ଉମାର ଭାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋ ଉପରେ । ମୁଁ ଯଦି ସାନ ଭାଇର ପଢ଼ାପଢ଼ି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନଦିଏ ସେ ପଢ଼ି-ପାରିବ ନାହିଁ—ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ।—ଖାଲି ଟଙ୍କା ଟଙ୍କା । ସତେ ଯେପରି ହରିଶ ହଜାର ବାରଶହ ସାଇତି ରଖିଛି ! ନିଜକୁ ତ କିଛି ଅଣ୍ଟେ ନାହିଁ ଯେ ଘରର ତାର ଧାର ଗୁଡ଼ାକ ସୁଝି ହେଉ-ନାହିଁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।—ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଖୋଲିଲି । ମିନୁଠାରୁ ଆସିଛି ।

ଏତେ ଦିନ ହେଲା ଚିଠି ଖଣ୍ଡିଏ ଦେଲ ନାହିଁ । ମୋ ଦେହ ଭାରି ଖରାପ । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ମୋର କଅଣ ହେବ । ତମେ ଟିକିଏ ଶୀଘ୍ର ଆସିବ, ମୋତେ କିଛି ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । × × × × ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଦୁଇ ତିନି ଥର ପଢ଼ିଗଲି— ମିନୁର କଅଣ ପିଲା ହେବ ?

ତୃତୀୟ ଚିଠିଟି ଖୋଲିଲି ।—ହରିଶ୍ ଭାଇନା, ତମେ ଭାଇନା ନାଁରେ ଏପରି ଖରାପ କାମ କାହିଁକି କରୁଛ ? ଜାଣିଛ ? ୟାର ପରିଣତି ବଡ଼ ବିଷମୟ ହେବ । ଦୁନିଆରେ କୌଣସି ପାପ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୁଚି ରହି ନାହିଁ । ମୁଁ କେତେଦିନ ହେଲା ୟାଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି, ସେ କିପରି ମୋ ଉପରେ ଚିଡ଼ି ଚିଡ଼ି ହେଉଛନ୍ତି । ତମେ ଆଉ ବେଶି ଆମ ଘରକୁ ଯିବା ଆସିବା କର ନାହିଁ ।— କେତେବେଳେ କେଉଁ କଥା । ମୁଁ କାଲି ଦିପହର ବେଳେ ତମ ଘରକୁ ଯିବି । ତମେ ଆସିଥିବ—କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା । ତମେ ଦେଇଥିବା ସୁନାହାରଟା ମୁଁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ମୋତେ ଲାଜ ଲାଗୁଛି । କାରଣ ସେଥିରେ ତମ ନାଁ ଓ ମୋ ନାଁ ଲେଖା ହୋଇଛି । ସେ ଯଦି ଦେଖିବେ କଣ ଭାବିବେ ? ଲୁଚାଇ ରଖିଛି । × × × ଚିଠିଟି ପଢିସାରି ବସିଗଲି । ଅଫିସ୍‌କାମ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲାନାହିଁ । ମୁଁ ସେହିପରି ବସିଥାଏ । ହେଡ଼୍ କିରାଣି ବାବୁ ଆସି ପଚାରିଲେ, କଅଣ ଦାସବାବୁ, ଆଜି କାମ ହେବ ନାହିଁକି ? ତମ ଉପରେ ସାହେବ ଭାରି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ପ୍ରାୟ ନୋ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ସାହେବ ଡାକିବେ, ସେତେବେଳେ ଅନୁପସ୍ଥିତ । ପୁଣି ସବୁ ଫାଇଲ୍ - ପେଣ୍ଡିଙ୍ଗ । ସାହେବ କାଲି କହୁଥିଲେ ତମକୁ ସସ୍‌ପେଣ୍ଡ୍ କରି ନୂଆ ଲୋକ ରଖିବେ । ନୋହିଲେ କାମ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଫାଇଲ୍‌ରେ ମନ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲି । ଦୁଇ ଚାରିଟା ଫାଇଲ୍ ଗୋଟିଏ ହୋସ୍‌ରେ ଲେଖିଦେଲି । ତାପରେ ଗୋଟାଏ ଫାଇଲ୍ ଉପରେ ନଜର ପଡ଼ିଲା । "ଲେଡ଼ି ଟାଇପିଷ୍ଟ କଲ୍ୟାଣୀ ରାୟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ।" ଫାଇଲ୍‌ଟା

ଖୋଲିଲି ସେଥିରେ ଅନେକ ଖରାପ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ମୋର ଚିନ୍ତା ଚାଲିଗଲା ଲିଲିଆଡ଼େ । ଦିନ ଆସିବ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଆଗକୁ ଠିକ୍ ଏହି ପ୍ରକାର ବୀଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟ ଆସିବ । ସେତେବେଳେ କଅଣ ହେବ ? ଯଦି ସେ ପୋଲିସ୍ କେସ୍ କରନ୍ତି ?—ମୋର ନାମ ଲେଖା ଚିଠି ମାନ, ପୁଣି ମୋର ନାମଥିବା ସୁନାହାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ଖୁସିରେ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରିବ ମୋର ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡ ପାଇଁ । କି ଖରାପ ମୋର ଦଶା ସେତେବେଳେ ନହେବ ? କାହିଁକି ଜାଣି ଜାଣି ଏପରି କଲି ? ଏହିପରି ବସି ଭାବୁଛି, ପିଅନ ଆସି ଭାବନାଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ କହିଲା, ସାହେବ ଡ଼କାଇଛନ୍ତି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଲି ସବୁଦିନ ପରି ସର୍ଟହ୍ୟାଣ୍ଡ ଖାତା ଓ ପେନ୍‌ସିଲ୍‌ଟା ଧରି । ସାହେବଙ୍କୁ ସଲାମଟାଏ ଦେଇ କିଛି ସମୟ ଛିଡ଼ା ହେବାପରେ ସାହେବ ଇଂରାଜୀରେ ଦୁଇ ତିନୋଟି ବାକ୍ୟ କହିଦେଇ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଗଲେ—

ମୁଁ ଭାରି ଦୁଃଖିତ, କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ତମକୁ ସସ୍‌ପେଣ୍ଡ କଲି । ଏତେ ଫାଇଲ୍ ତମ ପାଖରେ ଏତେଦିନ ହେଲା ପେଣ୍ଡିଂ ପଡିଛି । ଅଥଚ ତମର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟୋଗ ନାହିଁ..............

ସାହେବଙ୍କର କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ମୋତେ ଜଣାଗଲା ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ସେଇଠି ଖସି ପଡ଼ିବି । ଖୁବ୍ ଧୀରେ ତଳକୁ ଖସି ଆସିଲି । ପାହାଚରେ ଖସିଲା ବେଳେ ମୋତେ ଜଣା ଯାଉଥାଏ ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ନିଶା ଖାଇ ଦେଇଛି । ତଳକୁ ଆସି "ସସ୍‌ପେନ୍‌ସନ ଅର୍ଡ଼ର" ଟି ଧରି ବସାକୁ ସାଇକେଲ୍ ଛୁଟାଇ

ହେଲି । ମୁଣ୍ଡରେ ଅସରନ୍ତି ଭାବନା ମିନାର ଦେହ ଖରାପ ଓ ତା'ର କଅଣ ହେବ । ଘରେ ଏବର୍ଷ ଫସଲ ଭଲ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ଚାଉଳ କିଣିବାକୁ ପଡିବ । ପୁଣି ସାନ ଭାଇର ପାଠପଢା । ସମୁଦାୟ ଘରର ଦାୟିତ୍ୱ ମୋ ଉପରେ । ଯାହାଡ଼େ ଚାକିରୀ ଅବସ୍ଥା ଏଇଆ । କଟକରେ ହାତ ଉଧାରି ଟଙ୍କା ଦୁଇଶହ ଅଛି । ହୋଟେଲ ବାଲାର ଦୁଇ ମାସର ବାକି । ପୁଣି ଘରଭଡ଼ାତ ସହଜେ । ମୁଣ୍ଡରେ ଯେପରି ମୋର ଗାଡ଼ିଏ ପଥର ଲଦା ହୋଇଛି ଓ ମୁଁ ଚାପିହୋଇ ମରିଯିବି କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ! ଖଟଟାରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲି ।

କଟକରେ ରହିବାକୁ ଆଉ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଘରକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲି । କିନ୍ତୁ ଯିବି କିପରି ? ସମସ୍ତଙ୍କ ଟଙ୍କା ସିନା ପରିଶୋଧ କଲେ ଯିବି ? ସମସ୍ତେ ମାଗି ମାଗି ଖାଇଯାଉଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ପହିଲା ତ କେତେଦିନ ହେଲା ଗଲାଣି । ଆମ ଟଙ୍କା ଦିଅ । କେହି ବୁଝୁ ନାହାନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଆଉ ଦରମା ପାଉନାହିଁ । ଭାବି ଭାବି ମୁଣ୍ଡ ଗୋଳମାଳ ହୋଇଗଲା ପଛକେ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଠିକ୍ କଲି ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଧାର ଆଣି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ଦେଇଥିବି ଓ ଘରକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କର ଟଙ୍କା ପଠାଇଦେବି । ଲିଲିକୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଅବସ୍ଥାରୁ ଉପଦ ଶୁଣାଇ ଦେବି, ବୋଲି ଭାବିଲି ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସାଇକେଲଟି ଧରି ସୁକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ ଘର ଅଡ଼େ ବାହାରିଲି । ବାଟରେ ହୋଟେଲ ଓ ଜଳଖିଆ ଦୋକାନ ପଡ଼ିବ ଭାବି ଗୋଟିଏ ଗଳିବାଟେ ଗଲି ।

ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ଘରେ ନଥାନ୍ତି । ଯାଇଥାନ୍ତି ବଜାର ସଉଦା କରି । ଲିଲିକୁ ଏକୁଟିଆ ପାଇ ମୋ ଦଶାରୁ ଦପଦ ଶୁଣାଇ ଦେବି ଭାବି ତାକୁ ପାଖକୁ ଡ଼ାକିଲି । ସେ ଚୁରିଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଦେଇ ମୋତେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଯିବାକୁ କହିଲା । —ସେ ଅନେକ କିଛି ଜାଣି ନେଲେଣି । ତମେ ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାଅ । କାହିଁକି ମୋତେ ଏପରି ହଇରାଣ କରୁଛ ? ତମେ କଅଣ ଚାହଁନାହିଁ ମୁଁ ଟିକଏ ଦୁନିଆରେ ବଞ୍ଚିରହେ ବୋଲି ?

ତା କଥା ମୋତେ ବଡ଼ ଖରାପ ଲାଗିଲା । ଆଖି ମୋର ଓଦା ହୋଇଗଲା । ଯିଏ ମୋତେ ଦିନେ କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହରେ ଚାହିଁ ବସିଥିଲା, ମୁଁ ନ ଆସିଲେ କାନ୍ଦି ଉଠୁଥିଲା, ସିଏ ଆଜି ମୋତେ ଘରେ ପୂରାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ ? ପୁଣିଥରେ ତାକୁ ଚାହିଁଲି । ତା'ର ଆଖି ମଧ୍ୟ ଲୁହରେ ଢଳଢଳ ହେଉଛି । ଜାଣିଲି ତା'ର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମୋ ପ୍ରତି ତା'ର ପ୍ରେମ ଅକ୍ଷୁନ୍ନ ଅଛି । ଶେଷଥର ପାଇଁ ତା'ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାକୁ ଚାପିଧରିଲି । ଲୁହର ବନ୍ୟା ଛୁଟି ଚାଲିଥାଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରୁ । ସତେ ଯେପରି ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହାଁନ୍ତି ।

ପଦାରେ ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ସାଇକେଲ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିବାରୁ ସେ ଚମକି ପଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ଭିତରକୁ । ମୁଁ ସ୍ଥାଣୁପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ।

—ସୁକାନ୍ତବାବୁ ନମସ୍କାର ।

—ଆପଣ ? ଆପଣ କୁଆଡ଼େ ଆସିଛନ୍ତି ? ଶୀଘ୍ର ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାନ୍ତୁ, ନୋହିଲେ— । ମୁଁ ଲିଲି ଠାରୁ ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟରେ

ଅନେକ କଥା ଶୁଣି ସାରିଛି । କୁହନ୍ତୁ ଆପଣ କାହିଁକି ଆସିଛନ୍ତି ? କି କାମ ଆପଣଙ୍କର ଅଛି ଏଠାରେ ?

ତାଙ୍କର ଏପରି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରୂପରେ ମୁଁ କିଛି କହିବାକୁ ସାହାସ କଲିନାହିଁ । ଚୁପ୍ ହୋଇ ତଳକୁ ମୁହଁ କରି ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲି । ମୁଁ ଘରୁ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଚଟ୍‌କରି କବାଟଟା ଭିତରୁ ଦେଇଦେଲେ । ବାରଣ୍ଡାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଅସରନ୍ତି ଭାବନା ନେଇ । ହଠାତ୍ ମୋର ଭାବନାରେ ବାଧାଦେଲା ଭିତରର ଗର୍ଜ୍ଜନ—ଲିଲି ! ମୁଁ ଜାଣିନଥିଲି ତମେ ଏପରି ନଷ୍ଟ ଚରିତ୍ରା ବୋଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଠିକ୍ ଠଉରାଇ ନେଲି ତମ ଭାଇ-ଭଉଣୀ ସମ୍ବୋଧନ ଭିତରେ କି ରହସ୍ୟ ଥିଲା । ଦୋଗୁଲୁଣୀ ! ମୁଁ ତମ ମୁହଁ ଆଉ ଚାହିଁବି ନାହିଁ । କାଲି ମୁଁ ତମ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଦେଉଛି, ସେ ଆସି ନେଇଯାନ୍ତୁ । ନୋହିଲେ ମୁଁ ତମକୁ ଏଠାରେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବି ।

ମନ ମୋର କାନ୍ଦି ଉଠୁଥାଏ, ତା'ର ଦୋଷ କଅଣ ? ସବୁ ଦୋଷ ସିନା ମୋର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାୟ ? ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ସାଇକେଲଟି ଧରି କାଠଯୋଡ଼ୀ ବନ୍ଧ କୂଳେ କୂଳେ ଛୁଟାଇ ଦେଲି । ଧୀର ପବନ ଓ କାଠଯୋଡ଼ୀର ଦୃଶ୍ୟାବଳୀ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ ମନକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । କଅଣ କରିବି ? କୁଆଡ଼େ ଯିବି ? କିପରି କାହାକୁ ମୁହଁ ଦେଖାଇବି ? ଭାବି ଭାବି ବସାକୁ ଫେରିଲି । ବସାରେ ପହଞ୍ଚି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲି । ବିକଟ ଅନ୍ଧକାର— ଲଣ୍ଠନରେ

କେରୋସିନ୍ ନାହିଁ କି ପାଖରେ ପଇସା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ କିଣିବାକୁ । ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଶୋଇପଡ଼ିଲି ଉପାସରେ ।

ସକାଳୁ କାହାର ପାଟିରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆଖି ମଳି ମଳି ଉଠି କବାଟଟା ଫିଟାଇ ଦେଇ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ପୋଲିସ । "ଆପଣଙ୍କ ଘର ଖାନତଲାସ୍ ହେବ—ଅନେକ ଅଫିସ୍ ରେକର୍ଡ଼ ପତ୍ର ମିଳୁନାହିଁ ।" ମୋତେ ଏତିକି ଶୁଣାଇଦେଇ ସେ ତାଙ୍କର କାମରେ ଲାଗିଗଲେ । ଦାଣ୍ଡକୁ ଚାହିଁଲି । ଦାଣ୍ଡରେ ଅଜସ୍ର ଲୋକଙ୍କର ଭିଡ଼ । ଲାଜଲାଗିଲା—ଝରକାଟା ଦେଇ ଦେଲି । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଗୋଳ ମାଳ ହୋଇଗଲା—ସତେ ବା ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଯିବି । "ଆଜ୍ଞା ଟିକିଏ ଥାନାକୁ ଚାଲନ୍ତୁ, ନୋହିଲେ କିଏ ଜାମିନ୍‌ଦାର ହେବ କୁହନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କ ଘରୁ ଦୁଇ ଛଅଟା ଦାମିକା ଫାଇଲ୍ ଓ କେତେକ ଅଫିସ୍ ଚୌକି ଟେବୁଲ ବାହାରିଛି, ଯଦି ଓ ଆପଣ ଆଜକୁ ଦୁଇମାସ ହେଲା ସସ୍‌ପେଣ୍ଡ ହେଲେଣି ।"

କଅଣ ଉତ୍ତର ଦେବି ? ଚୁପ୍‌ହୋଇ ବସି ଯାଇଥାଏ । ଆଖିରେ ମୋର ଅଶ୍ରୁ । ସତେ ଯେପରି ମୋର ଜନ୍ମ ଲୁହରେ ଗଢ଼ା । ପୋଲିସ୍ ସବ୍-ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ସେ କନେଷ୍ଟବଲମାନଙ୍କୁ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲେ । ମୋର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ତାଙ୍କ ମନରେ ଟିକିଏ ଦୟା ଆସିଥିବାର ଅନୁମାନ କଲି । ସେ ପଚାରିଲେ, "କଥା କଅଣ ଦାସବାବୁ ? ଅଫିସ୍ କାହିଁକି ଏପରି ପୋଲିସ୍‌କୁ ଲେଖିଲା ?"

ମୁଁ ତାଙ୍କର ଏପରି ବ୍ୟବହାରରେ ଟିକିଏ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇ ସାହାସ କଲି ଦୁଇପଦ କହିବାକୁ । ଥରି ଥରି ଗଳାରେ କହିଲି,

"ଆଜ୍ଞା ମୋର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । କେବଳ ଯାହା ମୁଁ ଆଜପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାର୍ଜ ଦେଇନାହିଁ ସେତିକି । ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ଚାର୍ଜ ଦେଇ ନଥିବାରୁ ପୋଲିସ୍‌କୁ ଜଣାଇ ଥିବେ ।"

ସେ ମୋତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ କହିଲେ । ମୋର ଏଠାରେ କିଏ ଚିହ୍ନାଜଣା ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ପଚାରିଲେ । ମୁଁ ବା କଅଣ କହିବ ? କାହା ନାଁ କହିବ ? କିଏବା ମୋତେ ଜାମିନ୍ ନେବ ବିଦେଶରେ ? ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ନାଁ ମନକୁ ଆସୁଥାଏ ଓ ପୁଣି ଖୁବ୍ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଉଥାଏ ।

ଶେଷରେ ବାଧ ହୋଇ ଥାନାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ଶହ ଶହ ଲୋକ ମୋ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଥାନ୍ତି । କେତେକ ଲୋକ ଗୋଡ଼ ଫୋପାଡ଼ୁ ଥାନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ କେତେକ ହ୍ୱିସିଲ୍ ମାରୁଥାନ୍ତି ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ । ତଳକୁ ମୁହଁ କରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲୁଥାଏ । ଲଜ୍ଜାରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପାରୁନଥାଏ । ମନକୁ ମନ ଭାବି ଯାଉଥାଏ—ମରିଯିବା ବରଂ ଭଲ, ଏଠାରେ ଆଉ ବଞ୍ଚିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ । ନନା ଖବର ପାଇ ଜାମିନ୍‌ରେ ନେବାକୁ ଆସିଲେ । ସେଇ ଦୁଇଟିଦିନ ମୋତେ ଦୁଇଟି ଯୁଗପରି ଲାଗିଲା । ମୋର ସତେ ଯେପରି ଜୀବନ ନଥାଏ । କଙ୍କାଳସାର ଶରୀରଟିକୁ ଗାଲି ଭୂଇଁଠାରେ ଲୋଟେଇ ଦେଉଥାଏ । କେତେ ଲୋକଙ୍କର କେତେ କଥା ମୋ କାନରେ ଛୁହାଁକୁ ଛୁହାଁ ଶୁଭି ଯାଉଥାଏ । ଘରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ମନଟା ଟିକିଏ ଅଶାରେ ଅଶାର୍ଥୀ ହେଲା । ନନା ସବୁ ଦୋକାନୀ, ଘରଭଡ଼ା

ଓ ହୋଟେଲର ଟଙ୍କା ତୁଟାଇ ଦେଲେ । ମୋତେ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଘରକୁ ବାହାରିଲେ ।

ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ବସିଲା ପରେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲି । କଟକର ଗୋଳମାଳ ମୋଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ ରହିଲାଣି । ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲି, ଆଗରେ ଯେଉଁ ବାବୁ ଖବର କାଗଜ ଖଣ୍ଡିଏ ଧରିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ମୋ ନାଁରେ ହେଡ଼ଲାଇନ୍‌ଟାଏ । ମୁହଁ ବୁଲାଇ ନେଇ ପଦାକୁ ଚାହିଁଲି । ଗାଢ଼ ଅନ୍ଧକାର ଭେଦ କରି ଗାଡ଼ି ତାର ଛୁଟି ଚାଲିଛି କାହାରିକି ଖାତିର ନକରି ।

× × × × ×

ଆଉ କେତେଟା ଦିନରେ ମିନାର ପିଲାପିଲି ହେବ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ମନଟା ଟିକିଏ ଖୁସିଥାଏ, ବାପଟାଏ ହେବି ବୋଲି । ପ୍ରତିଦିନର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ମୋର ଘରଟା ଭିତରେ ପଦାକୁ ବାହାରିବାକୁ ଲାଜ ଓ ଡ଼ର ମଧ୍ୟ ଲାଗୁଥାଏ । ଘରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଘୃଣାଭାବ ପରିଷ୍କାର ଜଣା ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ କରିବି କଅଣ ? ଯିବି ବା କୁଆଡ଼େ ? ନନା ମୋ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗରଗର ହେଉଥାନ୍ତି ସବୁବେଳେ । କୋଉଠି ଥିଲା ଗୋଟାଏ କୁଳାଙ୍ଗାର ଜନ୍ମ । ହୋଇଥିଲା ନାକ ନାଶ ତାଙ୍କୁ କରିବାକୁ । ଏଟା ଯୋଗୁଁ ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ଦାଣ୍ଡରେ ଟିକିଏ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଚାଲି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଯେତେ ଖରାପ ଲାଗିଲେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ବୋଉ ଓ ସାନଭାଇର ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ମୋ ପ୍ରତି ଖରାପ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ମୁଁ କେବଳ ମିନା ସହିତ ସାମାନ୍ୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥାଏ ଓ ଚାହିଁରହିଥାଏ ତା'ଠାରୁ

ମୋର ପ୍ରାପ୍ୟ ସନ୍ତାନ ପାଇଁ । ମିନୁର ମଧ୍ୟ ମନ ସବୁବେଳେ ଖରାପ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ବା କରିବ କଅଣ ? —ସେଦିନ ମିନୁଠାରୁ ଶୁଣିଲି, ଲିଲିକୁ ତାର ସ୍ୱାମୀ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ସେ ଆସି ଏଠାରେ ଅଛି । ତା'ଠାରୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ମୋର ସଂଜ୍ଞା ଲୋପ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ତା ପ୍ରତି ପ୍ରକୃତରେ କି ଅବିଚାର କରା ନହୋଇଛି ? କାହାକୁ ସେ ଦାୟୀ କରିବ ତା'ର ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପାଇଁ ? ନିଶ୍ଚୟ ତାପାଇଁ ଦାୟୀ ମୁଁ । ମୁଁ ତାର ସବୁ ସୁଖଶାନ୍ତି ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛି ଚିରଦିନ ପାଇଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ମୋର ବଜ୍ରପାତ ହେଲାପରି ଲାଗିଲା । ପୁଣି ଶୁଣିଲି ସେ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ।— କାହିଁକି ପୁଣି ଅଭାଗା ସନ୍ତାନ ତା'ର ରକ୍ତରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା ତାକୁ ଆହୁରି ଦୁଃଖ ସମୁଦ୍ରକୁ ଠେଲି ଦେବାକୁ ? ପୁଣି ମୁଣ୍ଡଭିତରେ ଭୁହାକୁ ଭୁହା ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା । ମିନୁ ମୋର ଭାବନା ରାଜ୍ୟକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ଖାଇବାକୁ ଡାକି ଆସିଲା । ମିନୁକୁ କହିଦେଲି, "କଅଣ ଖାଇବି ମିନୁ ? ପେଟରେତ ମୋଟେ ଭୋକ ନାହିଁ । ତମେ ଖାଇନିଅ ମୁଁ ଖାଇବି ନାହିଁ । ପୁଣି ସେକଡ଼ୁ ବୋଉର ପାଟି ଶୁଭିଲା, "ନଖାଉ, ଏତେ ଖୋସାମତ କାହିଁକି ମୁଁ, ଯେଉଁ କୁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପୁଅଟି । ବାପା ମାଙ୍କୁତ ଯାହା ପୋଷି ପକାଇଲେ, ଶେଷକୁ ଏଇ ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀ କାଳରେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଚଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।" —ଗର ଗର ହୋଇ ବୋଉ ଚାଲିଗଲା । ନା ନା, ଆଉ ସହିହେବ ନାହିଁ । ମନ ମୋର, ଦୁନିଆର ସବୁ ମାୟା ମମତାକୁ ତୁଟାଇ ଦେଇ ଆକାଶ ମାର୍ଗକୁ ଉଡ଼ିଯିବାକୁ ଚାହିଁଲା ।— ମଣିଷ କେତେ ସହିବ ? ଜୀବନରେ ଯଦି ଏତେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ମିଳିଲା ନାହିଁ, ତାହେଲେ ବଞ୍ଚି ରହି ଲାଭ କଅଣ ?— ଘରଦ୍ୱାର ସଂସାରର ମାୟା ମମତା ପ୍ରତି ବିରକ୍ତିଭାବ ଆସିଗଲା ।

ସେଦିନ ମକଦ୍ଦମାର ଶୁଣାଣି ତାରିଖ । ମୁଁ ଯାଇଥାଏ କଟକ । କୋର୍ଟରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ସମାଗମ । ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁଥାଏ । ମୁଣ୍ଡ ଠିକ ହେଉ ନଥାଏ । କେସ୍‌ର ଶେଷ ଶୁଣାଣି ଓକିଲଙ୍କର କରାମତି ଯୋଗୁ କେସ୍‌ରେ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା ଜୋରିମନା ଦେଇ ଖସିଗଲି । ଆମ ପକ୍ଷରୁ ଟଙ୍କା ଦୁଇଶହ ଦାଖଲ ହୋଇଗଲା । ତାପରେ କୋର୍ଟ ଅଦେଶରେ ପୁଣି ଚାକିରୀ ପାଇଲି ସତ, କିନ୍ତୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ ସେଠାରେ ଚାକିରୀ କରିବାକୁ । ରିଜାଇନ୍ ଦେଇଦେଲି ସସ୍‌ପେନ୍‌ସନ ସମୟର ଦରମା ଟଙ୍କା ପ୍ରାୟ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ପାଇଲି ।

× × × × ×

ଡାକ୍ତର ଖାନାରେ ଏକଡ଼ ସେକଡ ହେଉଥାଏ ବ୍ୟଗ୍ର-ମନରେ । ନର୍ସ ସେବାଟେ ଚାଲିଗଲେ ପଚାରି ଦେଉଥାଏ, ଆଉ କେତେ ଡେରି ? କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଉ ନଥାଏ । ସମସ୍ତେ ତରବର ହେଉଥାନ୍ତି । ଭିତରୁ ମିନାର ବିକଳ କ୍ରନ୍ଦନ ଛାତି ମୋର ଚିରି ଦେଉଥାଏ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ମନେ ମନେ କେତେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଯାଉଥାଏ । ବସି ବସି ପ୍ରାୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା । ସକାଳୁ କିଛି ଖାଇ ନଥାଏ । ତଥାପି ମଧ୍ୟ ଭୋକ ହେଉନଥାଏ । ବୋଉ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ଆସି ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଡାକ୍ତରଖାନାର ବାରଣ୍ଡାରେ ଗୋଟିଏ କଡକୁ ବୀଡ଼ିଟିଏ ଟାଣି ବସିଥାଏ । ପାଟିରୁ ଧୂଆଁ ବାହାରୁଥାଏ ଓ ଜଣାଇଦେଉଥାଏ ଯେ ମୁଁ ଜୀବନ୍ତ ବୋଲି । କେତେବେଳକେ ପିଲାର କ୍ରନ୍ଦନରେ ଛାତି ମୋର ଧଡ଼ପଡ଼ ହେଲା । ଡାକ୍ତରଖାନା ବାରଣ୍ଡାଟାରେ ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହୁଲି ଚାରିଥର ହେଲି, କିନ୍ତୁ କାହାରିକୁ ଦେଖି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

କବାଟ ଫାଙ୍କରେ ଭିତରକୁ ଚାହୁଁଥାଏ । ତାପରେ ଆସି ଗୋଟିଏ ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ କବାଟରେ ଧ୍ୟାନରଖି ପିଲାଟାର କ୍ରନ୍ଦନ ମୋ ମନଟାକୁ ଚହଲାଇ ଦେଉଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପିଲାର ଅଧମ ପିତା ! ଭାବିଗଲି—ମୋର ପିଲାକୁ ମୁଁ ବଡ଼ ଆଦର୍ଶରେ ଗଢ଼ିବି । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ କରାଇବି । ପୁଅକୁ କଅଣ କରିବି ? ଡାକ୍ତର ନା ଇଞ୍ଜିନିଅର ? ନା, ନା, ଡାକ୍ତର କରିବି । ଆଦର୍ଶ ଡାକ୍ତର । ଯେପରିକି ସେ ଶତଶତ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କର ଉପକାର କରିବ । ବିନା ପଇସାରେ ସେବା କରିବ । ପିତାମାତାଙ୍କ ନାମ ରଖିବ । କିନ୍ତୁ ମୋର ପୁଅ ଯଦି ଜାଣେ ମୋର ସମସ୍ତ ଇତିହାସ ? ନା, ନା, ତାହା ତାକୁ ଜାଣିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ପୁଣି ଭାବନା—ପୁଅକୁ ପଢ଼ାଇବାକୁ ଏତେ ପଇସା କେଉଁଠାରୁ ଆସିବ ? ପୁଣି କଅଣ ଚାକିରି କରିବି ? ହଁ ନିଶ୍ଚୟ କରିବି । ପ୍ରତି ମାସରେ କିଛି କିଛି ପୁଅ ପାଇଁ ସାଇତି ରଖିବି । ପୁଅର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ତା ମୁଣ୍ଡରେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଭାବନା ପୂରାଇ ଦେବିନାହିଁ ।—ଅଚ୍ଛା, ଯଦି ଝିଅ ହୋଇଥାଏ ? ମହାବିପଦ । ତାକୁ ପୁଣି କଅଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ତାକୁ ବହୁତ ପାଠ ପଢ଼ାଇବି । କୌଣସି ପୁରୁଷ ପିଲା ସହିତ ମିଶିବାକୁ ଦେବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେତ ଝିଅ ପିଲା, ନିଶ୍ଚୟ ବିବାହ କରିବ । ତାକୁ ବେଶି ପାଠ ବା ପଢ଼ାଇ ଲାଭ କଅଣ ? ବରଂ ଶୀଘ୍ର ବିଭାଘର କରାଇ ଦେବା ଭଲ । କିନ୍ତୁ ମୋର କଅଣ ସତରେ ଝିଅ ହେବ ? ନା, ମୋର ପୁଅ ହେବ । ପୁଅର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମିନା ଓ ମୁଁ ପୁଣି ସୁଖ—ଶାନ୍ତିରେ ଘରଦ୍ୱାର କରିବୁ । ମୁଁ ଚାକିରି କରିବି । × ×

ଡାକ୍ତର ଜଣେ ସେବାଟେ ତରବରରେ ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ୍ ସିରିଞ୍ଜଟାଏ

ଧରି ଚାଲିଗଲେ । ଭାବନା ମୋର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ୍ ? କାହାପାଇଁ ? କଅଣ ମିନାପାଇଁ ?—ନା ତାର କିଛି ହେବନାହିଁ । ମୋର ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ସାଥୀ ମୋତେ କଦାପି ଛାଡ଼ି ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମନ ମୋର ତା'କୁ ଛାଡ଼ି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଡ଼ାକ୍ତର ବିଷଣ୍ଣ ମୁଖରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ଆଗ୍ରହ ଓ ବ୍ୟଗ୍ରରେ ପଚାରି ଦେଲି । "ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ।" ମୁଣ୍ଡ ମୋର ବୁଲାଇ ଦେଲା । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଗଲା । ଗୁମ୍‌ମାରି ବସିଗଲି ବାରଣ୍ଡାଠାରେ ।

ମିନାର ଶବଧାର ଚାଲିଗଲା ମୋରି ଆଗଦେଇ । ସେ ଜିତିଗଲା, ମୁଁ ହାରିଗଲି । ତା'ର ରକ୍ତର କେତୋଟି ବିନ୍ଦୁକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ସେ ଲୁହଧାର ମୋର ବହି ଚାଲିଥାଏ । ଆଖି ଆଗରେ ଦିଶି ଯାଉଥାଏ ମିନାର ମୁଖ ଲାବଣ୍ୟ । ଚେତା ମୋର ବୁଡ଼ିଗଲା—ଢଳି ପଡ଼ିଲି ସେଠାରେ ।

× × × × ×

ଦାମୋଦର ରଥଙ୍କ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ପାଞ୍ଚ ଦଶଜଣ ଭଦ୍ରଲୋକ ବସିଛନ୍ତି ସୁକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଲିଲି ପ୍ରତି ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟାୟର ବିଚାର କରିବାକୁ । ସୁକାନ୍ତବାବୁ କଟକରୁ ଆସିଛନ୍ତି ବିଚାରକ ମାନଙ୍କଠାରୁ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ଆଶାରେ । ମୁଁ ଏ ବିଷୟ ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଆଡ଼େ ନଯାଇ ଆମ ଘରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ମୁଣ୍ଡରେ ମୋର ବୋଝେ ଭାବନା । କଳିଯୁଗରେ ଲିଲିର ସତୀତ୍ୱ ପରୀକ୍ଷା ଦରକାର, ସାକ୍ଷୀ ଦରକାର । ସତ୍ୟଯୁଗର ସୀତାଙ୍କ ସତୀତ୍ୱ ପରୀକ୍ଷା ଏ ନୁହେଁ । ପ୍ରମାଣ ? ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ କଅଣ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ ? ସେ କଅଣ

ନଦେଖିଛନ୍ତି, କଅଣ ନଶୁଣିଛନ୍ତି ? କଟକର ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଘଟିଯାଇଛି ତାଙ୍କରି ଆଖି ଆଗରେ । ସୁକାନ୍ତବାବୁ ଯଦି ସମସ୍ତ ସତ ଘଟଣା କହିଦିଅନ୍ତି ତାହେଲେ ଲିଲିର ଉପାୟ ? ସେ କଅଣ କରିବ ? କିଏ ତାକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବ ଏ ସମାଜରେ ? × × ପୁଣି ଭାବନା ବଦଳିଗଲା । ଲିଲି ମୋର ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଶାନ୍ତି ହଜାଇ ଦେଇଛି ଶରଦ୍ଦନପାଇଁ । ମୋତେ ସେ ଠକିଥିଲା । ତାପାଇଁ ମୋର ସୁଖର ସଂସାର ଛାରଖାର ହୋଇଯାଇଛି । ମୋର ମିନି ଯାଇଛି, ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାଇଛି ଓ ସୁଖଶାନ୍ତି ଯାଇଛି । ସେ ମୋର ସଂସାର ଚୁରମାର କରି ଦେଇଛି । ମୁଁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇଛି ମାତ୍ର । ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ମୁଣ୍ଡ ମୋର ଗରମ ହୋଇଗଲା । ହସିଉଠିଲି ଜୋରରେ, ପାଗଳପରି—ହାଃ··ହାଃ··ହାଃ ।

ହସ ମୋର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା କାହାର ଡ଼ାକରେ, "ଆଜ୍ଞା ଡ଼ାକୁଛନ୍ତି ରଥଙ୍କ ଦାଣ୍ଡରେ । ଆଗରେ ଭଗିଆ । ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହେଲି । ତାକୁ କଅଣ କହିବି ? ଯିବି କି ନାହିଁ ? ସେ ପୁଣି ଥରେ ପଚାରିଲା । ଉଠିବାକୁ ବାଧ ହେଲି ।

ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଚାରିଆଡ଼େ ଥରଟିଏ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ନେଲି ଓ ଗୋଟିଏ କଣକୁ ବସିବାକୁ ଯାଇ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ପାଖରେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ । ରଥେ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ମୋ ଆଡେ ଥରଟିଏ ଚାହିଁ ନେଇ ହସି ଦେଲେ । ଶଙ୍କି ଗଲି ମୁଁ । କଅଣ କରିବି ? କଅଣ ବା କହିବି ? ସେ କଅଣ ବା ନ ଜାଣେ ?

ଲିଲିକୁ ଡ଼କାଇ ବିଚାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ତାକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । କଅଣ ହେଲାଣି ତାର ଦେହ ? ସତେ ଯେପରି ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠିଛି । ଆଖି ତାର ଲୁହ ଛଳଛଳ ।

ସୁକାନ୍ତ ବାବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ନିଜ ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖି-ଥିବା ଅନେକ କିଛି କହିଗଲେ । ମୁଁ ତଳକୁ ମୁହଁ କରି ବାଧ୍ୟ ଶିଶୁଟି ଭଳି ସବୁ ଶୁଣିଚାଲି । ତାପରେ ମୋର ପାଳି ପଡ଼ିଲା କହିବାକୁ । କଅଣ ବା କହିବି ? ଲିଲି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ମୋର କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଆଖି ମୋର ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ସୁକାନ୍ତବାବୁଙ୍କ କଥାକୁ କାଟିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ଖୋଜି ପାଇଲି ନାହିଁ । ତଥାପି କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ପୁଣି ଥରେ ଲିଲି ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଆରମ୍ଭ କଲି—

—ଦେଖନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ବିଶେଷ କିଛି କହିବାର ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ । କେବଳ ଏତିକି ମୁଁ କହୁଚି ଲିଲି ଉପରେ ଅଯଥା ଦୋଷ ଲଦା ହୋଇଛି । ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ସୁକାନ୍ତବାବୁ ତାକୁ ମିଛରେ ସନ୍ଦେହ କରିଛନ୍ତି ।

ମୋର କଥା ସବୁ ନ ସରୁଣୁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥେ ହସି ଉଠିଲେ ଜୋରରେ । ସେହି ହସଟାରେ ପାଟି ମୋର ଖିଲି ମାରିଗଲା । ଆଉ କିଛି କହିବାର ସାହାସ ହେଲା ନାହିଁ । ଚୁପ୍ ହୋଇ ଉଠି ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ଲିଲିଆଡ଼େ ନଜର ପଡ଼ିଲା । ସେ ସଂଜ୍ଞାହୀନା ହୋଇ ଭୂଇଁରେ ଲୋଟି ଯାଇଛି । ମୋତେ ଜଣାଗଲା ସତେ ଯେପରି ସେହି ହସଟାରେ ବିଚାର ସାରି ଦେଇ-ଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ । ପୁଣି ଥରେ ରଥେ ହସି ଉଠିଲେ । ଉସ୍ କି ଭୟଙ୍କର ହସ ! ମୋତେ ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧକାର ଦିଶିଲା । ଜଣାଗଲା, ଯେପରି ସେ ହସଟା ଲିଲିକୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ସୁକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛି ।

ଗୁପୁଡ଼ାଏ କିଏ କସି ଦେଲା ମୋର ଗାଲରେ ··· ତନ୍ଦ୍ରା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । କିଏ ମିନା ? ··· ହଁ, ମୁଁ ମିନା । ମୋତେ ତମେ ଦିନେ ମାରିଥିଲ, ଅବିଶ୍ୱାସ କରି । ସ୍ୱାମୀ ହୋଇ ମୋତେ ଅବିଶ୍ୱାସ କଲ ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ତିଳେ ହେଲେ ହେଳା କରିନାହିଁ । ତମପାଇଁ ଦେଇ ଆସିଛି ମୋର ରକ୍ତରେ ଗଢ଼ା କଳିଟିକୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖ, ପ୍ରକୃତରେ ତମେ ଭୁଲ କରିଥିଲ ନା ମୁଁ କରିଥିଲି ? ତମେ ମୋ ପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ଅବହେଳା କରି ଭାସି ଯାଇଥିଲ ଅନ୍ୟର ପ୍ରେମରେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋର ନାରୀତ୍ୱକୁ ତମ ପାଇଁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିଥିଲି । ତମେ ନଷ୍ଟ ଚରିତ୍ର, ତମେ ଦଗାବାଜ । କାହିଁ ତମର ସେ ଯୁକ୍ତିବାଦିନର ଦାମ୍ଭିକତା ? ମୋର ପ୍ରେତାତ୍ମା ତମ ଚାରିକଡ଼େ ଘୂରି ବୁଲୁଥିବ ସବୁବେଳେ ତମକୁ ଶାନ୍ତି ନଦେବା ପାଇଁ । କାରଣ ତମେ ମତେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ଶାନ୍ତି ଦେଇନାହିଁ । ଶେଷରେ ମୋତେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ମାଡ଼ ଦେଇଛ । ମୁଁ ସହିଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ସହି ପାରିବି ନାହିଁ । ତମେ ମୋର ଆଉ କିଛି କରି ପାରିବ ନାହିଁ ··· ହସି ଉଠିଲା ସେ କିରି କିରି ହୋଇ । ଇସ୍ କି ବିକଟ ହସ ସେ !

ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଦେଖିଲି ଭାଉଜ ବୋଉ ମୋ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ବୋଉ ଆଖିରେ ଲୁହ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠିଯାଇ ଭାଉଜଙ୍କ କୋଳରୁ ମୋର ପୁଅଟିକୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିଲି । ଠିକ୍ ସେଇ ମୁହଁ, ସେହି ଆଖି । ଠିକ୍ ମିନା ପରି । କାନ୍ଦି ଉଠିଲି । ତାର ମା ଆଜି ନାହିଁ । କିଏ ତାର ହେପାଜାତ କରିବ ? କିଏ ତାକୁ ସ୍ନେହ କରିବ ? ଆଜି ଯଦି ମିନା ଥାନ୍ତା କେତେ ଖୁସି ହେଉ ନ ଥାନ୍ତା ? ଆଖିରୁ ମୋର ଝରି ପଡ଼ିଲା ଦୁଇବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ପିଲଟି ଉପରେ । ପିଲାଟା କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଭାଉଜ ଗଳିଇଗଲେ ।

ପିଲାଟାକୁ ଯାଅଧାନ ହେବ ଜର । ସବୁବେଳେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ପାଟି ପଡ଼ିଗଲାଣି । ଆଉ କାନ୍ଦପାରୁ ନାହିଁ । ଖାଲି କୁଁ କୁଁ ହେଉଛି । ଡାକ୍ତର ଦୁଇଥର ଦେଖିଗଲେଣି । ମୁଁ ତା ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବସି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ପିଲାଟାର କେତେଟା ହିକ୍କା ଆସିଲା । ପାଞ୍ଚ ଦଶ ମିନିଟ ମଧ୍ୟରେ ପିଲାଟା ଯେତେବେଳେ ଯେ ଚାଲି ଗଲାଣି ମିନି ପାଖକୁ ମୋତେ ଜଣା-ନାହିଁ । ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଚାହିଁ ରହିଛି ଲଣ୍ଠନର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଶିଖାକୁ । କଅଣ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦରେ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ଧୂଳିସାତ ହୋଇଗଲା । ପିଲାଟା କାହିଁ ? କିଏ ନେଲା ମୋର ପିଲାକୁ ? ଗର୍ଜି ଉଠିଲି, ମୁଁ ମୋର ପିଲାକୁ ମୋତେ ଦିଅ ନୋହିଲେ ମୁଁ ଏ ଘରେ ରହିବ ନାହିଁ । କାହିଁକି ମୋ ପିଲାଟିକୁ ନେଇଯାଉଛ ? ତାର ଦେହ ପରା ଖରାପ ? ତମେ ଯଦି ତାକୁ ନେଇଯିବ ମିନି ମୋତେ କହିବ କଅଣ ? ନା ନା, ମୋତେ ଦିଅ । ମୋରତ ସବୁ ଯାଇଛି, ସବୁ ନେଇଛ । ମୋର ଲିଲି ଯାଇଛି, ମିନି ଯାଇଛି, ସୁଖଶାନ୍ତି ଯାଇଛି । ଆଉ କଅଣ ଅଛି ? କେବଳ ସାମାନ୍ୟ ପିଲାଟି ଯାହା ମୋର ସମ୍ବଳ, ସେହି ମୋର ସବୁ, ତାକୁ ନେଇ ଗଢିଦେବି ମୋର ସୁଖର ସଂସାର ।

କହି ଚାଲିଲି କେତେ କଅଣ, ହୋସ୍ ନଥାଏ । କେହି ମୋର ଡାକ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ସବୁ ବିଫଳ ହୋଇଗଲା । ସମସ୍ତେ ଆସି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଆଖିରେ ମିଛ-ଲୁହ ଛଳ ଛଳ କରି । କିନ୍ତୁ କେହି ଫେରାଇ ଦେଲେ ନାହିଁ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଆଶାର ଭରସାଟିକୁ ।

ଶୀତଦିନର ସକାଳ । ପୂର୍ବ ଦିଗରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠି ଆସିବାକୁ କିଛି ସମୟ ଡେରି ଅଛି । ପୂର୍ବଦିଗଟା ଧୂସର ଆଲୋକରେ ଧୂସରିତ । କୁହୁଡ଼ି ଚାରିଆଡ଼େ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ପଶ୍ଚିମଦିଗରୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ମଲା ଜହ୍ନଟା ତାର ଫାଳକିଆ ପାଟିରେ ହସିଦେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛି । ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଥିବା ଜିନିଷ ଆଖିକୁ ଦିଶୁନାହିଁ । ଗୋରୁ ଗାଈ ରାସ୍ତାର କଡ଼େ କଡ଼େ ଚାଲିଛନ୍ତି ଆହାର ଅନ୍ୱେଷଣରେ । ଚାଷୀମାନେ ପିକା ଖଣ୍ଡେ ଲେଖେ ମୁହଁରେ ଧରାଇ ଦେଇ ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡିକରେ ଦେହରୁ ଅଧା ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ ଥୁରୁ ଥୁରୁ ହୋଇ ହରଷ ମନରେ ଚାଲିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଫସଲ ପାଖକୁ । କୁଆ ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ କାଆ କାଆ ହେଲେଣି । ପାରାଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କ ବସାରେ ଥାଇ ଗୁଡ଼ୁରୁ ଗୁଡ଼ୁରୁ ହେଉଛନ୍ତି ପଛକେ ଶୀତଯୋଗୁ ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନାହାନ୍ତି । କୁକୁର ଗୁଡ଼ାକଙ୍କର ପାଟି ଶୀତ ମାରି ଯାଉଛି, ଭୁକି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ନେତର ନାନୀ ଗୋବର ଗୋଟାଉ ଗୋଟାଉ ଗର ଗର ହେଉଛି—ମଲାଲୋ ନିଆଁ ଲଗା କଥା, ଏକା ପ୍ରକାର କଥା ମଁ ?—ଛାଡ଼ପତ୍ର ଗୋଟାଏ କଅଣ ମଁ ? ଯଦି ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେବାର କଥା ଆଗରୁ ଦେଲାନାହିଁ । ଟୋକାଟା ପେଟରେ ହୋଇଛି, ମାସଗୋଟାକରେ କଅଣ ହେବ ନାଁ କଅଣ—ଏତକବେଳକୁ ଛତରା ଟୋକାକୁ ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେବାକୁ ଥିଲା ? ଇଏ ବାଙ୍କ କେଉଁ କାମ୍ କି ? ଘଇତା ଯଦି ନ ମଙ୍ଗିଲା ତା'ର ଗୋଡ଼ହାତ ଧରି ପକାଇ କାନ୍ଦି ଦେଇ ନଥାନ୍ତା ? ଏତେବେଳକୁ ଟୋକା ସକେଇ ହେଉଛି । ଧିକ୍ ସେ ଜୀବନ, ଛିଃ——

ବାରଣ୍ଡାଟାରୁ ଉଠି ଆସିଲା ନାନୀ ପାଖକୁ । —କିଏ ସେ ନାନୀ ? କାହା କଥା କହୁଛ କି ?

ନାକଟାକୁ ଟେକି ଦେଇ ନାନୀ କହି ଦେଲା, "ଥୁକ୍‌ରେ ତୋ ଜନମ, ପୁଣି ଫୁଲେଇ ହେବାକୁ ଆସୁଛୁ ?—ଯାହାତ କଲୁ କଲୁ ଏବେ ଆଉ ପଶୁରୁଛୁ କଅଣ ? ତୋହର ଯୋଗୁ ଲିଲି ପରି ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଗୁଣର ଝିଅର ଦଶା ଏଇଆ ହେଲା । ନୋହିଲେ ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଟୋକା, ସେ ପୁଣି ଯାକୁ ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେଇ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥାନ୍ତା ?" ସେ କହି ଚାଲିଲା ଗର ଗର ହୋଇ । ତାର ପାଟି ଆଉ ଶୁଣି ହେଲା ନାହିଁ । ମୋତେ ଆଉ କିଛି ବୁଝିବାକୁ ବାକି ରହିଲା ନାହିଁ । ଆଖିରୁ ମୋର ଲୁହ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା ॥ ପୁଣି ନେତର ନାନୀର ପାଟି ଶୁଭିଲା, "ଏତେବେଳକୁ ଫୁଲେଇ ହେବାକୁ ଆସିଲା ।"

ମୁଁ ଫୁଲେଇ ହେଉଛି ? ମୁଁ ପୁଣି ଫୁଲେଇ ହେଉଛି ? ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ—ହସି ଉଠିଲି ଜୋରରେ । ଠିକ୍ ହୋଇଛି, ସେ ଯେପରି ମୋର ସମସ୍ତ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛି, ମୁଁ ବି ତା'ର ସେପରି ସବୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛି । ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ହାଃ-ହାଃ-ହା —ରାକ୍ଷସ ପରି ବିକଟ ହସ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ମୋର ପାଟିରୁ । ହସର ଡ଼ରରେ ନାନୀ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପାଟିକରି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । "ଆଲୋ ଏଟା ପାଗଳ ହୋଇ ଗଲାଣି ଲୋ, ମତେ ଏଇଲେ ମାରି ପକାଇଥାନ୍ତାଲୋ—ଧାଇଁ ଆସଲୋ ।"

ଆମଘରୁ ନନା ଛୁଟି ଆସିଲେ । ଦୁଇଟା ଚାପୁଡ଼ା ମୋ ଗାଲରେ ଏବଂ ପିଠିରେ କସିଦେଲେ । ଘରକୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇଗଲେ । ହସର ଲହର ମୋର ଲୋପ ପାଇଗଲା । ପୁଣି ମୁଣ୍ଡରେ ଭାବନା —ନନା ମୋତେ ମାରିଲେ ? କାହିଁକି ମାରିଲେ ? କେବେତ

ମାରନ୍ତି ନାହିଁ ! ମୁଁ ତ କିଛି ଅପରାଧ କରିନାହିଁ । କ'ଣ ମୋର ଅପରାଧ ? ସେ କାହିଁକି ମୋତେ ମାରିବେ ? ତାଙ୍କର କି ଅଧିକାର ଅଛି ମୋତେ ମାରିବା ପାଇଁ ? ସେ ଯଦି ମୋତେ ମାରିଲେ, ମୁଁ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ମାରି ପାରିବି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ? ହଁ ହଁ, କାହିଁକି ସେ ମୋତେ ମାରିବେ ? ଘରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି କିନ୍ତୁ ପଦାରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ । ମୋତେ କାହିଁକି ଏପରି କବାଟ କିଳି ରଖିଛନ୍ତି ? ରାଗ ମୋର ଚଢ଼ିଗଲା ମୁଣ୍ଡକୁ, କାଚଗିଲାସ ଦୁଇଟା ବାଡେଇ ଦେଲି ରାଗରେ । ରାଗ କମି ଆସିଲା । ମନ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ମିଛରେ ନନାଙ୍କ ଉପରେ ରାଗୁଥିଲି । ତାଙ୍କର ମୁଁ ପୁଅ, ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ଅଛି ମୋତେ ମାରିବା ପାଇଁ । ନିଜର ଭୁଲ ପାଇଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲି । ଘର ଭିତରୁ ଥାଇ କହି ଉଠିଲି—"ନନା ମୋର ଭୁଲ ହୋଇଛି ମୁଁ ଆଉ ଏପରି କରିବି ନାହିଁ । ତମେ ଯାହା କହିବ ତାହା କରିବି । ତମେ ମତେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ମାର ।" ନିଜ ଗାଲକୁ ନିଜେ ଦୁଇ ଚାରି ଚାପୁଡ଼ା ଜୋରରେ କସିଦେଲି । କାନ୍ଦି ଉଠିଲି ଜୋରରେ ।

କବାଟ ଫିଟିଲା । ଆଗରେ ନନା ଓ ବୋଉ । ନନାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ । ସେ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ? ମୁଁ କଣ ତାଙ୍କୁ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରୁଛି ? ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲି—ନନା ମୋର ଭୁଲ ହୋଇଛି । ନନା ମୋତେ ଉଠାଇ ଦେଲେ । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ନେଲେ । କିନ୍ତୁ କିଛି କହି ପାରିଲେନି । ଆଖିରେ ତାଙ୍କର ଲୁହ ପୁଡି ରହିଥାଏ । ବୋଉର ଆଖିରେ ଲୁହ । ବୋଉ ଆଡ଼େ ଚାହିଁବା ଖଣି ସେ ପାଟି କରି ଉଠିଲା—

"ମୋ ହରିଶ୍—ତୋର କଅଣ ହେଲାରେ ? ତୋତେ କିଏ ଏପରି କଲାରେ ? ସତେ ଆଉ ମୋ ହରିଶ୍ ଭଲ ହେବ ? ହେ ଭଗବାନ ! ମୋ ପୁଅକୁ ଭଲ କରି ଦିଅ—ଦୁଇଟା ସତ୍ୟନାରାୟଣ ପାଲା କରିବି ।"

ମୋ ଆଖିରୁ ଲୁହ ବି ଗଡ଼ ପଡ଼ୁଥାଏ । ବିଛଣାଟାରେ ଗଡ଼ପଡ଼ିଲି ।

ଦିନପରେ ଦିନ ଗଡ଼ ଚାଲୁଛି । ଯେତିକି ୨ ଦିନ ଗଡ଼ିଯାଉଛି ମୋ ମନ ସେତିକି ସେତିକି ଖରାପ ହୋଇ ଯାଉଛି । ମୁଁ ଦିନକୁ ଦିନ ମୂକ ପାଲଟି ଯାଉଛି । ସ୍ୱାଭାବତରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମୂକ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ଯେଉଁଠି ବସୁଛି ସେଇଠି । କେତେବେଳେ କାନ୍ଦି ଉଠୁଛି ତ କେତେବେଳେ ହସି ଉଠୁଛି । ବେଳେ ବେଳେ ମନକୁ ମନ ଗପି ଯାଉଛି କେତେ କଅଣ । କୌଣସିଥିରେ ମୋର ମନ ନାହିଁ । ଖିଆପିଆରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ ଠିକଣା ନାହିଁ । ଘରେ କେହି ମୋ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ସାହସ କରୁନାହାନ୍ତି । ପଦାରେ ଛୋଟ ପିଲାଗୁଡ଼ାକ "ପାଗଳ" ବୋଲି ଡାକୁଛନ୍ତି ।

ସେଦିନ ମୁଁ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇ ନେଇ ଖଟଟାରେ ଗଡ଼ପଡ଼ିଛି । କେତେବେଳକେ ଟିକିଏ ନିଦ ଆସିଯାଇଛି । ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି—

ପୁଅ ମୋର କାନ୍ଦି ଉଠୁଛି । ତାକୁ କିଏ ନେଇ ଯାଉଛି । ମୁଁ ଧାଇଁ ଚାଲିଛି ତା ପଛେ ପଛେ । କ୍ରମେ ପୁଅର କାନ୍ଦ ଆଉ ଶୁଭିଲାନାହିଁ—ଅଦୃଶ୍ୟ ମାନବ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ନିରାଶହୋଇ ମୁଁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସୁଛି—ଚମକି ପଡ଼ିଲି, ଆଗରେ ମିଶ୍ରର ପ୍ରେତାତ୍ମା । "ମିଶ୍ର ତୁମେ ପୁଣି କୁଆଡେ ?" "ମୁଁ" ? ହସିଉଠିଲା

କର୍ କର୍ ହୋଇ—"ମୁଁ ଆସିଛି ତମ ପାଖକୁ ତମକୁ ଜଳାଇ ପୋଡ଼ାଇ ମାରିବାକୁ ।" "କାହିଁକି ? ମୁଁ ତମର କି ଅପରାଧ କରିଛି ?" "କି ଅପରାଧ ?—ତମେ ମୋତେ ଠେଲିଦେଇଛ ଏଠାକୁ ! ତଥାପି ଶାନ୍ତିରେ ନରହି ମୋର ପିଲାକୁ ହତ୍ୟା କରିଛ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆସିଛି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ।" "ମୁଁ ତ ତମର ପିଲାକୁ ହତ୍ୟା କରିନାହିଁ ! ତାକୁ କିଏ ନେଇ ଯାଇଛି ମୋର ଅଜ୍ଞାତରେ ।" "ମିଛକଥା । ତାକୁ କେହି ନେଇ, ନାହିଁ, ତମେ ତାକୁ ମାରିଦେଇଛ ।" ମୁଁ ଯେତେ ନାହିଁ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା—"ମୁଁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବି ତମ ଉପରେ ଓ ତମର ଲିଲି ଉପରେ ।" "ଲିଲି ଉପରେ ? ସେତ ତମର କିଛି ଦୋଷ କରିନାହିଁ, ତମେ କାହିଁକି ତା ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ ? ତା'ର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ସବୁ ଦୋଷ ମୋର । ଯାହା କରୁଛ ମୋତେ କର, ମୋତେ ମାରିଦିଅ ପଛକେ । ସେ ବିଚାରୀ ଅନେକ କଷ୍ଟ ସହି ବଞ୍ଚି ରହିଛି । ତା'ର ତମେ ଅନିଷ୍ଟ କରନାହିଁ ।"—ମୁଁ ମିନାର ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲି । ସେ ଗୋଡ଼ ଘୁଞ୍ଚାଇ ନେଇ ଧାଇଁଲା ଲିଲିଘର ଆଡ଼େ । ମୁଁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ରହି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମିନାର ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲି । କହି-ଚାଲିଲି, "ତା'ର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ମିନା, ତାକୁ କ୍ଷମା ଦିଅ ।" ତାପରେ ମୁଁ ଗୋଡ଼ାଉ ଗୋଡ଼ାଉ ଗୋଟାଏ ଗାତରେ ଗଡ଼ି-ପଡ଼ିଲି । ଆଉ ଉଠି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଦେହ ହାତ ଦରଜ ହୋଇଗଲା ।—

ନିଦଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ମୁଁ ଖଟରୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଛି ତଳକୁ । ସ୍ୱପ୍ନଟା ଦେଖି ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲା ଓ ମୁଣ୍ଡ ପୁଣି ଗୋଲମାଲ ହୋଇଗଲା । ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଚାପି ଧରି ବସିପଡ଼ିଲି ।

ରାସ୍ତାରେ ହୁଲହୁଲ ହୋଇ ଲୋକ ଛୁଟି ଚାଲିଛନ୍ତି ପୋଖରୀ ଆଡ଼େ । ସମସ୍ତେ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ଧାଇଁଛନ୍ତି କଥା କଅଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିଛି ମନକୁ ମନ ଗରଗର ହୋଇ, କାହିଁକି ଏମାନେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କରୁଛନ୍ତି ? ଭାରି ରାଗ ଲାଗିଲା । ଉଠିଯାଇ ଢେଲା ଦୁଇଟା ଗୋଟାଇ ଆଣିଲି ସେମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିବା ପାଇଁ । ତାପରେ ହସ ଲାଗିଲା । ସେମାନେ ବାଣ୍ଟରେ ଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଢେଲା ଫୋପାଡ଼ିବାକୁ ଭାବୁଛି ? —ଜୋରରେ ହସି ଉଠିଲି । ହସି ହସି ପେଟ ପରାସ ହୋଇଗଲା, ପୁଣି ମନକୁ ମନ ହସ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ କାହିଁକି ମିଛଟାରେ ହସୁଥିଲି ?—ପୁଣି ହସିଉଠିଲି । ହସ ମୋର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ପୋଲିସଦଳଟିଏ ମଧ୍ୟ ଛୁଟି ଆସୁଛନ୍ତି । କାହିଁକି ଏମାନେ ଆସିଛନ୍ତି ? କଅଣ ଆମଘର ଖାନତଲାସ କରିବେ ? କାହିଁକି ? ମୁଁ ତ କିଛି ଦୋଷ କରିନାହିଁ । ହଁ ମଁ, କରନ୍ତୁ ଖାନତଲାସ । ଲେମ୍ବୁଟେ ଅଛି ଯେ ପାଇବେ । ପୁଣି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା—ଲିଲିର ଚିଠିଗୁଡ଼ାକ ? ହଁ ସେ ଗୁଡ଼ାକ ତ ଅଛି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ କାଗଜ ବିଡ଼ାଟି ଧରି ଚାଲି ଆସିଲି । ଗେଞ୍ଜିଭିତରେ ସବୁଗୁଡ଼ାକ ପୂରାଇ ଦେଇଥାଏ କେହି ଯେପରି ନପାଇବେ । ବାଣ୍ଟକୁ ଆସି ଦେଖିଲି ପୋଲିସ୍ ନାହାନ୍ତି । ଭଲଭାବରେ ଆଖି ମଳିଲି । ନା କେହି ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ପୋଖରୀ ପାଖରୁ କୋଳାହଳ ଶୁଭୁଛି ଜୋରରେ । ସେ ଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ବାହାରିଛି, ପଛରୁ କିଏ ଟାଣି ଧରିଲା । କିଏ ? ବୋଉ ? ନାଇଁ ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉନାହିଁ । ବୋଉ ଚାଲିଗଲା ଘର ଭିତରକୁ । ତାପରେ ଗେଞ୍ଜି ଭିତରୁ ଚିଠି ଗୁଡ଼ାକ ବାହାର କଲି ଥରେ ପଢ଼ି ନେବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଏ କଅଣ ? ମୋ ଆଖିକୁ

କାହିଁକି ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ାକ ଭଲଭାବରେ ଦିଶୁନାହିଁ ? ଜାଲି ଜାଲିଆ ଦିଶୁଛି । ଯେତେ ଆଖିକୁ ଦଳିଲେ ମଧ୍ୟ ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ଆଖିକୁ ଦଳି ଦଳି ଆଖି ଫୁଲିଗଲା ।

ଏହିସମୟରେ ଦଳେ ଲୋକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଆସିଲେ ସେବାଟେ, "ଆହା ବିଚରା କାହିଁକି ଏପରି କଲା ? ଆଉ କେତେଟା ଦିନରେ ପିଲାଟିଏ ହୋଇଥାନ୍ତା ।"

ଆଉଜଣେ କହିଲା, "ଆରେ ଭାଇ ବୁଝିଲ ନାହିଁକି, ପାପ ଜିନିଷକୁ କେତେ ଲୁଚାଇ ରଖିବ ? ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଏଇଆ କଲା ।"

ହଁ ଭାଇ "ତା ନାଁଟି କଅଣଟି ?"

"ଲିଲି"

ଲିଲି ? ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଆଉ ଥୟ ଧରି ବସିପାରିଲି ନାହିଁ । ଚିଠିଗୁଡ଼ାକ ପୁଣି ଗେଞ୍ଜିଭିତରେ ପୂରାଇ ଦେଇ ପୋଖରୀ ଆଡ଼େ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲି ପାଗଳପରି । ବାଟରେ ମୋତେ ନନା ଟାଣିରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ-ନାହିଁ ସେତେବେଳେ । ପୋଖରୀକୂଳରେ ଲୋକାରଣ୍ୟ । ମୁଁ ଖଣ୍ଡିଏ ପଥର ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ । ଆଗରେ ଲିଲିର ଶବ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ଆଖିରେ ତାର ଶୁଖିଲା ଲୁହର ଦାଗ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଅଛି । ଭଲକି ଚାହିଁଲି । ପଥରଟାକୁ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ସେହି ପଥର ଖଣ୍ଡକ । ଦିନେ ଏହି ପଥର ଖଣ୍ଡିକରେ ଆମେ ଅଭିସାର ରଚିଥିଲୁ । ଆଉ ରହି ପାରିଲିନାହିଁ । ଲିଲିପାଖକୁ ଧାଇଁଯାଇ ତାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲି । ମୋର ଭୁଲ ହୋଇଛି ଲିଲି, ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବୁ ନାହିଁ ? ଲିଲି ଆଉ ପାଟି ଫିଟାଇଲା ନାହିଁ । ମୋତେ କେତେକ ଲୋକ ସେଠାରୁ ଭିଡ଼ି ଆଣିଲେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରକୁ । ଘରକୁ